

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
KOMUNIKĀCIJAS STUDIJU NODAĻA

**PROFESIONĀLĀS IDENTITĀTES, LOMAS UN
PRAKSES ŽURNĀLISTIKĀ: DAŽĀDU PIEREDŽU UN
MEDIJU ŽURNĀLISTU VĒRTĒJUMU
SALĪDZINĀJUMS**

BAKALAURA DARBS

Autors: **Sandra Grosberga**

Studenta apliecības Nr.: sg14027

Darba vadītāja: Mg. sc. soc. Ilze Šulmane

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba “Profesionālās identitātes, lomas un prakses žurnālistikā: dažādu pieredžu un mediju žurnālistu vērtējumu salīdzinājums” mērķis ir noskaidrot, vai un kā atšķiras dažādas pieredzes un atšķirīgu mediju žurnālistu profesionālo lomu un identitātes uztvere, kā žurnālisti vērtē dažādus problemātiskas žurnālistu prakses gadījumus.

Darba teorētiskajā daļā aprakstīta Latvijas mediju vide un laikmetu maiņas ietekme uz to, profesionālās identitātes jēdziens un lomas žurnālistikā, kā arī žurnālistikas ētika, darbības principi un likumi.

Metodoloģijā aprakstīta anketēšana un daļēji strukturētā intervija.

Pētnieciskajā daļā anketēti un intervēti sabiedrisko, komerciālo, jauno, tradicionālo mediju un ziņu aģentūru žurnālisti.

Pētījumā secināts, ka dažādu pieredžu un mediju žurnālistu profesionālās lomas un identitātes atšķiras, bet galvenokārt žurnālisti Latvijā darbojas kā informācijas izplatītāji.

Atslēgvārdi: profesionālā identitāte, lomas žurnālistikā, ētika, žurnālistikas prakse

ANNOTATION

The aim of the bachelor's thesis "Professional identities, roles and practices in journalism: comparison of evaluations among journalists of different experiences and media" is to find out if and how the perception of professional roles and identities differs among journalists of different media and experience as well as to assess their evaluation of some problematic journalistic practices.

In the theoretical part of the thesis author describes Latvian media environment, concept of professional identity, roles in journalism and journalism ethics.

The methodological part describes methods of survey and semi-structured interviews.

Journalists of public, commercial, new, traditional media and news agencies are surveyed and interviewed in the empirical part.

The professional roles and identities among journalists of different experiences and media vary, but most of the journalists in Latvia view themselves as information disseminators.

Keywords: professional identity, roles in journalism, ethics, journalistic praxis

SATURS

IEVADS	5
1. MEDIJU VIDE LATVIJĀ	7
1.1. Laikmetu maiņa – interneta un jaunās žurnālistikas laikmets.....	12
1.2. Mediju raksturojums	16
2. PROFESIONĀLĀ IDENTITĀTE	19
2.1. Profesionālā identitāte žurnālistikā.....	20
2.2. Žurnālistikas lomas un vērtības	21
3. ŽURNĀLISTIKAS ĒTIKA, DARBĪBAS PRINCIPI, LIKUMI	26
4. METODOLOĢIJA	31
4.1. Anketēšana	31
4.2. Daļēji strukturētā intervija.....	33
5. PROFESIONĀLĀS IDENTITĀTES, LOMAS UN PRAKSES ŽURNĀLISTIKĀ	35
5.1. Anketēšanas rezultāti	35
5.2. Interviju analīze	44
SECINĀJUMI	53
IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI	56
PIELIKUMI	60
1. pielikums Anketa – žurnālistu profesionālās lomas un identitātes	61
2. pielikums Anketu rezultāti bez atvērtajiem jautājumiem.....	65
3. pielikums Daļēji strukturētās intervijas jautājumi	73
4. pielikums Daļēji strukturētās intervijas ar žurnālistiem.....	74
5. pielikums Žurnālistus ietekmējošie faktori (pēc pieredzes profesijā).....	93

IEVADS

Runāt par žurnālistu lomām un identitāti Latvijā bijis svarīgi jau agrāk, īpaši laikā, kad pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu sākumā Latvija atguva neatkarību un piedzīvoja lielas pārmaiņas, kas skāra arī žurnālistiku. Šobrīd to īpaši pastiprina tehnoloģiju straujā attīstība, kā dēļ nepārtraukti mainās mediju lietošanas paradumi, kā dēļ arī žurnālistiem nākas nepārtraukti pielāgoties izmaiņām satura radīšanā. Tāpat arī laikā, kad vara un žurnālistika cīnās savā starpā, viedokļi par dažādām žurnālistikas praksēm bieži vien atšķiras pašu žurnālistu vidū, kas savā ziņā jau liecina par to, ka žurnālistikas vērtību un lomu uztverē pastāv atšķirības, tādēļ to ir vērts pētīt.

Žurnālistu profesionālās identitātes pētījumi nav nekas jauns nedz globālā, nedz Latvijas kontekstā, tomēr dažādos medijos un informācijas platformās strādājoši dažādas pieredzes žurnālisti un viņu attieksmes pret savu profesiju un darba vidi nav ļoti daudz pētīti. I. Šulmanes pētījums “Neatrastās identitātes? Latvijas dienas laikrakstu žurnālisti politikas, ekonomikas un kultūras lauku ietekmē” sniedz plašu ieskatu žurnālistu profesijas uztverē, pētot tikai dienas laikrakstu žurnālistus. Gunta Ziemele izstrādājusi maģistra darbu “Televīzijas žurnālistu identitātes: LTV1 un TVP salīdzinošā analīze”, kurā salīdzina Latvijas un Polijas televīziju žurnālistu identitātes uztveri.

No pētījuma aktualitātes arī izriet **pētnieciskā problēma**, ka dažādas pieredzes un mediju žurnālistu identitātes uztvere un profesionālās lomas ir atšķirīgas, kā rezultātā atšķiras arī žurnālistikas saturs, pieeja materiālu veidošanai un auditorijas uzrunāšanai.

Darba mērķis: Noskaidrot, vai un kā atšķiras dažādas pieredzes un atšķirīgu mediju žurnālistu profesionālo lomu un identitātes uztvere, kā žurnālisti vērtē dažādus problemātiskas žurnālistu prakses gadījumus.

Darba uzdevumi:

1. Apkopot literatūru par mediju vidi Latvijā un laikmetu maiņas ietekmi uz to, žurnālistu profesionālajām lomām, profesionālo identitāti, vērtībām un ētiku;
2. Balstoties teorijā, izveidot anketu un veikt visu mediju veidu žurnālistu aptauju;
3. Paralēli anketēšanai veikt daļēji strukturētās intervijas ar sabiedrisko, komerciālo, jauno, tradicionālo mediju un ziņu aģentūru žurnālistiem;
4. Apkopot anketās un intervijās sniegtās atbildes un izdarīt secinājumus.

Pētījuma objekts: Sabiedrisko, komerciālo, jauno, tradicionālo mediju un ziņu aģentūru žurnālisti.

Pētījuma priekšmets: Dažādu mediju un pieredžu žurnālistu vērtējumu salīdzinājums par žurnālistu profesionālajām lomām, identitātēm un praksēm.

Pētnieciskie jautājumi:

1. Vai un kā atšķiras dažādu paaudžu un mediju žurnālistu profesionālās lomas un identitātes uztvere.
2. Kā žurnālisti vērtē dažādus žurnālistikas prakses gadījumus.

Bakalaura darba **teorētiskajā daļā** veikts Latvijas mediju vides raksturojums, atsaucoties uz Andu Rožukalni, Aināru Dimantu, Ilzi Šulmani, kā arī lietuviešu pētniecēm Auksi Balčitiēni (*Aukse Balčytiene*) un Aušru Viņčunieni (*Aušra Vinciūniene*). Aprakstīta profesionālā identitāte un žurnālistikas lomas, izmantojot tādus teorētiķus kā Pjērs Burdjē (*Pierre Bourdieu*), Pamela Šumeikere (*Pamela J. Shoemaker*) un Stīvens Rīzs (*Stephen D. Reese*), Volfgangs Donsbahs (*Wolfgang Donsbach*), Tomass Patersons (*Thomas Patterson*) un Tomass Haničs (*Thomas Hanitzsch*). Pētot žurnālistikas ētiku, darbības principus un normas, kā teorētiskais pamats izmantoti Skaidrītes Lasmanes, Denisa Makveila (*Denis Mcquail*) un Džīma Villisa (*Jim Willis*) darbi.

Pētījumā tiks izmantota anketēšana kā kvantitatīvā **pētniecības metode** un daļēji strukturētā intervija kā kvalitatīvā pētniecības metode. Intervijas notiks ar kopā sešiem žurnālistiem no “Latvijas Televīzijas”, “Latvijas Radio”, portāla “Delfi”, laikraksta “Latvijas Avīze”, ziņu aģentūras “LETA” un kanāla “LNT”, savukārt aptaujā piedalīsies vairāk kā simts visu mediju veidu žurnālisti.

Sagaidāmie rezultāti: Darbā paredzēts noskaidrot, kādas atšķirības pastāv starp dažādu mediju veidu žurnālistu identitātes un lomas uztveri, žurnālistikas prakšu vērtējumiem.

Darbs sastāv no piecām nodaļām, starp kurām pirmajā aprakstīta mediju vide Latvijā, otrā nodaļa satur teorētisko ietvaru par profesionālajām identitātēm un lomām žurnālistikā, trešā nodaļa ietver žurnālistu ietekmējošos ētikas faktorus, darbības principus un likumus. Ceturtajā nodaļā apskatītas izmantojamās pētniecības metodes – anketēšana un daļēji strukturētā intervija, bet piektajā nodaļā veikta pētījuma rezultātu analīze. Noslēgumā aprakstīti darba rezultāti un secinājumi, kas radušies pētījumā gaitā, kā arī pievienots izmantoto informācijas avotu saraksts. Darba pielikumā atrodams anketas paraugs un rezultātu tabulas, daļēji strukturēto interviju jautājumi un atbildes.

1. MEDIJU VIDE LATVIJĀ

Mediju vidi un attīstību Latvijā lielākā daļa nozares pētnieku raksturo kontekstā ar padomju režīma ietekmi un tā sabrukšanu, ko joprojām var uzskatīt par būtiskāko šī brīža Latvijas mediju vides raksturlielumu un pamatu. Mediju eksperte Anda Rožukalne raksta, ka pēcpadomju pārejas periodā, laikā kopš 20. gs. 80. gadu beigām un pēc neatkarības atgūšanas 1991. gadā, tieši mediji veidoja vissvarīgāko sociālo mehānismu, kas veicināja pārmaiņas, palīdzēja sabiedrībai saprast jaunās idejas un deva iespēju par tām diskutēt, tās adaptējot un skaidrojot. Dažādu preses modeļu nomaiņa ļāva žurnālistiem iesaistīties politiskajos procesos un kļūt par to virzītājiem un aizstāvjiem. Šajā periodā arī tika likvidēta cenzūra, kas ļāva brīvi paust un publicēt dažādus sabiedrības viedokļus. Būtiskas bija arī pārmaiņas valsts ekonomikā, jo mediji (galvenokārt prese) nonāca koncentrētas konkurences tirgū, kas daudziem izdevumiem lika mainīt to darbības virzienu saturs veidošanā no politiskās ietekmes uz tirgus orientāciju.¹

Politiskās un ekonomiskās pārmaiņas radīja arī sociālo transformāciju, ko ļoti lielā mērā ietekmēja mediji. Pagājušā gadsimta beigās mediju sistēma Latvijā kļuva atkarīga no tirgus likumiem, kur harmonizējoša loma varēja būt sabiedriskajiem medijiem. Finansējuma trūkuma dēļ sabiedriskie mediji Latvijā nespēja pilnvērtīgi attīstīties - tie centās konkurēt ar komerciālajiem medijiem, vienlaicīgi piedāvājot saturu dažādām sabiedrības grupām. Mēģinājumi politiski ietekmēt sabiedrisko mediju saturu un finansējuma nepietiekamība raksturo politiskās kultūras prioritātes Latvijā.

Pārmaiņas Latvijas mediju sistēmā ir daļa no procesiem, kas pēc Berlīnes mūra krišanas 20. gs. beigās sākās Centrālajā un Austrumeiropā, kā arī citās pasaules valstīs. Kopš tā laika mediju vide Latvijā ir krietni mainījusies un šobrīd var baudīt preses brīvību un darboties brīvajā tirgū.² Tomēr jau Neatkarības atgūšanas sākumā pētnieki Ojārs Skudra, Rolands Tjarve un Inta Brikše atzīmē svarīgu faktoru, kas negatīvi ietekmēja Latvijas mediju vidi – zināšanu atšķirības dažādu auditorijas locekļu vidū, ko jau pirms vairāk kā divdesmit gadiem radīja tehnoloģiju attīstība, un kas nav mainījies arī šobrīd. To pastiprina arī valodas barjera, piemēram, vecāku iedzīvotāju vidū, kuri nerunā angļiski, tādēļ jaunāko tehnoloģiju izmantošana ir krietni sarežģītāka. Pētnieki arī uzver vairākas izmaiņas informācijas vidē un sociālos fenomenus, kas saistāmi ar tehnoloģiju attīstību: informācija kļūst par ekonomisku preci, liels informācijas apjoms, uzlabota saikne starp dažādām institūcijām un informāciju

¹ Rožukalne, A. (2013). *Kam pieder Latvijas mediji?* Rīga: Zinātne. 19. – 20. lpp.

² Turpat. 20. lpp.

tehnoloģijām, sociālā vide arvien vairāk kļūst par plašsaziņas līdzekļu “radību”, informācijas tehnoloģiju un sabiedrības saplūšana, kas raksturīgas arī šobrīd un turpina attīstīties straujā tempā.³

Mediju sistēma Latvijā ir ļoti daudzveidīga – tajā darbojas daudz spēlētāju, taču ir vienlīdzīgi biznesa modeļi un biznesa darbības stratēģijas. Tas nozīmē, ka visi mediju darbības sektori – prese, raidošie mediji un interneta mediju vide – ir piesātināti ar ļoti dažādām mediju organizācijām. Šis tirgus gan pārsvarā ir oligopolistisks, jo katrā mediju tirgus sektorā darbojas vairāki ietekmīgi spēlētāji, kuri piesaista lielāko auditorijas daļu.⁴

Par būtisku pārmaiņu punktu Latvijas mediju vides attīstībā var uzskatīt 2008. gada pasaules finanšu krīzi, kura izraisīja ekonomikas recesiju ASV, Eiropā un citur pasaulē, spēcīgi skāra arī medijus. Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra Re:Baltica 2014. gada pētījumā par Baltijas valstu populārāko mediju finanšu un auditorijas rādītājiem pēc krīzes apstiprinājās, ka 80% no populārāko mediju mātes kompānijām nav atguvušas pirmskrīzes apgrozījuma līmeni: “Milzīgi zaudējumi, nezināmi patiesie īpašnieki, cieši savijušās biznesa intereses un redakcijas darbs, slēptā reklāma, vājas redakcijas, lejupslīdoši standarti, auditorijas kritums un arvien mazāk to, kuri gatavi maksāt par kvalitatīvu žurnālistiku – tādu mantojumu krīze ir atstājusi Baltijas medijiem.”⁵ Svarīgu loma tajā ir arī tehnoloģiju straujajai attīstībai, kad auditorijas ikdienas dzīvi arvien vairāk pārņem viedtālruni un informācijas plūsma internetā.

Latvijas mediju vidē dominē “liberālā korporatīvisma idejas”, jo mediju īpašnieku un satura regulācija ir liberāla un valdībai ir ierobežotas iespējas ietekmēt mediju darbu. Baltijas mediju tirgum raksturīgais augstais komercializācijas līmenis un tirgus orientēta darbības loģika izveidojusi masu mediju vidi, kurā ir vāja žurnālistu profesionālā identitāte – tā lielā mērā ir atkarīga nevis no žurnālistu profesionālajām, bet gan mediju organizāciju komerciālajām interesēm.⁶ To galvenokārt ietekmē mediju īpašnieki, kuri Latvijā bieži vien ir saistīti ar politiskām partijām. “Latvijā daudzi neuzticas politiķiem, bet tic medijiem. Tomēr starp abiem nav lielas atšķirības: mediji ciešām saiknēm ir saistīti ar politiķiem. Mediju un politikas saiknes izskaidro vairākas problēmas Latvijas mediju sistēmā — īso neatkarīgu mediju sarakstu, objektīvas žurnālistikas nelielo īpatsvaru, partejiski angažētu mediju veidošanos, preses brīvības līmeņa krišanos. Politiskā vide radījusi paklausīgu mediju “mākonu”, kas piesedz patiesību. Bieži mediju īpašnieku un vadītāju vidū ir politiķi vai ar politiku cieši saistīti

³ Brikše, I., Skudra, O., Tjarve, R. (2002). Development of the Media in Latvia in the 1990s. In Vihalemm, P. (Eds.), *Baltic Media in Transition* (pp. 65–103). Tartu: Tartu University Press. P. 81.

⁴ Rožukalne, A. (2013). *Kam pieder Latvijas mediji?* 21. lpp.

⁵ Re:Baltica (2014). *Veselīgākie mediji Baltijā – Igaunijā*. Izgūts no <https://rebaltica.lv/2014/11/veseligakie-mediji-baltija-igaunija/>

⁶ Rožukalne, A. (2013). *Kam pieder Latvijas mediji?* 21. – 22. lpp.

cilvēki, kas medijus izmanto politiskām un biznesa interesēm. Bez tam mediju īpašnieki veido abpusēji izdevīgas attiecības ar politiķiem — mediji iegūst finansējumu, politiķi iespēju ietekmēt saturu,”⁷ situāciju komentē mediju pētniece un eksperte Anda Rožukalne. Viņasprāt, mediju radīto saturu un īpašnieku prioritātes galvenokārt nosaka nauda, nevis politika: “Galvenā ir ļoti vienkārša vēlme gūt peļņu, daudz neinvestējot, noturēties tirgū. Tad var izmantot arī politiskās naudas atbalstu. Vienkāršie mērķi nosaka sabiedrībai piedāvātā satura kvalitāti. Visi noskatās populārāko virzienu, tēmas vai veidu, kā iegūt reklāmas investīcijas, kā piesaistīt auditoriju, un uz to strādā.”⁸ Eksperte gan nenoliedz, ka Latvijā ir arī daudz tādu mediju īpašnieku, kuri veidojuši profesionālus medijus, veicinot sabiedrības attīstību un uzņemoties atbildību par piedāvāto informāciju.

Latvijas un visas Baltijas mediju vide ir pastāvīgi mainīga, pakļauta ekonomiskās nestabilitātes un tehnoloģiju attīstības riskiem. Lietuviešu pētnieces Aukse Balčitiene un Aušra Viņčuniene uzsver, ka Baltijas, tostarp arī Latvijas, mediju vide ir heterogēna un polarizēta, un katrs mediju sektors darbojas pēc savas loģikas. Galvenie plašsaziņas līdzekļi meklē stabilus veidus auditorijas sasniegšanai un funkcionē pēc komercializācijas loģikas, kamēr alternatīvie un nišas mediji cenšas īstenot nepietiekami pārstāvēto (nišas) auditoriju grupu vajadzības. Mediju sistēma, kāda tā ir Latvijā, ja to salīdzina ar Rietumu tradīciju un mūsdienu pieredzi, neatbilst mediju un žurnālistikas funkcionēšanas standartmodeļiem.⁹

Žurnālists un mediju pētnieks Ainārs Dimants darbā par dažādām žurnālistikas kultūrām Latvijā raksta, ka šobrīd Latvijas mediju sistēmā par ietekmi sacenšas trīs dažādas žurnālistikas kultūras, kurās katrā ir atšķirīgs mediju atbildības līmenis. Pirmkārt, tā ir tradicionālā krievu žurnālistikas kultūra, kā saturs tiek veidots krieviski runājošo minoritātei Latvijā. Otrkārt, ir redzama instrumentāla un autoritāra (postpadomju) žurnālistikas kultūra. Treškārt, nenoliedzami Latvijā attīstās arī moderna (Rietumu) žurnālistikas kultūra, kas vērsta uz augstiem žurnālistikas profesionālajiem standartiem, redakcionālo autonomiju no izdevēja un īpašnieka un praktizē korporatīvo sociālo atbildību.¹⁰ Neatkarīgas mediju sistēmas būvēšana pēc padomju okupācijas Latvijā nav bijusi lineāra. Latvijas mediju integrācija Rietumu žurnālistikas modelī norit joprojām. Šim modelim neraksturīga ir politiskā paralēlisma un žurnālistikas profesionālisma līdzās pastāvēšana, no kuriem pirmais ir krietni vairāk attīstīts.¹¹

⁷ Rožukalne, A., Krebs, V. (b.g.) Mediji un politiķi: vienā tīklā saistīti. *IR*. Izgūts no <http://irlv.lv/medijukarte>

⁸ Ozoliņa, L. (2013). Latvijas mediji: liela peļņas kāre, maz ambīciju. *Eiropas Žurnālistikas observatorija*. Izgūts no <https://lv.ejo-online.eu/2514/mediju-ekonomika/latvijas-mediji-liela-pelnas-kare-maz-ambiciju>

⁹ Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. (2012). *Baltic Media in Times of Change*. doi:10.7220/2029-865X.06.01. P. 8.

¹⁰ Dimants, A. (2016). Latvia: Different Journalistic Cultures and Different Accountability Within One Media System. In Eberwein, T. Fengler, S. & Karmasin, M. (Eds.), *The European Handbook of Media Accountability* (pp. 143–149). London, New York: Routledge. P. 143. – 145.

¹¹ Turpat. P. 145.

Pētniece Ilze Šulmane (2011) pētījumā par dienas laikrakstu žurnālistiem apstiprina to, ka žurnālistikas profesionālisma līmeni Latvijā ir grūti celt tādēļ, ka pašu žurnālistu vidē nevalda vienoti profesionāli kritēriji. Viens medijs pašu žurnālistu vidū daļai liekas kā kvalitatīvas žurnālistikas paraugs, citiem – kā oficiozs varas īstenotājs.¹²

Kā vienu no galvenajām izmaiņām plašsaziņas līdzekļu darbībā Baltijas valstīs A. Balčītiene un A. Viņčuniene min pārsteidzošo sabiedrības uzticības kritumu. Tam ir liela ietekme gan uz satura komercializāciju un popularizēšanu, gan arī dažādu auditorijas grupu uzvedību. Daudzas no šīm grupām, it īpaši jaunāka auditorija, maina plašsaziņas līdzekļu kanālus pret dažādiem specializētiem un nišas mediju produktiem, piemēram, žurnāliem vai interneta portāliem ar šauru mērķauditoriju.

A. Rožukalne uzskata, ka Latvijas mediju lielākais izaicinājums šobrīd ir satura radīšana, kas būtu piemērota visām auditorijas grupām: “Latvijā gan mediju satura veidotāji, gan auditorija akceptē, ka jāuc ūdeni ar eļļu: kad izdevīgi, žurnālistiku sauc par neatkarīgu, godīgu un profesionālu; kad nē – iepludina negodīgu, pērkamu un tendenciozu žurnālistiku. Turklāt no vairākām tradicionālām mediju funkcijām Latvijā mediju vidū vadošais uzskats ir, ka galvenais ir izklaidēt. Tā tomēr nav, cilvēki grib arī iegūt nopietnu, profesionālu informāciju, un daudzi Latvijas iedzīvotāji nevar atrast savām interesēm vajadzīgo. ... Nav tā, ka visa auditorija ir izslāpusi un gatava maksāt par kvalitatīvu žurnālistiku. Ir daļa auditorijas, kas prasa kvalitāti un ir gatava maksāt, bet lielākā daļa gadu desmitiem ir pieradusi būt patērētāji un gaidīt, kad tos izklaidēs.”¹³

Vairāki pētījumi liecina, ka mediju auditorija Latvijā arvien vairāk neuzticas laikrakstiem to politisko interešu ieviržu dēļ, kas saistāms ar laikrakstu īpašniekiem. Tomēr, pretēji tendencei, kas novērojama citur pasaulē, ka drukāto mediju lietojums salīdzinājumā ar interneta medijiem samazinās, Latvijā cilvēki joprojām lasa. Lielāka piekrišana ir žurnāliem, īpaši jauniešu izdevumiem par vēstures un zinātnes tēmām, arī dzīvesstila, speciālo interešu un hobiju, kā arī veselībai veltītiem žurnāliem. Kā apliecina 2014. un 2015. gada Baltijas mediju veselības pētījums, kas veikts Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra Re:Baltica vadībā, populārākie žurnāli regulāri pārspēj nacionālos laikrakstus, kuri turpina piedzīvot vislielāko biznesa kritumu.¹⁴ Tam pamatā ir straujā jauno (interneta) mediju attīstība, kā arī 2008. gada ekonomiskā krīze, kuras rezultātā ievērojami samazinājās laikrakstu apgrozījums un arī

¹² Šulmane, I. (2011). *Neatrastās identitātes? Latvijas Dienas laikrakstu žurnālisti politikas, ekonomikas un kultūras lauku ietekmē* [Monogrāfija]. Rīga: LU SPPI. 64. – 65. lpp.

¹³ Re:Baltica (2014). *Veselīgākie mediji Baltijā – Igaunijā*. Izgūts no <https://rebaltica.lv/2014/11/veseligakie-mediji-baltija-igaunija/>

¹⁴ Re:Baltica (2015). *Pelnošākais mediju uzņēmums Latvijā pērn – TV3 Latvia*. Izgūts no <https://rebaltica.lv/2015/11/pelnosakais-mediju-uznemums-baltija-pern-tv3-latvia/>

žurnālistu skaits. Daļa laikrakstu Latvijā piedzīvoja 50 procentu lielu ienākumu kritumu un atlaida 40 procentus no darbiniekiem. Daudzi mediju profesionāļi atzīst, ka dramatiskais ienākumu kritums ir ļāvis reklāmdevējiem gūt nelielu ietekmi pār redakcionālo saturu. Jauno mediju attīstība ir likusi laikrakstiem fokusēties uz padziļinātu ziņu pārskatu sniegšanu un analīzi, nevis vienkārši jaunākajām ziņām. Tomēr globālā krīze jau pirms desmit gadiem ievērojami skāra arī interneta medijus. Viens no Latvijā vadošajiem interneta ziņu portāliem – delfi.lv – piedzīvoja 40 procentu lielu ienākumu kritumu, tomēr interneta medijiem atkopšanās pēc krīzes noritēja veiksmīgāk.¹⁵

Būtisks Latvijas mediju vidi ietekmējošs aspekts ir arī divu informatīvo telpu vienlaicīga eksistence. Latvijas medijiem jāspēj apmierināt latviski un krieviski runājošos sabiedrības grupu intereses, kas vēl vairāk sadrumstalo un sadala mediju tirgu. Vēsturisku apstākļu dēļ Latvijā krievu valodu lieto gandrīz visas minoritātes un to prot arī lielākā daļa latviešu, atskaitot jaunākās paaudzes. Latvijā iznākošie drukātie izdevumi krievu valodā veido vienotu sistēmu, kurā ir viss nepieciešamais, lai apmierinātu lasītāju vēlmes – dienas laikraksts, izklaidējoši nedēļas izdevumi, sieviešu žurnāli, specializēti izdevumi. Tie kopā veido aptuveni ceturto daļu no visiem Latvijā iznākošajiem preses izdevumiem.¹⁶

Baltijas valstu plašsaziņas līdzekļu reakcija uz demokrātiskām vajadzībām un prasībām ir dažāda – mediji samērā reti darbojas kā tīri un faktiski ieguldītāji demokrātijas un sabiedriskā labuma interesēs. Vērojama arī augoša mediju un politikas komercializācija un mārketizācija, kas veicina ideoloģiski tonētas žurnālistikas attīstību. Publikas uzticība un demokrātijas kvalitāte mazinās, kad mediji pāriet politisko un ekonomisko spēku dalīšanas jomā un kad pašcenzūra profesionālu žurnālistu vidū kļūst par ikdienas realitāti. Visās trīs Baltijas valstīs nišas un specializētie žurnāli, sociālie mediji un blogi veidojas par vietu, kur attīstās komunikācija starp dažādām sabiedrības grupām un kas piedāvā atbildīgu žurnālistiku.¹⁷

Daudzi no jautājumiem un izaicinājumiem, ar kuriem Latvijas mediju vide saskaras šodien, nebija iedomājami 20. gs. 80. gados. Pēc neatkarības atgūšanas nevienam nebija šaubu, ka dažu gadu laikā valsts ekonomika un dzīves kvalitāte būs pielīdzināma Ziemeļvalstīm un Rietumeiropai. Tomēr lolotās cerības par ātru un vieglu nokļūšanu rietumvalstu līmenī nav piepildījušās.¹⁸

¹⁵ Balčytiene, A., Glowacki M., Lauk E. (2014). *Journalism that Matters: Views from Central and Eastern Europe*. Bern: Peter Lang. P. 73.

¹⁶ Šudņevs, P., Zagorovska, K. (2006). Krievu preses fenomens Latvijā. No I. Brikše (Red.), *Informācijas vide Latvijā: 21. gadsimta sākums* (167.-176. lpp.). Rīga: Zinātne. 167.-169. lpp.

¹⁷ Balčytienē, A., Vinciūnienē, A. (2012). *Baltic Media in Times of Change*. doi:10.7220/2029-865X.06.01. P. 8.

¹⁸ Turpat. 5. lpp.

1.1. Laikmetu maiņa – interneta un jaunās žurnālistikas laikmets

Pētnieki, piemēram, filozofs Andris Rubenis un antropologs T.H. Ēriksens, jaunākā laikmeta sākumu nesaista ar 2000. gadu, bet par citas pasaules rašanās laiku uzskata Berlīnes mūra krišanu (1989), kā arī PSRS impērijas sabrukumu (1991). Pēc viņu domām, mēs jau krietni sen dzīvojam jaunā laikā, un tā kultūru veido:

- jaunās tehnoloģijas,
- ekonomikas globalizācija un jauna tipa ekonomiskās krīzes,
- jaunākie sasniegumi ģenētikā un biotehnoloģijās,
- citādi militāro konfliktu veidi,
- pasaules pārapdzīvotības, sociālās nevienlīdzības, nabadzības un ekoloģiskās krīzes draudi.¹⁹

Cilvēka materiālās vajadzības arvien mazāk apmierina dabiskie materiāli, un dabas pamatelementi, ar ko saistīta cilvēka dzīve, - ūdens, gaiss, vide - arvien biežāk jāņem īpašā aizsardzībā. Saskaņā ar īstenību cilvēki personisko pieredzi arvien vairāk aizvieto ar dažādi iegūto informāciju. Viņi arvien vairāk dzīvo mākslīgā vidē. Par problēmu jaunajā informācijas sabiedrībā kļūst arī laika kā garāka lineāra perioda, nevis mirkļa tvērums, drošība, domāšana.²⁰

Arī mediju vidē atklājas iepriekš minētās jaunā informācijas laikmeta problēmas un dzīves izjūtas.

Žurnālistika, būdama zināšanām bagāta profesija, padara īpaši interesantas kontekstuālās pārmaiņas strauji augošajā informācijas sabiedrībā jeb komunikatīvo revolūciju. Revolucionārajā procesā ir ne tikai komunikācijas ierīču attīstība, bet arī dramatisks efekts, ko tās atstāj uz mūsu laika, vietas, varas un identitātes uztveri. Internets tiek raksturots kā zelta vārti uz demokrātiju, kurā visiem ir iespējams piedalīties, jaunām attīstības iespējām tautas kopienām un publikas viedoklim. Taču tas ir ticis attēlots arī kā tradicionālo ziņu mediju nāve, jo gandrīz jebkurš, kuram ir dators, var publicēties tiešsaistē. Citi jaunie mediji, kā mobilie telefoni un digitālās kameras, arī ir ietekmējuši ziņu veidošanu un ātrumu. Žurnālisti varētu vairs nebūt pirmie notikumu epicentrā, jo jebkurš var paņemt kameru un uzņemt pirmo kadru. Turklāt ir vienkārši viegli izveidot ziņu portālu, apkopot pieejamos ziņu avotus un tādā veidā radīt ziņu atlasu bez žurnālistikas, kā rezultātā personīgās mājaslapas, blogi un to ietekme uz demokrātiju,

¹⁹ Rubenis, A. (2004). *20. gadsimta kultūra Eiropā*. Rīga: Zvaigzne ABC. 325.-328. lpp.

²⁰ Ēriksens, T. H. (2005). *Mirkļa tirānija*. Rīga: Norden AB. 224 lpp.

politiku un identitātes veidošanu tiek plaši apspriesti. Kopumā jaunie komunikācijas instrumenti ir atvēruši publicēšanās iespējas praktiski jebkuram pilsonim.²¹

Jaunu informācijas nesēju attīstība visos laikos ir ietekmējusi arī žurnālistiku – ziņu veidošanu un patērēšanu, kā arī attiecības starp politiķiem, žurnālistiem un auditoriju. Masu komunikācijas vēsture apliecina, ka ziņu saturu, formu un izplatīšanu ir ietekmējušas pat vismazākās izmaiņas ražošanas un transportēšanas tehnoloģijās. Piemēram, ar tvaiku darbināmas drukas izgudrošana 1810. gadā samazināja laikrakstu cenas un palielināja apgrozījuma rādītājus, kas automātiski iedarbināja tā saucamo “peniju presi”, kas ļāva piedāvāt sabiedrībai aktuālu saturu par nelielu samaksu. Tikai daži nepiekrītu, ka mūsdienu interneta uzplaukums nes ilgtermiņa izmaiņas publiskajā sfērā kopumā, un it īpaši žurnālistikā, kur šajā gadījumā ir iespējams vilkt paralēles ar iespiedmašīnas izgudrošanu.²²

Interneta un mobilo tehnoloģiju ietekme uz sabiedrību tiek bieži apspriesta dažādos mediju pētījumos. Analītiķi ir sadalījušies divās grupās – optimistiskajā un pesimistiskajā pieejā. Pirmie sagaida, ka jaunās tehnoloģijas uzlabos pieeju sociālās komunikācijas forumiem, kas līdz šim bijusi izkropļota nevienlīdzīgu resursu sadales dēļ starp dažādām sociālajām grupām. Optimisti cer, ka internets nodrošinās politisko līdzdalību starp tiem, kuriem tā iepriekš nav bijusi pieejama. Turpretī pesimisti baidās, ka internets tieši vēl vairāk palielinās jau esošo sociālo nevienlīdzību. Digitālā plaisa, ko rada nevienlīdzīga pieeja komunikāciju tehnoloģijām un digitālais analfabētisms, tikai palielinās atstarpi starp bagātajiem un nabadzīgajiem, izglītotajiem un neizglītotajiem, kā arī starp attīstītām un mazāk attīstītām valstīm un kontinentiem.²³

Pats galvenais jautājums, kas nodarbina analītiķus un arī izdevējus ir tas, vai drukātā prese izdzīvos vai pārstās eksistēt 21. gadsimtā. Nav šaubu, ka drukātā prese, it īpaši laikraksti, jau gadiem piedzīvo krīzi, taču internets nav pirmais nopietnais laikrakstu eksistences drauds. Arī televīzija un radio vienmēr ir bijuši preses konkurenti, tomēr joprojām spēj pastāvēt visi kopā. Visticamākais scenārijs šobrīd ir tāds, ka laikrakstu funkcijas un izmantojums tiks atkal mainīts. To biznesa modelis jau šobrīd rāda četras pārmaiņu tendences:

1. Daudzi laikraksti (vairāk ārzemēs nekā Latvijā) ir pārgājuši uz pārnēsājamu “kompakto” formātu, kas ļauj tos ērti lasīt jebkur, piemēram, sabiedriskajā transportā, kur radio, televīzijas un interneta ietekme ir mazāka.

²¹ Wiik, J. (2009). Identities under construction: professional journalism in a phase of destabilization. *International Review of Sociology: Revue Internationale de Sociologie*, 19(2), 351 – 365. <https://doi.org/10.1080/03906700902833676> P. 351 – 352.

²² Turpat. 62. – 63. lpp.

²³ Balčytiene, A., Glowacki M., Lauk E. (2014). *Journalism that Matters: Views from Central and Eastern Europe*. P. 62. – 63.

2. Ir laikraksti, kuri tiek izplatīti bez maksas.
3. Daļa laikrakstu cenšas piesaistīt jau esošo, kā arī jaunu auditoriju ar dāvanām, pievienojot izdevumiem kompaktdiskus, grāmatas un citus niekus. Tas gan apdraud laikrakstu vislielākās priekšrocības – zemo cenu un ērto pārnēsamību.
4. Tikai ar dažiem izņēmumiem, jau šobrīd laikraksti ir pieejami arī digitālā formātā.²⁴

Tā kā jaunie un tradicionālie mediji ir saistīti globālā tīklā, žurnālists pamazām kļūst par mazu daļu no komunikācijas mašīnas, kura nepārtraukti paplašinās. Atsevišķi mediji un individuālie žurnālisti kļūst arvien bezpalīdzīgāki globālās informācijas plūsmas priekšā, un modernais žurnālists kļūst vairāk par informācijas atlasītāju un starpnieku, nevis satura veidotāju.

Nacionālo valstu erozija arī būtiski ietekmē žurnālistikas lomu sabiedrībā. Globalizācija un zūdošā nacionālas valsts nozīme atstāj gan taustāmas, gan psiholoģiskas sekas, ko šobrīd pieņemts saukt par postmoderno sabiedrību. Kā sociāli kulturāla filozofija postmodernisms oponentē tradicionālajam fiksētas un hierarhiskas kultūras jēdzienam. Tas dod priekšroku kultūras veidiem, kuri ir pārejoši, virspusēji, pievilcīgi jūtām nevis prātam. Postmodernā kultūra ir nestabila, neloģiska, kaleidoskopiska un hedoniska. Tā noteikti dod priekšroku jaunajiem, audiovizuālajiem medijiem, nevis tradicionālajiem drukātajiem medijiem.²⁵

Tradicionālo un jauno mediju sacensības iznākumu šobrīd vēl ir grūti prognozēt, tomēr ir skaidrs, ka gan drukātie, gan arī tiešsaistes mediji nepārtraukti mainās, lai pielāgotos mūsdienu tehnoloģijām.

Interneta un reizē ar to arī pilsoniskās žurnālistikas attīstība jau šobrīd ir atstājusi ievērojamu iespaidu uz ziņu radīšanas un patērēšanas modeļiem. Šādas nesenās tendences varētu turpināties arī nākotnē:

1. Īsāks ziņu cikls.
2. Intensīvāka sacensība par ziņām un auditoriju.
3. Augoša vēlme pēc vairāk ziņām un mākslīgu notikumu radīšana (preses konferences, intervijas, debates u.c.).
4. Lielāka ziņu avotu dažādība (tehnoloģijas ļauj jebkurai aculieciniekam kļūt par reportieri).
5. Tieša pieeja informācijai jeb informācija bez žurnālista starpniecības. Tradicionāli ziņu atlasīšana un rāmēšana ir bijusi profesionālu žurnālistu privilēģija. Viņu

²⁴ Balčytienė, A., Glowacki M., Lauk E. (2014). *Journalism that Matters: Views from Central and Eastern Europe*. P. 65. – 66.

²⁵ Bens, E., Golding, P., McQuail, D. (2005). *Communication Theory & Research. An EJC Anthology*. New Delhi: SAGE Publications. P. 181. – 182.

zināšanas par to, kāda informācija cilvēkus interesē, kur tā ir pieejama un kā to pasniegt jēgpilnā veidā ļāva cilvēkiem nepazust informācijas plūsmā.²⁶ Jauno komunikācijas tehnoloģiju dēļ šī žurnālistu funkcija vairs nestrādā kā agrāk.

6. Jauns ziņu konteksts. Tradicionālā žurnālistika nodrošina “vēlamo lasīšanu” jeb informācijas uztveri tā, kā žurnālists to ir paredzējis, taču internets piedāvā iespēju lasītājam komentēt un pievienot papildus informāciju, izkropļojot oriģinālo ziņu.
7. Spēcīgāka ziņu kontrole no lasītāju puses. Viena un tā pati informācija var būt pieejama dažādos medijos un lasītājam ir iespēja to kritiski vērtēt un salīdzināt.
8. Jaunas darba kārtības radīšana. Profesionālie žurnālisti tradicionāli ir bijuši informācijas sargsuņi un sekojuši noteiktiem ziņu kritērijiem un standartiem, lai atlasīto publicējamo informāciju. Pilsoniskā žurnālistika šo kārtību ignorē un noārda arī profesionālo žurnālistu lomu informācijas plūsmā.
9. Resursu samazināšanās. Jaunie mediji pārņem tradicionālo mediju auditoriju un reklāmdevējus, graujot daudzu tradicionālo mediju finansiālās pozīcijas.
10. Atdarināšanas jeb “copy-paste” žurnālistikas attīstība. Interneta attīstība vairo plaģiāta iespēju un profesionāli žurnālisti aizvien vairāk laika pavada nevis radot jaunu saturu, bet gan pārpublicējot jau esošo.²⁷
11. Viltus ziņu pieaugums. Jaunie mediji rada ļoti labu vidi viltus ziņu izplatīšanai, jo kibertelpa ir pārpildīta ar cilvēkiem, kuri informāciju izplata anonīmi vai izmantojot pseidonīmus. Pilsoniskā žurnālistika neievēro žurnālistikas profesionālos un ētikas kodus un nevienam neatbild par savu saturu, kamēr profesionāli žurnālisti nereti kļūst par viltus ziņu “upuriem” un apdraud arī īsto ziņu uzticamību.
12. Pieaugoša mediju kritika internetā. Interneta attīstība ir ļāvusi pieaugt arī to mājaslapu skaitam, kas nodarbojas ar mediju kritizēšanu. Tās bieži vien vada profesionāli žurnālisti un tādēļ piedāvā “žurnālistiku par žurnālistiku” jeb “meta-žurnālistiku”, nodrošinot profesionālu pašrefleksiju un uzlabojot kvalitatīvu žurnālistiku.²⁸
13. Tieša komunikācija internetā starp politiķiem un balsotājiem. Politiķi un politiskās partijas ar dažādu mājaslapu un sociālo tīklu starpniecību var bez žurnālistu

²⁶ Hoyer, S., Lauk, E. (2003). The Paradoxes of the Journalistic Profession. An Historical Perspective. *Nordicom Review*, 2, 6. Retrieved from <http://www.nordicom.gu.se/en/publikationer/nordicom-review/nordicom-review-22003> P. 6.

²⁷ Deuze, M. (2003). The web and its journalism: considering the consequences of different types of news media online. *SAGE Journals*, 5(2), 203–230. doi:10.1177/1461444803005002004. P. 210.

²⁸ Turpat. 210. lpp.

starpniecības sazināties ar balsotājiem un nodrošināt atgriezenisko saiti. Šādā veidā ir iespējams arī izvairīties no nepatīkamiem žurnālistu jautājumiem.

14. “Troļļošana” jeb apzināta aizvainojoša vai provokatīva satura radīšana un ziņu izplatīšana, kā mērķis ir kādu aizskart vai izraisīt dusmīgu atbildi. Cilvēki, kuri to dara, nereti ir algoti un slēpjas aiz pseidonīmiem, un viņu mērķis ir sarežģīt racionālu un jēgpilnu viedokļu apmaiņu.²⁹

Internets ir pierādījums tam, kā jauns informācijas nesējs ir transformējis jau esošo, un tāpat arī pilsoniskā žurnālistika, kas attīstījusies kopā ar internetu, ir mainījusi profesionālo žurnālistiku. Tajā pašā laikā robeža starp tradicionālajiem un jaunajiem medijiem kļūst aizvien neskaidrāka. Daudzas radio stacijas, televīzijas kanāli un drukātie preses izdevumi mūsdienās ir pieejami arī internetā, kamēr ir parādījušies arī jauni interneta portāli, kuri seko tradicionālajām kvalitatīvas žurnālistikas normām un praksei. Daudzi profesionālie žurnālisti šobrīd darbojas kā privātpersonas, kamēr daļa pilsoniskās žurnālistikas pārstāvju ir kļuvuši par profesionāļiem un piesaista vairāk lasītāju kā daļa laikrakstu.³⁰

1.2. Mediju raksturojums

Mediju progress mūsdienās norit ļoti straujā tempā un komunikācijas attīstību šobrīd nosaka tieši tehnoloģiju un interneta attīstība. Tas rada pārmaiņas daudzu mediju darbības veidā un biznesa modelī, tomēr joprojām ir vērojamas atšķirības starp sabiedrisko, komerciālo, jauno, tradicionālo mediju un ziņu aģentūru žurnālistiku.

Lai gan formāli sabiedriskā televīzija un nacionālie komerckanāli “TV3” un “LNT” atrodas dažādās kategorijās, tomēr kopā tie veido vienotu nacionālo informatīvo telpu. Spēlējot katrs savā laukuma pusē, tie pa visiem nosedz visu Latvijas mediju “laukumu”. Tā tas ir arī daudzās citās valstīs, kur komerckanāli sāk uzņemties dažas funkcijas, kas tradicionāli raksturīgas sabiedriskajiem medijiem. Pārsvārā tas saistāms ar dažādu kvalitatīvu ziņu raidījumu piedāvāšanu auditorijai, dokumentālām filmām, analītiku, tomēr joprojām ir vērojamas atšķirības abu mediju veidu žurnālistikas praksē un standartos, kuriem vajadzētu tuvināties, lai varētu stiprināt Latvijas informatīvo telpu kopumā.

Latvijā sabiedriskie mediji ir sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi, kuri ir valsts kapitālsabiedrības. To galvenais uzdevums ir sabiedriskā pasūtījuma programmu veidošana un izplatīšana. Latvijā darbojas divas šādas raidorganizācijas – VSIA “Latvijas Televīzija” un

²⁹ Balčytiene, A., Glowacki M., Lauk E. (2014). *Journalism that Matters: Views from Central and Eastern Europe*. P. 66. – 71.

³⁰ Turpat. 71. – 72. lpp.

VSIA “Latvijas Radio”.³¹ Komerčiālie mediji rada auditorijai pievilcīgu saturu un programmas, lai gūtu peļņu no saviem mediju produktiem, turpretī sabiedriskie mediji kalpo un iesaistās sabiedrības procesos. Sabiedriskie mediji arī var radīt peļņu, ja vien tā galvenais mērķis ir kalpot sabiedrībai. Sabiedrisko mediju darbībā tradīcijas un vērtības ir svarīgākas, kā tirgus ietekme. Kā galvenās sabiedriskos medijus raksturojošās pazīmes minamas:

- atzīšana saskaņā ar likumu;
- atbalstīšana no valsts līdzekļiem;
- kopējā labuma serviss;
- kolektīvās atmiņas turēšana;
- cieņa pret precizitāti un taisnīgumu;
- tiekšanās pēc augstas kvalitātes;
- atbildības sajūta;
- atklātas debates, kuras norisinās civilizēti;
- neatkarības tradīcijas.³²

Sabiedrisko mediju veidošanas pamatprincips ir nodrošināt demokrātisku dzīvesveidu un tā atspoguļošanu. Arī komerciālie mediji iesaistās šajā procesā, tomēr to biznesa modeļi ir atšķirīgi.

Masu medijus mūsdienās iedala tradicionālajos un jaunajos medijos, ar tradicionālajiem saprotot laikrakstus, radio, televīziju, bet ar jaunajiem – digitāli elektroniskās komunikācijas formas. Visplašākais jauno mediju pārstāvis ir internets. Tradicionālo mediju materiālu veido profesionāli žurnālisti auditorijai, kura tekstu patērē vairāk pasīvi, kā aktīvi, jo atgriezeniskās saites tikpat kā nav. Laikrakstus vēsturiski raksturo jaunu ideju virzīšana, sabiedrības un politiskās dienas kārtības noteikšana, pastāvīgi un enerģiski definējot, kādi jautājumi atrodas auditorijas uzmanības centrā. Ar laikrakstu idejām barojušies arī citi mediji – televīzijā, radio un internetā. Šo attīstību tradicionāli virzījis avīžu pastāvēšanas galvenais mērķis – sniegt sabiedrībai aktuālu informāciju, kas skaidrota ar noteiktas vērtību sistēmas palīdzību. Jaunie komunikācijas līdzekļi piedāvā pavisam citu informācijas izmantojuma veidu. Ar interneta starpniecību katrs lietotājs pats izveido aktuālu un saistošu sarakstu, lasot tikai sev svarīgus rakstus, vācot sev atbilstošu selekcionētu informāciju.

Atšķirība starp medijiem un ziņu aģentūrām meklējama adresātā – mediji vērstas tieši pie auditorijas, aģentūras – pie abonenta. Ziņu aģentūras ir organizācijas, kuras vāc informāciju un

³¹ Nacionālā elektrisko plašsaziņas līdzekļu padome (2017). *Sabiedriskie mediji*. Izgūts no <http://neplpadome.lv/lv/sakums/sabiedriskie-mediji/>

³² Chadwick, P. (2014). Prologue. In Ferrel, L., G. & Martin, F. (Eds.), *The Value of Public Service Media* (pp. 11–19). doi:978-91-86523-84-8 P. 11.

nodod to medijiem. Aģentūru ziņu saturu nosaka ziņu producentu kompetence pasaules notikumu vērtējumā, ziņu dienesta statuss, ekonomiskie resursi un redakcijas ziņu dienesta koncepcija. Ziņu atlasē svarīgākais ir spēja izvērtēt, nodalot būtisko no nebūtiskā, un ziņot par pašu aktuālāko. Nacionālie ziņu biroji ir noteikts ķēdes posms ziņu ražošanā, tie piegādā redakcijām vietējo ziņu klāstu.³³ Latvijā darbojas divas ziņu aģentūras, kas piegādā informāciju un aktualitātes gan medijiem, gan uzņēmējiem un iestādēm – “LETA” un “BNS”. Ziņu aģentūras veido vairāk nekā pusi no informācijas, kas ik dienu nonāk medijos un ko saņem Latvijas mediju auditorija.

Žurnālistu darbs dažādos medijos Latvijā ir atšķirīgs, ko ļoti lielā mērā ietekmē mediju tirgus un peļņas iespējas. Tas dod iespēju mediju uzņēmumiem ar lielāku peļņu radīt saturu, ko pieprasa auditorija un kas ir vērojams galvenokārt komerciālajos medijos, turpretī sabiedriskajiem medijiem ir jāturpina veidot arī saturu, kas ir arī izglītojošs un ne vienmēr visiem aktuāls. Tā dēļ arī atšķiras žurnālistu lomas un uzdevumi sabiedriskajos, komerciālajos, kā arī tradicionālajos un jaunajos medijos, un ziņu aģentūrās.

³³ Veinberga, S. (2005). *Masmediji: prese, radio un televīzija*. Rīga: Zvaigzne ABC. 284. lpp.

2. PROFESIONĀLĀ IDENTITĀTE

Identitātes jēdzienu ieviesa ASV psihoanalītiķis un psihiatrs E. Eriksons (1902-1994) un definēja to kā piederības izjūtu, atbildi uz jautājumu: „Kas es esmu?”. Pēc šī zinātnieka domām, identitāte rodas pakāpeniski, pārvarot vairākas stadijas, un tā ir galvenais attīstības uzdevums. Pēc E. Eriksona, identitāte atspoguļo indivīda eksistēšanas kvalitāti un balstās uz:

- sevis paša un savas tāpatības izjūtu;
- apkārtējo cilvēku konkrēta indivīda tāpatības akceptēšanas apzināšanos.³⁴

Turklāt šiem procesiem jānotiek vienlaikus.

Identitātes teorija analizē kā personīgo, tā sociālo identitāti. Sociālā identitāte veidojas, pamatojoties uz dažādu sociālo grupu locekļu identificēšanu. Sociālā identitāte ir galvenais sociālās uzvedības un starpgrupu mijiedarbības izskaidrošanas princips.

Profesionālā identitāte ir sociālās identitātes forma, kas vieno vienas profesijas pārstāvjus, un žurnālistikā tā ir attiecināma uz plašāku identifikācijas sistēmu, nevis konkrētiem mērķiem vai dalībniekiem ziņu organizācijās. Profesionālā identitāte ir saistīta ar kopēju izpratni; pieredzi un zināšanām, kas tiek apstrādātas caur vairākiem profesionālās socializācijas līmeņiem (izglītība, asociācijas utt.).³⁵

Profesionālā identitāte ir konstruēta, tātad tā ir elastīga un daudzveidīga, nevis fiksēta un nemainīga.³⁶ Tā var būt gan izpratne par to, kā indivīds sevi redz ārpus pārējās sabiedrības (kādas rakstura īpašības un dotības ir svarīgas pašam kā profesionālim savā jomā), gan arī ārēja izpratne par sevi (kā indivīds sevi redz citos kolektīvos, cilvēku kopienās).³⁷

Heinonens (1999) profesionālo identitāti raksturo kā sevis prezentēšanu, ko ierosina citu ārējo dalībnieku profesijas. Piemēram, žurnālistu profesionālo ētiku ir izstrādājuši paši žurnālisti kā aizsardzību pret ārējo ietekmi. Tādējādi ētikas kodeksi ir skaidri profesionālie ideāli, un atspoguļo profesiju tā, kā tā pati vēlas sevi redzēt. Tomēr šie ideāli ne vienmēr atbilst realitātei, un rutīna atklāj daudz piezemētāku profesionālās identitātes pusi.³⁸

³⁴ Eriksons, Ē. (1998). *Identitāte: jaunība un krīze*. Rīga: Jumava. 15. – 25.lpp.

³⁵ Wiik, J. (2010). *Journalism in Transition. The Professional Identity of Swedish Journalists*. Göteborg: Litorapid Media AB. P. 58.

³⁶ Turpat. 59. lpp.

³⁷ Nygren, G., Stigbrand, K. (2013). *Professional Identity in Changing Media Landscapes*. Stockholm: Sodertorns hogskola. P. 102.

³⁸ Wiik, J. (2010). *Journalism in Transition. The Professional Identity of Swedish Journalists*. P. 58.

2.1. Profesionālā identitāte žurnālistikā

Žurnālistika ir neskaidrs jēdziens, kas bieži vien tiek lietots kā sinonīms ziņām un medijiem, atsaucoties uz dažādo saturu, žurnālistikas praksēm un medijiem kā sociālu institūciju. Sociologs Pjērs Burdjē piedāvā veidu, kādā varētu aptvert šādu dažādību un runāt par žurnālistiku saistībā arī ar citiem sociāliem procesiem. Profesionālā žurnālistika ir jāsaprot kontekstā ar specifisku jomu, kurā tā darbojas. Burdjē apraksta dažādas mūsdienu sabiedrības sfēras kā pusautonomus “laukus” arvien specializētākās darbības jomās, kuri strukturē sociālās attiecības. Šī sistēma ir universāla, t.i. tā aptver visas cilvēka dzīves dimensijas, piemēram, literatūru, zinātņi, reliģiju un arī žurnālistiku. Burdjē apgalvo, ka žurnālistikas lauks ir pakārtots politikas un ekonomikas laukiem, jo tiem ir liela ietekme pār žurnālistikas mehānismiem. Žurnālistikas kā lauka uztvere ļauj identificēt, kas šajā laukā stāv augstāk un kas zemāk – dažādu mediju tipu statuss, dažādi ziņu veidi un pozīcijas.³⁹

Neskatoties uz dažādu sociālo pieredzi un fonu, profesionalitātes jēga slēpjas tajā, ka visi spēj uzvesties un izturēties līdzīgi. Tomēr Burdjē apgalvo, ka, lai arī cik ļoti profesionāli censtos uzvesties un domāt identiski, tas nevar notikt katra indivīda personīgā *habitus* dēļ. Žurnālistikas lauku vada iekšējās normas un noteikumi, kas rada laukam specifiskus cilvēku *habitus*, tostarp idiomātiskus domāšanas veidus un uzvedību. *Habitus* ir individuāls – tas ir iekšējais kompass, kas vada cilvēkus lielāku un mazāku lēmumu pieņemšanā.⁴⁰

Profesionālā identitāte savieno vienas profesijas locekļus, fokusējoties uz īpašām zināšanām, kopīgām normām un profesionālo ideoloģiju, un to var uzskatīt par daļu no katra žurnālista kopējā *habitus*. Burdjē uzskata, ka žurnālista *habitus* ir svarīgs un ietekmē ikvienu profesionālās ētikas un darbības jomu. Tas caurvij indivīda stiprās puses, ziņu vērtēšanas spēju un profesionālos ideālus. Žurnālista domāšana veids, uzvedība un personīgo vēlmju izvietojums nosaka arī viņa sociālo pozīciju žurnālistikas laukā.⁴¹ Žurnālistu profesionālo identitāti vajadzētu uzsvērt kā visu laiku notiekošu negāciju procesu, kas ietver žurnālistu kā indivīdu ar sociālām īpašībām un profesijas grupu dalībnieku dinamiku.⁴²

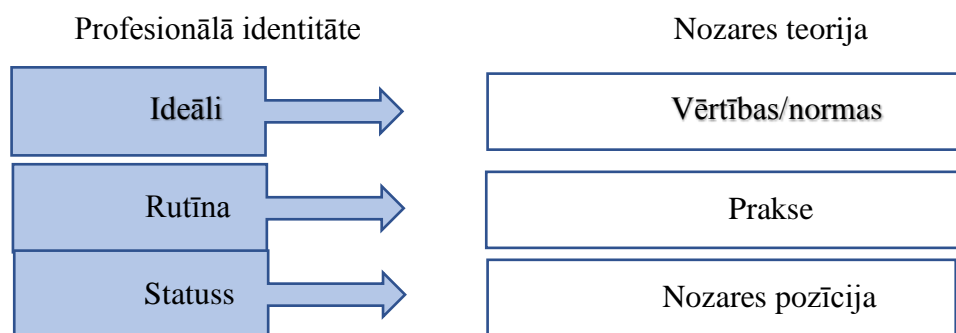
Profesionālā identitāte sastāv no trīs elementiem – ideāliem, rutīnas un statusa. Šie trīs elementi mijiedarbojas un dod profesijai stabilitāti, saturu un noteiktību (sk. 2.1. att.).

³⁹ Wiik, J. (2010). *Journalism in Transition. The Professional Identity of Swedish Journalists*. P. 13. – 14.

⁴⁰ Turpat. 15. lpp.

⁴¹ Turpat. 17. lpp.

⁴² Deuze, M. (2008). The Professional Identity of Journalists in the Context of Convergence Culture. *Observatorio (OBS*) Journal*, 7, 103–117. doi:1646-5954/ERC123483/2008 P. 103. – 117.

2.1. att. Burdjē profesionālās identitātes koncepts

Ideālu jēdzieni, kas radušies profesionālajā diskursā, atbilst žurnālistikas nozares teorijas vērtībām un normām. Žurnālistikas ideāli ir svarīgi bloki profesionālās identitātes konstrukcijā, dodot profesijas dalībniekiem piederības sajūtu un lepnumu, kā arī vadot viņu lēmumus un uzvedību ikdienas darbā. Daļa ideālu ar laiku zaudē savu nozīmi un nav uzskatāmi par fundamentāliem, bet citi tikmēr kļūst spēcīgāki un var tikt uzskatīti par aizvien spēcīgākiem normatīvajiem likumiem žurnālistikā jeb profesionālajiem ideāliem. Tādēļ žurnālistu profesionālos ideālus var arī uzskatīt par simboliskām diskursa daļām, kurās balstās profesionālā identitāte.⁴³

Gan ikdienas darba rutīnā, gan ideālistisko vērtību līmenī profesionālo žurnālistiku raksturo divi pamatelementi – integritāte un autonomija. Integritāte nozīmē tiekšanos pēc profesionāla statusa un žurnālistikas kā autonomas vienības stiprināšanu. Autonomija tiek radīta starp žurnālistiem, avotiem un sociālām parādībām, lai apzīmētu žurnālistiku kā ārpus stāvošu un autonomu. Tā tiecas pēc līdzīga statusa kā tradicionālajām profesijām, piemēram, medicīnai un tiesību zinātnei. Tāpat arī apzināti mēģinājumi radīt distanci starp ziņu objektiem un žurnālistiem ir veids, kā stiprināt profesijas reputāciju ārpus vai virs ikdienišķām sociālām pretrunām. Šīs īpašības ne vienmēr ir apzināti klātesošas žurnālista darbā, taču tās eksistē profesijas kolektīvajā identitātē un tiek izmantotas arī praksē.⁴⁴

2.2. Žurnālistikas lomas un vērtības

Nevar noliegt, ka mūsu dzīves pieredze ietekmē to, kā redzam pasauli. Ģimene, skola un citas pieredzes veido mūsu prioritātes, cerības un sapņus. Šis process ir tieši tāds pats komunikācijas speciālistu vidū, kā tas ir starp celtniekiem, fiziķiem vai citu profesiju pārstāvjiem.⁴⁵ Lai gan ietekme uz žurnālistu ziņu vērtībām un saturu varētu būt mazāka, ņemot

⁴³ Wiik, J. (2009). Identities under construction: professional journalism in a phase of destabilization. *International Review of Sociology: Revue Internationale de Sociologie*, 19(2), 351 – 365. P. 354.

⁴⁴ Heinonen, A. (1999). *Journalism in the Age of the Net: Changing Society, Changing Profession*. Tampere: Tampere University Press. P. 20.

⁴⁵ Shoemaker, J.P., Reese, D.S. (2014). *Mediating the Message in the 21st Century: a Media Sociology perspective*. New York: Routledge. P. 78.

vērā organizatoriskās rutīnas un ētikas svarīgumu, tomēr ir dažādi aspekti, kas tomēr jāņem vērā, tostarp žurnālistu profesionālās lomas un ētiskie rāmji.

Šūmeikere un Rīzs ar darbu saistīto orientāciju vērtē atsevišķi no komunikatora personiskās attieksmes, vērtībām un pārliecības, kuri galvenokārt veidojas ārpus masu komunikācijas, piemēram, raksturīpašībās, pieredzē un sociālajā fonā. Pretēji tam, komunikatora profesionālā un ētiskā orientācija primāri veidojas darbā vai profesionālajā izglītībā caur procesu, ko Brīds raksturo kā socializāciju. Jaunam žurnālistam neviens patiesībā nepasaka, ko īsti no viņa sagaida profesionālajā darbībā, īpaši konkrētā medijā. To var iemācīties, vērojot citu darbu un balstoties gūtajā darba pieredzē.⁴⁶ Tas žurnālistam dod kontekstu par kopīgām profesionālajām vērtībām, no kā izriet arī lomas uztvere. Profesionālās lomas nosaka, ko žurnālists uzskata par svarīgu auditorijai un kā stāstam ir jāattīstās. Šiem faktoriem ir tieša ietekme uz masu mediju saturu.⁴⁷

Žurnālistiem ir dažāda uztvere un izpratne par savu profesiju un lomu tajā, tomēr Vilhoits un Vīvers identificē trīs galvenos žurnālistu lomu konceptus, pēc kuriem žurnālistiem ir iespēja sevi identificēt kā nozares profesionāļiem:

- interpretētāji/skaidrotāji – izmeklē oficiālus paziņojumus, analizē kompleksas problēmas un apspriež valsts politiku. Īsumā šos žurnālistus raksturo spēcīga saikne ar avotiem, kas saprotama ne tikai tādā veidā, ka žurnālisti iegūst informāciju no avotiem, bet arī saņem regulārus komentārus par savu darbu;
- informācijas izplatītāji – pēc iespējas ātrāk nogādā informāciju sabiedrībai, koncentrējoties uz pēc iespējas plašāku auditoriju. Šiem žurnālistiem nav raksturīga pretrunīgu žurnālistikas prakšu izmantošana, piemēram, uzdošanās par kādu citu;
- sāncenši, pretinieki (amatpersonām, biznesmeņiem, arī citiem ziņu veidotājiem) – spēcīgi izjūt “sargsuņa” lomu žurnālistikā. Šos žurnālistus bieži vien dēvē par izmeklējošajiem žurnālistiem, kuri augstu vērtē sava darba autonomiju. Viņi pārbauda jebkuru informāciju par notikumiem un, ja tā nav patiesa, noskaidro īstenību un to ziņo sabiedrībai;⁴⁸
- populistisks mobilizētājs – ļauj parastajiem cilvēkiem izteikt savu viedokli, attīsta kultūras intereses, motivē cilvēkus iesaistīties sabiedrības procesos, norāda

⁴⁶ Breed, W. (1955). Social Control in the Newsroom: A Functional Analysis. *Social Forces*, 33(4), 326 – 335. doi:10.2307/2573002 P. 328.

⁴⁷ Shoemaker, J.P., Reese, D.S. (2014). *Mediating the Message in the 21st Century: a Media Sociology perspective*. P. 237. – 238.

⁴⁸ Weaver, D. H., Wilhoit, G. C. (1996). *The American Journalist in the 1990s: U.S. News People at the End of an Era*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. P. 144. – 147.

iespējamos risinājumus un nosaka politisko dienas kārtību. Šī loma ir saistīta ar pilsoniskās žurnālistikas kustību, kas rosina žurnālistus aktīvāk piedalīties sarunu radīšanā ar sabiedrību. Šie žurnālisti izjūt ļoti lielu brīvību savā darbā.⁴⁹

Šīs lomas, kuras Vīvers un Vilhoits raksturo kā galvenās žurnālistu pārliecības sistēmas, ievērojami ietekmē individuālās izvēles, žurnālistu profesionālās rutīnas, ziņu organizāciju, politiskās un mediju sistēmas.⁵⁰

Donsbahs un Patersons identificē divas citas dimensijas, kuras pētnieki uzskata par daudz piemērotākām, lai raksturotu atšķirības žurnālistu lomās:

- pasīvā-aktīvā dimensija – balstīta žurnālista autonomijā kā politiskam aktoram un attiecas uz to, cik lielā mērā žurnālisti darbojas neatkarīgi no tiem, kuriem ir interese stāstā;
- neitrālā-līdzdalības dimensija – balstīta žurnālista pozīcijā kā politiskam aktoram un atspoguļo žurnālista nostāju konkrētos jautājumos. Neitrāls žurnālists politiskās debatēs neieņem konkrētu pozīciju, kamēr līdzdalības žurnālists skaidri norāda savu viedokli.

Katra no šīm dimensijām satur divas atsevišķas kategorijas – pasivitāte un aktivitāte, neitralitāte un līdzdalība. Šādi veidojas četras kombinācijas, kuras atspoguļo teju visas lomu uztveres un metaforas par ziņu medijiem:

- pasīvā-neitrālā – neitrāls žurnālists, informācijas izplatītājs, ziņotājs, starpnieks;
- pasīvā-līdzdalības – banalizēts žurnālists, partizāns;
- aktīvā-neitrālā – kritisks, darbojas kā “sargsuns” un sāncensis pie varas esošajiem;
- aktīvā-līdzdalības – interpretētājs, ideologs.⁵¹

Jaunāks žurnālistikas kultūras koncepts, ko attīstījis Haničs, uzsvāru liek uz idejām (vērtībām, attieksmi un pārliecību), praksi un artefaktiem (kultūras produktiem, tekstiem), un definē trīs žurnālistikas kultūras sastāvdaļas: institucionālās lomas, epistemoloģijas un ētiskas ideoloģijas. Šis koncepts piedāvā daudzdimensiju struktūru, kura attēlo pretrunas žurnālistu lomu uztverē un sastāv no trīs pamata dimensijām: iejaukšanās, varas distance un tirgus orientācija.⁵²

⁴⁹ Shoemaker, J.P., Reese, D.S. (2014). *Mediating the Message in the 21st Century: a Media Sociology perspective*. P. 232.

⁵⁰ Balčytienė, A., Glowacki M., Lauk E. (2014). *Journalism that Matters: Views from Central and Eastern Europe*. P. 81.

⁵¹ Donsbach, W., Patterson, T. E. (2004). Political News Journalists: Partisanship, Professionalism and Political Roles in Five Countries. In F. Esser & B. Pfetsch (Eds.), *Comparing Political Communication: Theories, Cases and Challenges* (pp. 251–270). <https://doi.org/10.1017/CBO9780511606991.012> P. 265. – 266.

⁵² Hanitzsch, T. (2007). Deconstructing Journalism Culture: Towards a Universal Theory. *Communication Theory*, Vol. 17(4), 367–385. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2007.00303.x> P. 367. – 385.

Iejaukšanās dimensija atspoguļo to, cik lielā mērā žurnālists veic konkrētu misiju un veicina noteiktas vērtības. Tā sniedzas no pasīvas līdz augstai iejaukšanās pakāpei. Atšķirība pastāv starp divu veidu žurnālistiem – tāda, kurš ir motivēts un sociāli iesaistīts, un tāda, kurš nav iesaistīts, lai būt iespējami objektīvs. Pasīvais pols šajā dimensijā tiek saistīts ar tādām lomām kā “neitrālais informācijas izplatītājs” un “vārtu sargs”. Šie žurnālisti sevi redz kā neieinteresētus informācijas raidītājus, veicinot vertikālu komunikāciju sabiedrībā. Lai gan šīs vērtības un profesionālie uzskati izriet no mediju biznesa komerciālās loģikas lielākajā daļā liberālo demokrātiju un neitralitāte un objektivitāte tiek iestrādāta mediju institucionālās atdalīšanās no valsts jēdzienā, mediju organizācijas daudzās valstīs nav neatkarīgas no valsts un politiskajām partijām. Šādās valstīs, līdzīgi arī Latvijā, žurnālisti var mēģināt arvien vairāk atbalstīt iejaukšanos jeb otru dimensijas polu. Tajā ietilpst tādas lomas kā “līdzdalībnieks” un “misionārs”. Šie žurnālisti aktīvi iejaucas notiekošajos procesos un cenšas veicināt pārmaiņas.

Otrā jeb varas distances dimensija attiecas uz žurnālista pozīciju pret varas vietu sabiedrībā. Vienu šīs dimensijas polu pārstāv “varas pretinieki”, kamēr otrā polā atrodas “varai uzticīgie”. Žurnālisti no pirmā ieņem “sargsuņa” pozīciju, kamēr otrie pielieto “propagandista” un “aģitatora” lomu. “Varas pretinieki” un “sargsuņi” darbojas kā “Ceturtā vara” jeb demokrātijas kompensējošais spēks. Viņi nodrošina radikālu sabiedrības un tās institūciju kritiku, un ir skeptiski pret jebkuru apgalvojumu vai lēmumu, ko pieņēmuši pie varas esošie. “Varai uzticīgie” pārstāv žurnālistiku, kas aizsargā esošo varu, iesaistās pašcenzūrā un kalpo kā valdības vai kādas partijas “mīļotāji”.

Tirgus orientācijas dimensija ir augsta tajās žurnālistikas kultūrās, kuras uzstāda savus mērķus atkarībā no tirgus loģikas, bet ir zema tajās kultūrās, kas ziņas publicē galvenokārt sabiedrības interesēs. Šis dalījums parāda to, ka mediji var informēt sabiedrību divos savā ziņā naidīgos veidos, pieņemot lomu kā pilsoņi vai patērētāji, kur otrais arvien vairāk nomāc pirmo.⁵³

Tomēr žurnālistikas kā vienotas profesijas tēls mūsdienu tehnoloģiju iespaidā vairs nav ticams. Iespējams izšķirt divu veidu ideāli-tipisko žurnālistikas attīstību. Pirmkārt, tā ir orientējošā žurnālistika, kuras darbs ir nodrošināt vispārējo orientāciju (skaidrojumus, komentārus, fona informāciju) plašai sabiedrībai. Otrkārt, tā ir instrumentālā žurnālistika, kas vērsta uz specializētas informācijas sniegšanu ieinteresētajiem klientiem. Pirmajā gadījumā žurnālists sniedz vispārēju informāciju, kas piesaista visas sabiedrības uzmanību, komunikācija pārsvarā ir vienvirziena. Tā darbojas tradicionālie mediji un “vecā” žurnālistika. Otrajā gadījumā uzsvars ir nevis uz uzmanības pievēršanu, bet uz pašu informācijas saturu, kas

⁵³ Hanitzsch, T. (2007). Deconstructing Journalism Culture: Towards a Universal Theory. *Communication Theory*, Vol. 17(4), 367–385. P. 367 – 385.

paredzēta atsevišķiem lietotājiem un spēj nodrošināt mijiedarbību. Tā darbojas jaunie mediji un “jaunā” žurnālistika.⁵⁴

Dažādi pētījumi atklāj, ka žurnālisti sevi labprātāk identificē ar žurnālistikas profesiju, nevis, piemēram, mediju kompāniju, kurā žurnālists darbojas. Profesionālā pašnovērtējuma galvenās īpašības var apkopot vairākās diskursīvi veidotās ideālistiskās vērtībās. Pēc žurnālistu domām, šīs vērtības dod likumību un ticamību viņu darbam. Jēdzieni, vērtības un elementi, kas tiek uzskatīti par daļu no žurnālistikas ideoloģijas, var tikt iedalīti piecās ideāli tipiskās iezīmēs vai vērtībās:

- kalpošana sabiedrībai – žurnālistu publiskais darbs (kā “sargsuņi”, “ziņu mednieki”, aktīvi informācijas vācēji un izplatītāji);
- objektivitāte – žurnālisti ir taisnīgi, neitrāli, objektīvi, godīgi, un tādā veidā veicina uzticību;
- autonomija – žurnālistiem jābūt brīviem un neatkarīgiem savā darbā;
- neatliekamība – žurnālistiem ir aktualitātes un ātruma izjūta, kas raksturīga ziņu kontekstā;
- ētika – žurnālistiem ir ētikas, leģitimitātes un likumības apziņa.⁵⁵

Lai gan visas žurnālistikas raksturiezīmes ir mainīgas un diskutablas, tomēr īpašu uzmanību vienmēr izpelnījies objektivitātes jēdziens. Žurnālistiku var uzskatīt par zināšanu formu, tā ir īpašs garīgais objekts, ko radījis konkrēts, izraudzīts priekšmets: žurnālists. Kā reportieri, žurnālisti pielieto savu subjektivitāti tam, ko jau ir radījuši citi cilvēki. Reportiera darbs ir identificēt notikumus un radīt stāstus. Tas ir objektivitātes process, kura mērķis ir radīt jaunu mentālu objektu, kas ir ārējs no pārējiem trim subjektiem (dalībniekiem notikumos, žurnālista dalībai stāstos, un lasītājiem, kuriem ir zināšanas par šiem notikumiem). Objektivitāte ir šī jaunā mentālā objekta stāvoklis, uz kuru tiecas visi žurnālisti – stāsts, kas radīts, pielietojot indivīda subjektivitāti, ir uztvēris sākotnējā objekta (notikuma) raksturu. Objektivitāte parasti ir žurnālistikas “beigas”, ar beigām saprotot “mērķi”.⁵⁶

⁵⁴ Bens, E., Golding, P., McQuail, D. (2005). *Communication Theory & Research. An EJC Anthology*. New Delhi: SAGE Publications. P. 186. – 187.

⁵⁵ Deuze, M. (2005). *What Is Journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered*. Thousand Oaks, California: Sage Publications. P. 446. – 447.

⁵⁶ Charles, A., Stewart, G. (2011). *The End of Journalism: News in the Twenty-First Century*. Bern: Peter Lang. P. 19. – 20.

3. ŽURNĀLISTIKAS ĒTIKA, DARBĪBAS PRINCIPI, LIKUMI

Lai gan objektivitātes un subjektivitātes abstraktie aspekti netiek regulāri apspriesti ziņu redakcijās, daudzu žurnālistu diskusiju centrā ir ētika, jo reportieri augstu vērtē līdzsvara un taisnīguma konceptus.⁵⁷ Mediju ietekme uz sabiedrībā notiekošajiem procesiem ir nenoliedzama, tādēļ šajā kontekstā arī svarīgi runāt arī par mediju un žurnālistu ētiku.

Profesore un ētikas jautājumu pētniece Skaidrīte Lasmane uzsver, ka ētika žurnālistikā attiecināma gan uz darbības procesu, gan rezultātu: uz dienas kārtību, vēstījuma tekstu, valodu, kurā notikumam piešķirta nozīme, uz dažādiem žanriem – interviju vai diskusijas vadīšanu, attiecībām ar kolēģiem, ar ziņu avotiem vai auditoriju. Mediju ētikas uzdevums ir noskaidrot, kā vajadzētu profesionāli strādāt, lai nevis vienkārši pielāgotos auditorijas prasībām, bet lai iekļautos lokālās un globālās sabiedrības pilnvērtīgā attīstībā, ņemot vērā, ka žurnālisti piedalās sociālās un privātās dzīves veidošanā. Ētikā ir svarīgs gan ārējais uzraudzības veids, kas iespējams ar valstī noteiktiem likumiem, gan iekšējais jeb pašorganizējošais, ko nosaka ar profesionālu biedrību, asociāciju, savienību un to veidoto ētikas kodeksu vai citu priekšrakstu starpniecību.⁵⁸

Kā profesijai žurnālistikai ir vairāki ētikas kodeksi, kas palīdz vadīt reportieru, foto žurnālistu un redaktoru uzvedību. Starp šiem ētikas kodeksiem ir arī “Profesionālu žurnālistu sabiedrības” ētikas kodekss, kura ievadā teikts, ka Sabiedrības biedri tic, ka publikas izglītošana ir taisnīguma priekštecis un demokrātijas pamats. Žurnālista pienākums ir meklēt taisnību un nodrošināt taisnīgus un visaptverošus notikumu un problēmu aprakstus. Apzinīgi žurnālisti no visiem medijiem un specialitātēm cenšas kalpot sabiedrībai ar rūpību un godīgumu. Profesionālā integritāte ir žurnālistu ticamības stūrakmens.⁵⁹ Biedrībā apstiprināti četri principi, kuri kalpo kā pamats ētiskai žurnālistikai un mudina to izmantošanu praksē:

- meklēt patiesību un ziņot to – žurnālistiem jābūt godīgiem, taisnīgiem un drosmīgiem informācijas vākšanā, ziņošanā un interpretēšanā;
- pēc iespējas mazināt kaitējumu sabiedrībai – ētiski žurnālisti pret saviem avotiem, stāstu varoņiem un kolēģiem attiecas kā cilvēkiem, kuri pelnījuši cieņu;
- rīkoties neatkarīgi – žurnālistiem jābūt brīviem no jebkādām citām saistībām kā vien sabiedrības tiesībām zināt patiesību;

⁵⁷ Willis, J. (2010). *The Mind of a Journalist: How Reporters View Themselves, their World, and their Craft*. Thousand Oaks, California: Sage Publications. P. 49.

⁵⁸ Lasmane, S. (2012). *Komunikācijas ētika*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 169. lpp.

⁵⁹ Willis, J. (2010). *The Mind of a Journalist: How Reporters View Themselves, their World, and their Craft*. P. 50.

- būt atbildīgam un atklātam – žurnālisti ir atbildīgi pret saviem lasītājiem, klausītājiem, skatītājiem un viens pret otru.⁶⁰

Šis ir tikai viens no daudziem žurnālistu ētikas kodeksiem, taču tajā ietvertas galvenās profesijas ētikas normas. Ir arī citi ētikas kodeksi, ko ir izstrādājuši paši žurnālisti, tomēr neviens no tiem nav uzskatāms par obligātu, kā, piemēram, medicīnā vai jurisprudencē. Žurnālistika neizvirza nekādas profesijas sankcijas pret jebkuru ētikas kodeksu pārkāpējiem, tādēļ ētikas noteikumu ievērošana ir brīvprātīga žurnālistu vidū, lai gan atsevišķas mediju organizācijas var sodīt savus darbiniekus par nopietniem ētikas pārkāpumiem.

Žurnālisti ļoti atšķiras gan stāstu pasniegšanas pieejā, gan arī ētikas kodeksa ievērošanā, tomēr ir vienisprātis par to, ka darbojas ar realitāti, nevis fikciju. Faktus ir iespējams pasniegt radoši, tomēr jāatceras, ka nekad neko nedrīkst izdomāt un safabricēt, ko var uzskatīt par smagu ētikas pārkāpumu. Ikdienas darba rutīna ir pilna ar ētiskām dilemmām, kuras turpina atkārtoties un kurām katrs žurnālists pieiet citādāk. Piemēram, vai ir ētiski iegūt informāciju slepeni, neatklājot savu patieso identitāti? Ko darīt, ja esi sevi identificējis kā žurnālists un pēc sarunas cilvēks pasaka, ka viņa teikto publicēt nevar? Ko darīt, ja par informācijas avotu ir kļuvis kāds, kurš pats ir kompromitējošā statusā sabiedrībā?⁶¹

Daudzi ētiski lēmumi ietver vienu no trim galvenajām jomām – notikumu sagrozīšanu, apšaubāmām žurnālistu attiecībām ar avotiem un dāvanu vai citu labumu pieņemšanu.⁶²

Šādus un līdzīgus jautājumus var uzdot arī par dažādām žurnālistikas situācijām un praksēm Latvijā, kur žurnālistikas ētikas jautājumos arī viedokļi dalās. Latvijā žurnālistu ētikas kodeksu ir izstrādājuši Latvijas Žurnālistu asociācijas biedri, kurā kā galvenie punkti minēti:

- žurnālista galvenais uzdevums ir sniegt sabiedrībai patiesu un pārbaudītu informāciju;
- faktu izklāstam žurnālista veidotajā saturā jābūt objektīvam, skaidram, bez falsifikācijas vai maldināšanas;
- žurnālists gādā par viedokļu daudzveidību, pat ja šie viedokļi šķiet pašam nepieņemami;
- žurnālista galvenais uzdevums ir garantēt sabiedrībai patiesas un pārbaudītas informācijas saņemšanu;
- faktu izklāstam jābūt objektīvam, skaidram un nepārprotamam, atklājot svarīgākās sakarības un nepieļaujot izkropļojumus;

⁶⁰ Society of Professional Journalists (2014). *SPJ Code of Ethics*. Retrieved from <https://www.spj.org/ethicscode.asp>

⁶¹ Turpat.

⁶² Hausman, C. (1990). *The Decision-Making Process in Journalism*. Chicago: Nelson-Hall Publishers. P. 96.

- žurnālists ir personiski atbildīgs par sniegto informāciju un tās interpretāciju;
- žurnālistam jārespektē demokrātiskie institūti un morāles normas;
- žurnālistam jāaizstāv vispārcilvēciskās vērtības – miers, demokrātija, cilvēktiesības, tautu tiesības uz pašnoteikšanos.⁶³

Līdzīgu ētikas kodeksu ir izstrādājusi arī Latvijas Žurnālistu savienība, papildinot to ar publicēšanas noteikumiem.⁶⁴ Līdzīgi žurnālistu ētikas kodeksi darbojas lielākajā daļā Eiropas valstu, tomēr tiem ir arī dažas būtiskas atšķirības. Žurnālistu pienākumus un funkcijas iespējams iedalīt 13 kategorijās, no kurām Latvijā ētikas kodeksi satur 11. Divas trūkstošās ir lojalitāte pret darba devēju un žurnālistikas statusa un vienotības aizsardzība.⁶⁵ Vairākos Latvijas medijos ir izstrādāti arī atsevišķi ētikas un rīcības kodeksi, kā, piemēram, sabiedriskajos medijos “Latvijas Televīzijā” un “Latvijas Radio”.

Re:Baltica izdotajā žurnālistu rokasgrāmatā uzskaitīti desmit žurnālistu juridiskie baušļi, kas saistāmi arī ar ētikas kodeksu:

1. Tiesības uz informāciju, vārda brīvību un kritiku ir brīvas sabiedrības pamats. Uz tām balstās žurnālista tiesības atrasties sabiedriski nozīmīgu notikumu vietās, saņemt informāciju, to apstrādāt un izplatīt.
2. Žurnālists atbild par informācijas patiesumu (faktiem) un objektivitāti, kā arī vienmēr piedāvā iesaistītajai personai/pusei atbildes tiesības.
3. Žurnālists aizsargā tiesības paust taisnīgu komentāru un kritiku.
4. Žurnālistam jāsargā informācijas avoti. To atklāšanu var prasīt tikai tiesa.
5. Žurnālists atsakās no uzdevuma, kurš saistīts ar likuma pārkāpšanu vai ir pretrunā ar viņa uzskatiem.
6. Žurnālists var atsaukt savu autorību, ja saturs rediģēšanas procesā ir sagrozīts.
7. Žurnālists nepieļauj interešu konfliktu savā darbībā.
8. Žurnālists labo informāciju, kas atzīta par nepatiesu.
9. Žurnālists izsver sabiedrības tiesības zināt iepretim indivīda tiesībām uz privātumu. Īpaši uzmanīgi žurnālists rīkojas, ja situācijās iesaistīti nepilngadīgie.
10. Žurnālists ievēro autortiesības.⁶⁶

⁶³ Latvijas Žurnālistu asociācija (2014). *Ētikas kodekss*. Izgūts no <http://www.latvijaszurnalisti.lv/etikas-kodekss/>

⁶⁴ Latvijas Žurnālistu savienība (1992). *Latvijas žurnālistu ētikas kodekss*. Izgūts no <http://www.zurnalistusavieniba.lv/?p=3519&pp=3768&lang=923>

⁶⁵ Bens, E., Golding, P., McQuail, D. (2005). *Communication Theory & Research. An EJC Anthology*. New Delhi: SAGE Publications. P. 199.

⁶⁶ Re:Baltica, SSE Rīga Mediju studiju centrs (2018). *Rokasgrāmata žurnālistiem. Īsi par mediju likumiem*. doi:978-9984-822-24-2. 4. lpp.

Lai gan ētikas kodekss nav juridiski saistošs un ir pašu profesionāļu brīvprātīgi pieņemts ētiskās uzvedības normu kopums, Latvijas likumdošanā ir vairāki punkti, ar kuriem žurnālisti saskaras ikdienas darbā un kuri prasa atbildību arī likuma priekšā:

- "Aizliegts publicēt informāciju, kas ir valsts noslēpums vai cits ar likumu speciāli aizsargāts noslēpums, kas aicina uz vardarbību un pastāvošās iekārtas gāšanu, propagandē karu, cietsirdību, rasu, nacionālo vai reliģisko pārkāpumu un neiecietību, kūda uz citu noziegumu izdarīšanu. Aizliegts publicēt informāciju, kura aizskar fizisko un juridisko personu godu un cieņu un ceļ tam neslavu." (Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem, 7.pants)⁶⁷
- "Elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās un raidījumos nedrīkst ietvert mudinājumu uz naida kurināšanu vai aicinājumu diskriminēt kādu personu vai personu grupu dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, valstspiederības, reliģiskās piederības vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai citu apstākļu dēļ; aicinājumu uz karu vai militāra konflikta izraisīšanu; aicinājumu vardarbīgi gāzt valsts varu vai vardarbīgi grozīt valsts iekārtu, graut valsts teritoriālo vienotību vai izdarīt citu noziegumu; sižetus, kas diskreditē Latvijas valstiskumu un nacionālos simbolus." (Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums, 26.pants)⁶⁸

Tomēr tam pretstatā ir likums par atbrīvošanu no atbildības. "Masu informācijas līdzekļi neatbild par nepatiesu ziņu izplatīšanu, ja tās satur oficiāli valsts varas un pārvaldes institūciju dokumenti, politisko un sabiedrisko organizāciju paziņojumi un amatpersonu publikācijas." (Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem, 29.pants)⁶⁹

Globalizācijas un jauno mediju mainītā mediju telpa, kas žurnālistikas likuma "vispirms pārbaudi, tad publicē" vietā darbojas pēc principa "publicē un tad labosi", ir radījusi vairākas jaunas žurnālistikas ētiskās dilemmas, kas prasa izsvērtus un individuālus risinājumus:

1. Tiešsaistes medijiem vairs nav finiša līnijas jeb numura/raidījuma nodošanas laika, līdz ar to 24 stundu ziņu cikla konkurence dzen žurnālistus uz profesijas pamatlikumu pārkāpumiem, tādiem kā vismaz divi avoti vienam faktam un pienācīga to pārbaude.
2. Sociālie mediji ētiskos standartus nerespektē, līdz ar to tur nonāk gan cilvēku personīgie dati, gan cita informācija, ko tradicionālie mediji nepublicētu, jo tā ir neapstiprināta.

⁶⁷ Latvijas Republikas likums. *Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem*. Izgūts no <https://likumi.lv/doc.php?id=64879>

⁶⁸ Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums. Izgūts no <https://likumi.lv/doc.php?id=214039>

⁶⁹ Latvijas Republikas likums. *Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem*.

3. Dati kļūst par jauno zeltu - mediji kļūst atkarīgi no tehnoloģiju kompānijām, kas kontrolē datu plūsmu un kam ir milzu potenciāls ietekmēt saturu.⁷⁰

Tomēr mediju ētikas kontekstā ir svarīgi arī atzīmēt to, ka likumi un kodeksi ne vienmēr ir uzskatāmi par noteicošajiem rīcības izvēlē. Varētu teikt, ka pārāk stingra ētikas kodeksu ievērošana ir neētiska, jo burtiska un dogmatiska noteikto normu ievērošana var būt pretrunā ar ētiku – godprātību, taisnīgumu, jo likums piedāvā tikai aptuvenas robežas, kā dēļ ētiskā izvēle nav iedomājama bez patstāvīga to sašaurinājuma vai paplašinājuma atbilstoši situācijai.⁷¹

Ētika pati par sevi ir plašs noteikumu kopums, kas katram ir jāaptver, un rakstiski ētikas kodi ne vienmēr sniedz atbildes uz visām problēmām, ar ko žurnālistiem nākas saskarties. Manuprāt, žurnālistam ir svarīgi saprast, ka daudzi stāsti ietvers to, ka kāds tiek sāpināts vai apkaunots. Žurnālistam ir jāspēj izsvērt iespējamie stāsta ieguvumi attiecībā pret negatīvo rezultātu. Šādu sarežģītu lēmumu pieņemšana ir būtiska visos medijos un paaudzēs.

⁷⁰ Re:Baltica, SSE Riga Mediju studiju centrs (2018). *Rokasgrāmata žurnālistiem. Īsi par mediju likumiem*. 19. lpp.

⁷¹ Lasmane, S. (2012). *Komunikācijas ētika*. 170. lpp.

4. METODOLOĢIJA

Bakalaura darbā autore izmantos anketēšanu (kvantitatīvā pētniecības metode) un daļēji strukturēto interviju (kvalitatīvā pētniecības metode).

Lai iegūtu dažādu Latvijas mediju pārstāvju, žurnālistu viedokli par savu lomu žurnālistikas profesijā, noskaidrotu viņu profesionālās identitātes uztveri un attieksmi pret ētiskas dabas jautājumiem, tiks veikta anketēšana, kurā tiks iegūtas atbildes no 100 žurnālistiem, kuri darbojas komerciālajos, sabiedriskajos, tradicionālajos, jaunos medijos un ziņu aģentūrās. Tāpat darba ietvaros tiks veiktas arī daļēji strukturētās intervijas ar komerciālo, sabiedrisko, jauno, tradicionālo mediju un ziņu aģentūru žurnālistiem, lai noskaidrotu viņu personīgo attieksmi pret dažādām žurnālistikas praksēm Latvijā. Interviju datu analīzei tiks izmantota kvalitatīvā kontentanalīze, kas palīdz noteikt stāstījuma nozīmi atvērtajos jautājumos, iedziļinoties tā saturā.⁷²

4.1. Anketēšana

Anketēšana ir sistēma, ar kuras palīdzību var vākt informāciju, lai aprakstītu, salīdzinātu vai izskaidrotu zināšanas, attieksmi un uzvedību. Tā palīdz pētījumos iegūt informāciju un datus, kurus iespējams analizēt. Anketēšana ietver informācijas vākšanas mērķu noteikšanu, pētījuma izstrādi, uzticama un derīga datu vākšanas instrumenta sagatavošanu, instrumenta pārvaldīšanu un vērtēšanu, datu analīzi un rezultātu apkopošanu.⁷³

Lai sekmīgi veiktu anketēšanu, jāievēro pieci galvenie posmi:

1. Anketas aptuvenā dizaina izstrādāšana un plānošana – šajā posmā tiek noteikti anketēšanas mērķi un veids, kā ar pieejamajiem resursiem tos vislabāk sasniegt. Svarīga ir arī pētnieciskās problēmas un pētījuma jautājumu specifikācija.
2. Jautājumu dizaina izstrāde un jautājumu testēšana – tiek izveidota anketa, noteikti intervējamie resursi un testēts anketēšanas process.
3. Anketas dizaina gala versijas izstrāde – pēc otrā posma jāsaprot, kādi uzlabojumi nepieciešami, un jāveic pēdējās izmaiņas anketas dizainā, kā arī jāizplāno, kā dati tiks analizēti.
4. Respondentu atlase un datu vākšana – šajā posmā tiek atlasīti respondenti un notiek anketēšana.

⁷² Kroplijs, A., Raščevska, M. (2010). *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs*. Rīga: Raka. 126. – 130. lpp.

⁷³ Fink, A. (1995). *The Survey Handbook*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications. P. 1.

5. Datu apstrāde, kodēšana, analīze un rezultātu gala pārskats – pēdējā posmā norit datu kodēšana un analīze, kā arī rezultātu gala pārskata izveidošana. Respondentu atbilžu kodēšana katrā jautājumā ļauj novērtēt īpašības vai meklēt modeļus starp mainīgajiem.⁷⁴

Anketēšana ir visvairāk izmantotā pētniecības metode, jo tā ir samērā lēts un ātrs veids, kā iegūt datus no liela respondentu skaita, un atspoguļo “lietu pašreizējā stāvokļa momentuzņēmumu”. Tā ir sistemātiska datu vākšana no indivīdiem, uzdodot viņiem jautājumus.⁷⁵ Anketa satur precīzi definētus jautājumus, uz kuriem respondents atbild patstāvīgi, bez intervētāja klātbūtnes.

Aptaujas var saturēt atvērtos jautājumus, kuros netiek piedāvāti konkrēti un iepriekš sagatavoti atbilžu veidi, bet gan respondentam tiek dota iespēja sniegt savu atbildi. Šie jautājumi ļauj iegūt daudzveidīgus un detalizētus datus, neierobežo pētāmos, ļauj viņiem izvirzīt jaunus jautājumus un tēmas, nodrošina lielāku izpratni par viņu viedokļiem. Šādā veidā tiek iegūti tekstuāli aptaujas dati, kurus parasti analizē, izmantojot kvalitatīvo vai kvantitatīvo kontentanalīzi vai kādu citu atbilstošu tekstuālu (kvalitatīvu) datu analīzes metodi. Tāpat aptaujas var saturēt arī slēgtus jautājumus, kuros tiek piedāvāts noteikts alternatīvu atbilžu skaits un netiek dota iespēja paskaidrot savu atbildi. Aptaujās ar slēgtajiem jautājumiem tiek izmantotas tā saucamās nominālās un kārtas skalas. Iespējami arī daļēji atvērti jautājumi, kuros, ja respondentu neapmierina sniegtās atbilžu alternatīvas, viņam tiek dota iespēja sniegt savu atbildes variantu.⁷⁶

Pētījumā autore izplatīs anketu ar 16 jautājumiem, kuru vidū būs demogrāfiskie jautājumi, Likerta skalas, atvērtie un slēgtie jautājumi, kā arī jautājumi, kuros iespējami vairāki atbilžu varianti. Jautājumi veidoti, balstoties teorijā par žurnālistu lomu un identitāti noteicošiem faktoriem un žurnālistikas ētiku. Anketā tiks iekļauti arī jautājumi par žurnālistikas vidi un problēmām Latvijā. Respondentiem būs iespēja izteikt savu viedokli par dažādiem neētiskiem žurnālistikas prakses gadījumiem, kā arī medijiem, kuri Latvijā nodrošina žurnālistikas pamatvērtību ievērošanu ikdienas darbā. Daļa anketu tiks izplatītas drukātā veidā tajos medijos, ar kuru žurnālistiem tiks veiktas daļēji strukturētās intervijas. Elektroniski anketas tiks izplatītas ar Latvijas Žurnālistu asociācijas palīdzību, kā arī sūtot galvenajiem redaktoriem un žurnālistiem personīgi, piemēram, lokālo laikrakstu žurnālistiem, kuru

⁷⁴ Blair, E., Blair, J., Czaja, R. (2014). *Designing Surveys. A Guide to Decision and Procedures* (3rg ed.). Los Angeles: Sage Publications. P. 23. – 39.

⁷⁵ Mārtinsons, K. (2011). *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. Rīga: Raka. 157. lpp.

⁷⁶ Turpat. 160. – 161. lpp.

personīgie e-pasti ir pieejami internetā. Anketas paraugu iespējams aplūkot 1. pielikumā un rezultātus 2. pielikumā.

4.2. Daļēji strukturētā intervija

Intervija ir labākā pieeja izpētes pētījumos, kuru mērķis ir, piemēram, jūtu vai attieksmju pārbaude. Intervijas var iedalīt piecās dažādās kategorijās – strukturētās, daļēji strukturētās, fokusa grupu, nestrukturētās un brīvās intervijas. Daļēji strukturētās intervijas izmantošana atļauj pētniekam iegūt detalizētākas atbildes, lūdzot respondentam paskaidrot sevis teikto.

Daļēji strukturētā intervija nav standartizēta un bieži tiek izmantota kvalitatīvos pētījumos. Intervētājam ir sagatavots saraksts ar tēmām un jautājumiem, taču katrā intervijā izmantoto jautājumu skaits un arī secība var atšķirties, kā arī var tikt pievienoti papildus jautājumi, kurus pētnieks sarunas sākumā nav pat nojautis. Daļēji strukturētā intervija pieļauj viedokļu un uzskatu meklēšanu, tādēļ ir vēlamas izvērstas respondentu atbildes.⁷⁷

Daļēji strukturēto interviju raksturo:

1. Tā ir vairāk vai mazāk strukturēta.
2. Jautājumu secība var tikt pārkārtota intervijas laikā.
3. Jautājumu formulējums ir elastīgs.
4. Valodu var pielāgot attiecīgi tam, kādi cilvēki tiek intervēti. Piemēram, intervējot žurnālistus var lietot arī attiecīgās nozares terminus.
5. Intervētājs var pats atbildēt uz jautājumiem un izdarīt precizējumus.⁷⁸

Daļēji strukturētā intervija parasti nozīmē, ka intervētājam ir sagatavots vispārīgs intervijas jautājumu saraksts, kuru secību var mainīt atkarībā no intervijas situācijas. Jautājumi ir plašāki nekā strukturētās intervijas jautājumi, un, reaģējot uz nozīmīgām atbildēm, intervētājs var uzdot papildu jautājumus. Pateicoties līdzsvaram starp elastību, struktūru un atvērtību, daļēji strukturētās intervijas ir visbiežāk izmantotais intervijas veids kvalitatīvajos pētījumos.⁷⁹

Darba pētnieciskajā daļā autore veiks intervijas ar žurnālistiem, kuri strādā kādā no komerciālajiem, sabiedriskajiem, jaunajiem, tradicionālajiem medijiem un ziņu aģentūrām. Izmantojot daļēji strukturēto interviju, autore intervēs sešus žurnālistus, kuru vārdi tiks kodēti. Pirmais burts vai burti identificē mediju, pēdējais burts apzīmē žurnālista dzimumu:

- televīzijas kanāls “LNT” – LNTv;
- laikraksts “Latvijas Avīze” – LAV;

⁷⁷ Gray, E., D. (2004). *Doing Research in the Real World*. London: SAGE Publications. P. 214. – 217.

⁷⁸ Berg, L., B. (2004). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon. P. 105.

⁷⁹ Mārtinsons, K. (2011). *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. Rīga: Raka. 171. lpp.

- ziņu aģentūra “LETA” – Ls;
- portāls “Delfi” – Dv;
- Latvijas Televīzija – LTVv;
- Latvijas Radio – LR.

Jautājumi tiks izstrādāti tā, lai no intervijām varētu gūt pašu žurnālistu lomas izpratni, kā arī konkrētā medija veida ietekmi uz žurnālista profesionālo darbību. Žurnālisti atlasīti tā, lai pārstāvētu dažādas vecuma grupas – nebūtu tikai ļoti pieredzējuši, vai arī tikai nesen profesijā nonākuši jaunie žurnālisti. Kodi izmantoti, lai nodrošinātu intervējamo žurnālistu anonimitāti un, iespējams, gūtu pilnīgākas un godīgākas atbildes. Intervijas jautājumus un žurnālistu atbildes skatīt 3. un 4. pielikumā.

5. PROFESIONĀLĀS IDENTITĀTES, LOMAS UN PRAKSES ŽURNĀLISTIKĀ

Ar anketu palīdzību tika aptaujāti 104 žurnālisti, kuru vidū 11 ir no sabiedriskās televīzijas, 11 no sabiedriskā radio, 16 no privātās televīzijas, 4 no privātā radio, 6 no interneta portāla "lsm.lv", 19 no cita interneta portāla, 9 no nacionālā laikraksta, 17 no lokālā laikraksta, 9 no žurnāla, 17 no ziņu aģentūras, 9 brīvā līguma žurnālisti un viens kristīgo mediju žurnālists. Respondenti tika iedalīti trīs vecuma grupās, no kurām visplašāk pārstāvētā ir vecumā no 31 līdz 50 gadiem ar 46,2% respondentu. 32,7% aptaujāto ir vecumā no 20 līdz 30 gadiem, bet 21,2% ir vecāki par 50. Pētījumā piedalījās 48 vīrieši un 56 sievietes.

27,9% no visiem aptaujātajiem žurnālistikā darbojas vienu līdz piecus gadus, 16,3% darbojas 21 līdz 25 gadus, 15,4% sešus līdz desmit gadus, 12,5% 11 līdz 15 gadus, un tikpat arī ir žurnālistu ar 16 līdz 20 gadu pieredzi. 8,7% no respondentiem nozarē strādā vairāk kā 30 gadus, bet vismazāk – 6,7% - ir ar 25 līdz 30 gadu darba stāžu žurnālistikā. Visiem žurnālistiem tika uzdoti vienādi jautājumi, un turpmākajā analīzē tiks veidots dažādas žurnālistikas pieredzes, vecuma un mediju žurnālistu atbilžu salīdzinājums.

Pēc anketu analīzes tiks veidots sabiedriskās televīzijas, sabiedriskā radio, komerciālās televīzijas, nacionālā laikraksta, interneta portāla un ziņu aģentūras žurnālistu viedokļu un vērtējumu par dažādām žurnālistikas praksēm salīdzinājums, kas iegūts intervijās.

5.1. Anketēšanas rezultāti

Viens no būtiskiem žurnālista lomu un identitāti veidojošiem faktoriem ir dažādu mediju funkciju un uzdevumu nozīmība ikdienas darbā. Dati liecina, ka Latvijas žurnālistu vidū visbūtiskāk npublicēt stāstus, kuru fakti nav pārbaudīti, nodrošināt aktuālu problēmu analīzi un interpretāciju, kā arī ātri nogādāt informāciju sabiedrībai (sk. 5.1. att.). Tikai astoņi no visiem respondentiem atbildēja, ka viņiem ir ļoti svarīgi būt pastāvīgiem valsts amatpersonu pretiniekiem, un tikai desmit par ļoti svarīgu uzskata politiskās dienas kārtības noteikšanu. Tas apliecina, ka žurnālista kā "sargsuņa" loma ir krietni mazāka par informācijas izplatītāja lomu. Žurnālisti darbojas vairāk pasīvi, kā aktīvi, lai gan 60,6% no visiem aptaujātajiem atzīst, ka piedalās aktuālu problēmu analīzē un interpretācijā, tādēļ Latvijas žurnālistus kopumā var raksturot kā pasīvus informācijas izplatītājus un skaidrotājus.

	20-30 gadi	31-50 gadi	50+ gadi	Visi žurnālisti
Ātri nogādāt informāciju sabiedrībai	88%	88%	86%	87%
Nodrošināt aktuālu problēmu analīzi un interpretāciju	91%	94%	86%	91%
Nodrošināt izklaidi un atpūtu	24%	21%	41%	26%
Pētīt valdības paziņojumus un apgalvojumus	74%	65%	32%	60%
Nodrošināt starptautisko notikumu analīzi un interpretāciju	76%	67%	23%	60%
Nepublicēt stāstus, kuru fakti nav pārbaudīti	100%	96%	95%	97%
Koncentrēties uz tām ziņām, kas ir svarīgas lielākajai auditorijas daļai	53%	67%	82%	65%
Apspriet politiskus lēmumus pirms to pieņemšanas	53%	75%	55%	63%
Attīstīt sabiedrības intelektuālās un kultūras intereses	71%	83%	73%	76%
Būt pastāvīgam valsts amatpersonu pretiniekam, nepārtraukti skeptiski uztverot viņu darbības	26%	33%	27%	29%
Noteikt politisko dienas kārtību	26%	38%	18%	29%
Dot vienkāršiem cilvēkiem iespēju paust savu viedokli par politiskiem jautājumiem	41%	42%	50%	43%
Motivēt vienkāršos cilvēkus iesaistīties sabiedriskās diskusijās par svarīgiem jautājumiem	68%	67%	59%	65%
Virzīt cilvēkus pretī iespējamiem sabiedrības problēmu risinājumiem	74%	71%	68%	71%

5.1. att. Mediju funkciju nozīmība dažādās vecuma kategorijās (procenti ar “svarīgi” un “ļoti svarīgi” atbildēm)

Žurnālisti, kuri ir vecāki par 50 gadiem, daudz pasīvāk iesaistās valdības ziņojumu un apgalvojumu pētīšanā, kā arī viņiem nav svarīgi nodrošināt starptautisko notikumu analīzi un interpretāciju. Tas saistāms ar to, ka 50% no respondentiem, kuri vecāki par 50 gadiem, ir lokālās preses žurnālisti, kuriem būtiskāk ir koncentrēties uz tām ziņām, kas ir svarīgas lielākajai auditorijas daļai jeb cilvēkiem reģionos.

Lielākā daļa žurnālistu neatzīst, ka izklaides un atpūtas nodrošināšana būtu svarīga. Pieci respondenti to ir atzīmējuši kā ļoti svarīgu daļu no viņu darba, bet gandrīz puse apgalvo, ka tā ir tikai daļēji svarīga ikdienas darba sastāvdaļa.

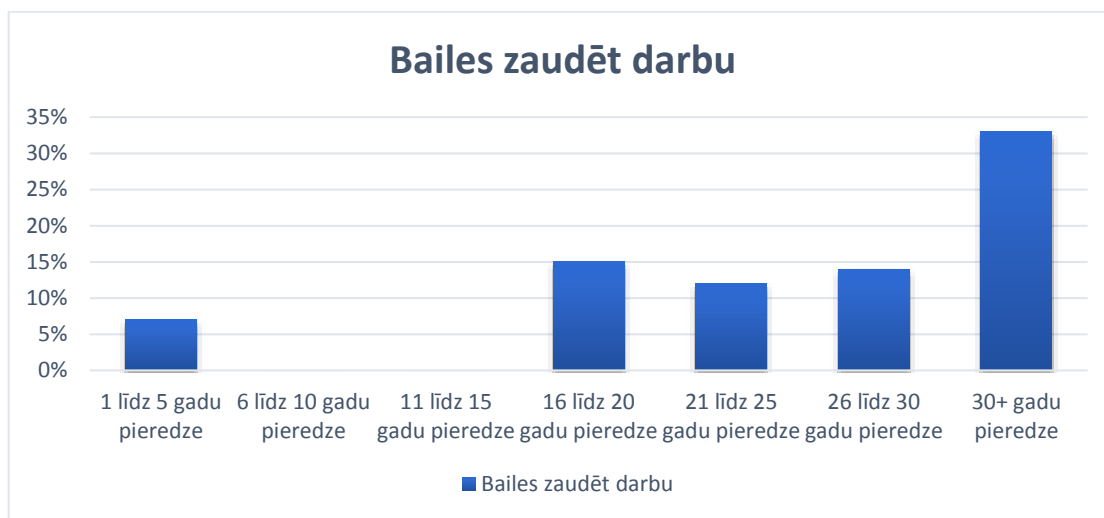
Žurnālista darbu ietekmējošo faktoru uztvere papildina lomu dalījumu. Žurnālistikas standarti un ētika, kā arī informācijas avoti respondentu vidū tiek uztverti kā būtiskākie faktori, tomēr ir vērojamas atšķirības dažādas pieredzes žurnālistu vidū, ko var aplūkot tabulā 4. pielikumā. Pilnīgi visi žurnālisti ar vairāk kā 30 gadu darba stāžu arī personiskās vērtības un uzskatus atzīst par ļoti svarīgiem faktoriem, turpretī tikai 38% no tiem, kuri sākuši strādāt pēdējo piecu gadu laikā, domā līdzīgi. Medija finansiālās iespējas kā ļoti svarīgu faktoru savā darbā atzīst gandrīz visi žurnālisti ar 16 līdz 20, kā arī ar 26 līdz 30 gadu pieredzi, kam piekrīt

tikai puse žurnālistu ar mazāku pieredzi. Tas skaidrojams ar to, ka lielākā daļa respondentu ar vairāk kā 15 gadu pieredzi strādā laikrakstos un žurnālos, kuru finansiālā situācija Latvijā ir sliktāka kā, piemēram, interneta medijos.

75% aptaujāto žurnālistu atzīst, ka mediju likumi un regulējumi ietekmē viņu darbu. To vidū visvairāk ir privātās televīzijas un ziņu aģentūru žurnālisti, savukārt gandrīz visi lokālo laikrakstu žurnālisti atzīmē, ka šī faktora ietekmi neizjūt.

Kā daļēji svarīgu faktoru žurnālisti min atsauksmes no auditorijas, kas vissvarīgākās ir žurnālistiem, kuri vecāki par piecdesmit un ir ar vairāk kā 20 gadu darba stāžu žurnālistikā. Tikai 17% žurnālistu, kuri profesijā nokļuvuši pēdējo piecu gadu laikā, to uzskata par būtisku faktoru.

Vairums žurnālistu atzīst, ka viņiem nav bailes zaudēt darbu, taču to skaits, kuri tomēr baidās, ir samērā liels pieredzējušu žurnālistu vidū (sk. 5.2. att.). Trešā daļa žurnālistu, kuri strādā ilgāk kā 30 gadus, atzīst, ka no tā baidās, kam piekrīt arī 14% respondentu ar 26 līdz 30 gadu pieredzi un 15% respondentu ar 16 līdz 20 gadu pieredzi. Tas apliecina, ka žurnālisti, kuri ir tuvu pensijas vecumam vai jau to sasnieguši, baidās, ka viņu vietu varētu ieņemt jaunāki kolēģi.

5.2. att. Žurnālista darbu ietekmējošie faktori – bailes zaudēt darbu (pēc žurnālistu pieredzes profesijā)

Kā gandrīz nebūtiskus faktoros žurnālisti uzskata cenzūru, biznesmeņus, policiju un valsts drošības dienestus, reliģisko piederību, reklāmdevējus, kā arī valdību un politiķus. Žurnālisti, kuri ar kādu no tiem saskaras, specializējas tēmās, kam ir saistība ar kādu nozari (piemēram, finanses).

Aptaujāto atbildes liecina, ka auditorijas atsauksmes dažādu mediju žurnālistu vidū kopumā nav ļoti svarīgas. Tikai četri no 22 aptaujātajiem sabiedriskās televīzijas un radio žurnālistiem atzīst, ka auditorijas atsauksmes ietekmē viņu darbu, tomēr neviens šajā jautājumā

neatbild ar “ļoti ietekmē”. Tādu pašu atbildi sniedz tikai pieci no 17 aptaujātajiem komerciālās televīzijas un radio žurnālistiem.

Kā galveno problēmu, kas Latvijā traucē kvalitatīvas žurnālistikas attīstībai, žurnālisti uzskata nepietiekamo atalgojumu, kam seko profesionālo standartu neievērošana, sabiedrisko attiecību un žurnālistikas saplūšana, kā arī tas, ka žurnālisti ir nepietiekami apmācīti. Tikai 13% respondentu uzskata, ka problēma ir politiskā ietekme, tomēr min mediju biznesa vides problēmu ar konkurences trūkumu un auditorijas samazināšanos. Tāpat žurnālisti uzskata, ka kvalitātes celšanai traucē arī straujais darba režīms, interneta mediju paviršība un “klikšķu” politika, cilvēku nevēlēšanās iedziļināties lietās, darba devēju un žurnālistu nesakārtotās attiecības (prakse neslēgt darba līgumu), kā arī talants un spēja vispār veidot kvalitatīvu saturu.

Uz atvērto jautājumu “*Miniet kādu jūsu vai citu žurnālistu neētisku, īpaši neprofesionālu rīcību žurnālistikas materiāla veidošanā*” atbildēja 75% no visiem respondentiem, kuru vidū daudzi apgalvoja, ka nevar atcerēties vai par tādām lietām nevēlas runāt. Pārējo žurnālistu atbildes iespējams iedalīt vairākās kategorijās:

- dāvanu/suvenīru pieņemšana no cilvēka, par ko tiek veidots materiāls;
- sagrozītu faktu publicēšana;
- skaļi virsraksti;
- rakstu piesavināšanās, citu žurnālistu materiāla uzdošana par savu;
- preses relīžu pārpublicēšana, neko nelabojot un nenorādot autora vārdu;
- tikai vienas puses viedokļa paušana;
- cilvēku neidentificēšana rakstos;
- reklāmas rakstu uzdošana par žurnālistikas materiālu;
- sarunu ierakstīšana un publicēšana, cilvēkam to nezinot;
- avotu nepārbaudīšana;
- viltus ziņu izplatīšana;
- žurnālists pauž savus uzskatus, ieņem konkrētu pozīciju;
- pirкта satura veidošana;
- bērnu atspoguļošana medijos;
- viltus ekspertu aicināšana uz raidījumiem, kā arī komplementāra žurnālistika ar selektīviem viesiem (netiek pārstāvēti dažādi viedokļi);
- nepārbaudītas informācijas publicēšana;
- cilvēku izsmiešana žurnālistikas materiālā;
- rakstīšana amatpersonu vārdā;
- ielaušanās intīmos pasākumos (piemēram, testamenta nolasīšana);

- pārlietu liela vēlme diktēt politisko dienas kārtību;
- kāda cilvēka interešu bīdīšana;
- dažādu pētniecisko raidījumu (“Aizliegtais paņēmiens”, “Nekā personīga”) pārāk izteikta novirzīšanās no žurnālistikas ētikas un standartiem.

Gan aptaujā, gan arī vēlāk intervijās parādās tas, ka žurnālisti nelabprāt runā par ētiskas dabas jautājumiem, it īpaši tad, ja tie saistīti ar viņu darba vietu vai citiem kolēģiem. Tas ir izteikti vērojams jaunāku un mazāk pieredzējušu žurnālistu vidū, kurus, iespējams, vada bailes atklāt kaut ko par daudz.

Dati liecina, ka lielākā daļa žurnālistu ir pārliecināti, ka profesionālie ētikas kodeksi un standarti ir jāievēro, neatkarīgi no situācijas, tomēr arī šajā jautājumā domas dalās (sk. 5.3. att.).

	20 līdz 30 gadi	31 līdz 50 gadi	50+ gadi
Žurnālistam vienmēr jāievēro profesionālie ētikas kodi un standarti, neatkarīgi no situācijas	79%	92%	82%
Žurnālistikas ētikas normu ievērošanas iespēja ir atkarīga no situācijas	41%	31%	50%
Žurnālistikas ētika atkarīga no katra personīgās uztveres un vērtībām	26%	33%	64%
Ir pieļaujams neievērot profesionālos ētikas kodus un standartus, ja tas vajadzīgs, lai iegūtu sabiedrībai svarīgu informāciju, ko citādi nav iespējams izdarīt	47%	33%	36%
Latvijas žurnālistiem nav vienota ētikas kodeksa, tāpēc arī žurnālistu prakses un pieļaujamais atšķiras	21%	29%	59%
Vados pēc vispārcilvēciskās morāles principiem, tāpēc nekāds profesionāls kodekss nav vajadzīgs	9%	15%	18%
Profesionālo standartu ievērošana padara žurnālista darbu mazāk konkurētspējīgu	0%	4%	18%

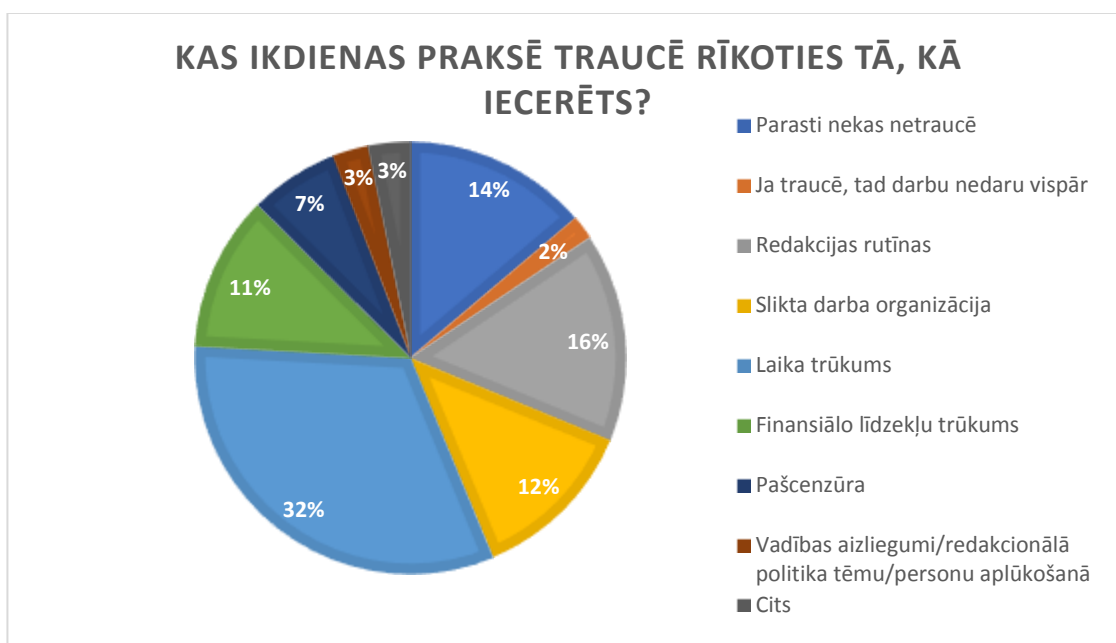
5.3. att. Ētikas nozīme žurnālista darbā dažādās vecuma kategorijās (procenti ar “svarīgi” un “ļoti svarīgi” atbildēm)

64% respondentu, kuri ir vecāki par 50 gadiem, uzskata, ka žurnālistikas ētika ir atkarīga no katra personīgās uztveres un vērtībām. Šāds viedoklis ir īpaši izteikts to vidū, kuri žurnālistikā strādā vairāk kā 30 gadus – 78% respondentu atbildējuši ar “svarīgi” vai “ļoti svarīgi”. Šim apgalvojumam gan piekrīt tikai 26% žurnālistu vecumā līdz 30 gadiem. Līdzīga atšķirība vērojama arī viedoklī par to, ka Latvijas žurnālistiem nav vienota ētikas kodeksa, tādēļ arī žurnālistu prakses un pieļaujamais atšķiras. Tam piekrīt tikai piektā daļa aptaujāto, kuri ir jaunāki par 30 gadiem, bet 59% to, kuri ir vecāki par 50. Starp žurnālistiem ar 26 līdz 30 gadu stāžu 71% atbildējis ar “svarīgi” vai “ļoti svarīgi”. Atšķirība starp gados vecākiem un jauniem žurnālistiem pastāv arī jautājumā par to, ka var vadīties pēc vispārcilvēciskās morāles

principiem, tādēļ profesionāls kodekss nav nepieciešams. Tam piekrīt gandrīz piektā daļa žurnālistu, kuri vecāki par 50, taču tikai 9% vecumā līdz 30. Tam, ka profesionālo standartu ievērošana padara žurnālista darbu mazāk konkurētspējīgu, pilnībā nepiekrīt neviens no aptaujātajiem vecumā 20 līdz 30 gadi, taču atkal piekrīt gandrīz piektā daļa žurnālistu, kuri vecāki par 50. Šādas atšķirības skaidrojamas ar dažādu pieredzes līmeni, kas arī veido izpratni par to, cik būtiska ikdienas darbā ir profesionālā ētika un tās standarti, kuru pārkāpšana Latvijas mediju vidē vērojama arvien biežāk.

Jautājumā par ētikas normām vērojamas ievērojamas atšķirības dažādu mediju žurnālistu vidū. 15 no 22 sabiedriskās televīzijas un radio žurnālistiem apgalvo, ka ētikas normu pārkāpumi ir pieļaujami, ja tas vajadzīgs, lai iegūtu sabiedrībai noderīgu informāciju, savukārt tikai seši no 17 komerciālās televīzijas un radio žurnālistiem arī piekrīt šim apgalvojumam. Arī ziņu aģentūru žurnālistu vidū tikai seši no 16 aptaujātajiem šajā jautājumā atzīmējuši “piekrītu” vai “pilnībā piekrītu”, bet interneta portālu žurnālistu vidū to izdarījuši tikai trīs no 17 aptaujātajiem.

Jautājumā par to, kas ikdienas praksē traucē rīkoties tā, kā iecerēts, lielākā daļa žurnālistu atzīst, ka tas ir laika trūkums, ko parasti papildina arī slikta darba organizācija, redakcijas rutīnas un finansiālo līdzekļu trūkums (sk. 5.4. att.).

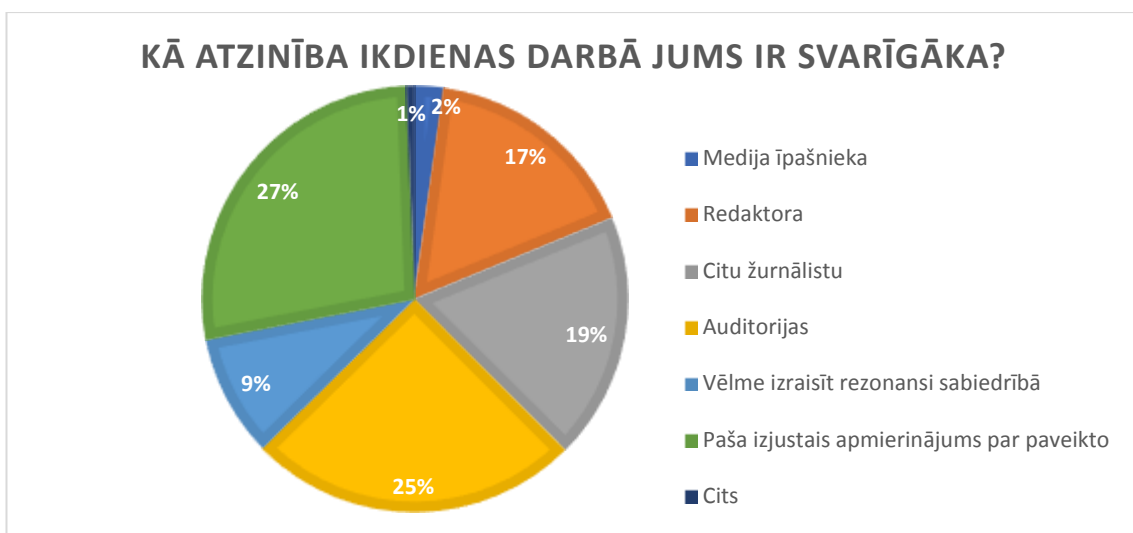
5.4. att. Žurnālistu vērtējums par to, kādi faktori traucē ikdienas praksē

31 žurnālists apgalvo, ka darbā parasti nekas netraucē, savukārt 15 no aptaujātajiem žurnālistiem kā traucēkli min pašcenzūru. To vidū ir seši interneta portāla žurnālisti, septiņi lokālās preses žurnālisti un pa vienam no sabiedriskās televīzijas un ziņu aģentūras. Pieci respondenti, kuru vidū ir viens sabiedriskās televīzijas, trīs lokālās preses un viens brīvā līguma žurnālists atzīmējuši vadības aizliegumus un redakcionālo politiku kā ietekmējošu faktoru.

Atbildi “cits” atzīmējuši septiņi respondenti, kuri jau nosauktajiem faktoriem pievieno avotu nevēlēšanos sadarboties, informācijas trūkumu, pēdējā brīdī atceltas intervijas un neveiksmīgu apstākļu sakritību.

Lielākā daļa aptaujāto žurnālistu apgalvo, ka ikdienas darbā svarīgākais ir pašu izjustais apmierinājums par paveikto, ko atzīmējuši 27,2% respondentu (sk. 5.5. att.). Nedaudz mazāk, 25,2%, atzīst arī auditorijas novērtējumu par svarīgu, bet nedaudz mazāk kā divdesmit procenti arī nenoliedz vēlmi pēc redaktora un citu žurnālistu atzinības. Tikai 9,3% no visiem aptaujātajiem apgalvo, ka ikdienas darbā svarīga ir vēlme izraisīt sabiedrībā rezonansi. 2,2% aptaujāto atzinību sagaida no medija īpašnieka, kuru vidū ir interneta portālu, ziņu aģentūru un privātā radio žurnālisti. Viens aptaujātais atbildējis, ka atzinība nav iemesls, kādēļ vērts strādāt.

Šajā jautājumā vērojamas atšķirības dažādu mediju žurnālistu atbildēs par redaktora atzinību. 14 no 16 aptaujātajiem ziņu aģentūru žurnālistiem apgalvo, ka viņiem tā ir svarīga, kamēr citu mediju žurnālistu vidū tam piekrīt mazāk kā puse.

5.5. att. Žurnālistu atzinības vērtējums ikdienas darbā

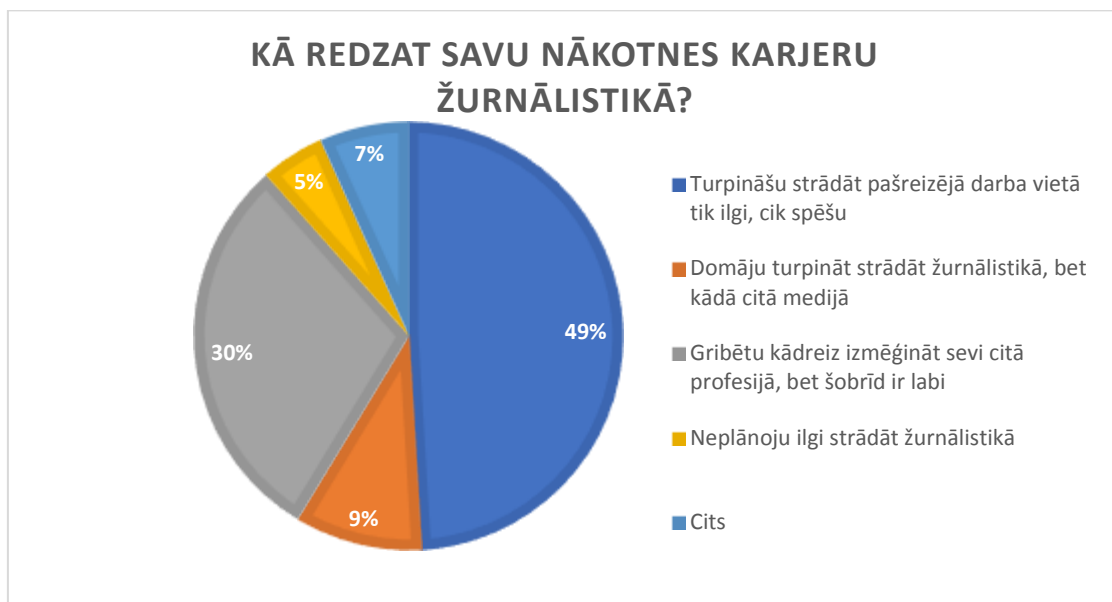
Tāpat kā par ētikas jautājumiem, arī par problēmām žurnālistikā un darba vidē daļa žurnālistu izvēlas neatbildēt. Atvērtajā jautājumā “*Jūsaprāt nopietnākās problēmas Latvijas žurnālistikā patlaban*” atbildi sniedza 90 no 104 aptaujātajiem. Lielākā daļa atbilžu saistās ar zemo finansējumu, kompetences trūkumu, viltus ziņu izplatību un auditorijas intereses mazināšanos, ko var iedalīt vairākās kategorijās:

- politikas jaukšanās žurnālistikā;
- finansiālās problēmas – gan samaksa žurnālistiem, gan ārējās ietekmes, kas skar neitralitāti un neatkarību;
- pētnieciskā žurnālistika ir dārga un laikietilpīga;
- auditoriju vairāk interesē “dzeltenā” prese;

- daudzi nespēj nodalīt viltus ziņas no īstām (ne tikai auditorija, bet arī paši žurnālisti);
- saturs pāriet uz internetu, preses un televīzijas noriets;
- vēlme veidot sensacionālus materiālus, cīņa par reitingiem;
- pārāk šaurs tirgus, vieni un tie paši cilvēki;
- pašvaldību izdevumi, kuri tēlo žurnālistiku un parasti ir pieejami par brīvu, kas grauj reģionālo presi;
- “pagrīdes” interneta portāli, kuri izplata viltus ziņas;
- autoratlīdzību sistēma, kas nenodrošina sociālās garantijas un kā rezultātā māmiņu alga ir izdzīvošana;
- žurnālisti ir spiesti piepelnīties un “halturēt”, jo štata darbā bieži saņem minimālo algu un šāda darba attiecību juridiskā forma veicina minimālu nodokļu maksāšanu;
- auditorijas un pieprasījuma samazināšanās;
- žurnālistikas saplūšana ar sabiedriskajām attiecībām;
- zema žurnālistu kvalifikācija, saturu veido neprofesionāļi, kuriem nav specializētas izglītības;
- krītas redaktoru, korektoru un literāro teksta rediģētāju pieprasījums, kā rezultātā medijos nonāk kļūdainas, nepārlasītas ziņas;
- nav vienotu standartu, tāpēc arī sabiedrībai nav skaidrs, kas ir laba vai slikta žurnālistika;
- redakcionālās neatkarības trūkums, atsevišķu mediju atkarība no īpašniekiem un reklāmas devējiem;
- slikta latviešu valodas zināšanas jaunu žurnālistu vidū, nespēja izveidot gramatiski pareizus teikumus;
- mediju uzraugu vēlme jaukties sabiedrisko mediju darbā;
- sabiedrisko mediju neiziešana no reklāmas tirgus, nepietiekams sabiedrisko mediju finansējums un pārāk mazs valsts atbalsts;
- žurnālistu nevēlēšanās iedziļināties problēmās;
- darba temps un apjoms palielinās, taču trūkst finanšu, lai palielinātu darbinieku skaitu;
- auditorijas sliktā medijpratība un neizglītotība;
- Latvijā ir divas žurnālistu organizācijas – Latvijas Žurnālistu savienība un Latvijas Žurnālistu asociācija –, kā dēļ nav vienotības;

- pētniecisko žurnālistu trūkums;
- jaunie žurnālisti nonāk medijos, kuri degradē viņu profesionalitāti;
- mūsdienu informācijas aprites dēļ gan labi, gan slikti veidotiem materiāliem ir vienādas iespējas sasniegt auditoriju;
- pārāk daudz mediju;
- mediju īpašnieku neizpratne par žurnālistikas misiju un nepieciešamajām izmaksām;
- grūti noturēt profesionāļus, kurus par labāku samaksu pārvilina citi mediji vai sabiedriskās attiecības.

Dati apliecina, ka žurnālistu vidū pastāv dažādi viedokļi un arī uztraukums par žurnālistikas kā profesijas nākotni, ko apdraud dažādi, arī ar žurnālistiku nesaistīti ārējie apstākļi, piemēram, demogrāfiskā situācija Latvijā, tomēr lielākā daļa aptaujāto atzīst, ka šobrīd neplāno mainīt darba vietu, un, pat ja plāno, vēlētos strādāt citā medijā (sk. 5.6. att.). Puse aptaujāto apliecina, ka turpinās strādāt pašreizējā darba vietā tik ilgi, cik spēs, kuru vidū gan vairums ir žurnālistu ar vairāk kā 20 gadu pieredzi, kā arī daudzi, kuri ir tuvu vai jau sasnieguši pensijas vecumu. 30% aptaujāto atzīst, ka kādreiz gribētu sevi izmēģināt citā profesijā, taču šobrīd ir apmierināti. 9,6 procenti žurnālistu domā turpināt strādāt šajā nozarē, bet kādā citā medijā, savukārt 4,8% respondentu neplāno ilgi strādāt žurnālistikā. 6,7% aptaujāto izvēlējās atbildi “cits”, minot, ka žurnālistikā karjeras iespējas ir ierobežotas, tādēļ laiks rādīs, kā arī darbu žurnālistikā jau šobrīd iespējams apvienot ar citu profesiju.

5.6. att. Nākotnes karjeras vērtējums

Atkarībā no medija un pieredzes, atšķiras arī tas, cik daudz laika savā ikdienā žurnālisti var pavadīt, lai veidotu jaunu un nebijušu saturu. Tikai 26% no visiem aptaujātajiem atzīmējuši,

ka to dara visu laiku, savukārt 60,6% apgalvo, ka viņiem tikai reizēm ir iespēja īstenot kādu savu projektu vai ideju. 12,5% atzīst, ka parasti nākas darīt rutīnas darbus. Viņu vidū ir lokālās preses, interneta portālu, sabiedriskā radio, ziņu aģentūru un privāto televīziju žurnālisti. Viens respondents atbildēja, ka radošajā medijā ir grūti nošķirt, kas ir jauns un nebijis.

Atvērtajā jautājumā *“Kurā no Latvijas medijiem, jūsuprāt, vispilnīgāk var realizēt žurnālistikas pamatuzdevumus (lomas)?”* atbildi sniedza 97 no 104 respondentiem, un daudzi žurnālisti min vairākus medijus, tādēļ atbilžu ir vairāk kā respondentu. Pārlicinoši lielākā daļa jeb 51 aptaujātais apgalvo, ka žurnālista pamatuzdevumus vispilnīgāk Latvijā var realizēt sabiedriskajos medijos jeb “Latvijas Televīzijā”, “Latvijas Radio” un interneta portālā “lsm.lv”. 12 žurnālisti par piemērotu mediju atzīst portālu “Delfi”, un tikpat daudz arī žurnālu “IR”. Deviņi žurnālisti uzskata, ka pilnvērtīgi strādāt iespējams jebkurā medijā, ja tajā ir redakcionālā neatkarība. Astoņi aptaujātie min ziņu aģentūru “LETA”, septiņi atzīmējuši “LNT”, bet pa četrām atbildēm ir “TV3” un “Latvijas Avīzei”. Trīs aptaujātie uzskata, ka žurnālistikas pamatuzdevumus var īstenot arī Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centrā “Re:Baltica”, bet tikpat arī ir atbildējuši, ka tas nav iespējams nevienā medijā Latvijā. Divas atbildes saņēmuši “Žurnāla Santa” izdevumi un reģionālā prese, bet pa vienai atbildei laikrakstam “Diena” un “Neatkarīgajai Rīta Avīzei”.

5.2. Interviju analīze

Daļēji strukturētās intervijas ar žurnālistiem bija dažāda garumā – garākās bija ar 26 jautājumiem, īsākās ar 20. Šis skaits lielākoties atšķīrās dažādu atbilžu dēļ, kur reizēm žurnālisti vienā atbildē sniedza skaidrību par vairākiem jautājumiem.

Intervijā piedalījās seši žurnālisti, kuri pārstāv sabiedriskos, komerciālos, jaunus, tradicionālos medijus un ziņu aģentūras un kuru vārdi pētījumā ir kodēti, lai saglabātu anonimitāti. Žurnālists LNTv komerciālajā televīzijā strādā salīdzinoši neilgu laiku – divus gadus. Iepriekš ir darbojies ziņu aģentūrā un arī citos kanālos, bet šobrīd darbojas ar ārzemju ziņām kanālā “LNT”, kur ir arī viens no raidījuma “900 sekundes” moderatoriem. Ziņu aģentūras žurnāliste Ls nozarē un arī aģentūrā “LETA” strādā vairāk kā četrus gadus. Viņas specializācija ir izglītība un izglītības zinātne, kas iekļaujas sociālpolitikas nodaļā, tādēļ raksta arī par politiku un visu, kas saistīts ar Izglītības un zinātnes ministriju (sports, jaunatne, augstākā izglītība). “Latvijas Radio” žurnāliste LRs tur darbojas jau septiņus gadus, tomēr tas viss nav bijis, strādājot oficiāli, jo sākumā sižetus veidojusi kā studente/praktikante. Viņa ir darbojusies raidījumā “Kultūras rondo”, “Kā labāk dzīvot”, kanālā “pieci.lv”, bet šobrīd strādā “Latvijas Radio 1” ziņu dienestā. Neviens no iepriekš minējiem žurnālistiem nav nevienas žurnālistu profesionālās organizācijas biedrs un seko līdzīgi tām ētikas normām, kas pieņemtas

viņu darba vietā. Interneta portāla “Delfi” žurnālists Dv žurnālistikā sāka darboties pirms 13 gadiem, taču oficiāli portālā strādā kopš 2013. gada un šobrīd ir viens no nacionālo un biznesa ziņu redaktoriem ar specializāciju par Eiropas Savienības jautājumiem. Pa vidu ir darbojies arī žurnālā “IR”. Viņš ir Latvijas Žurnālistu asociācijas biedrs un valdes loceklis. “Latvijas Televīzijas” žurnālists LTVv ir strādājis tikai šajā sabiedriskajā medijā visus 15 gadus, kopš sāka darboties žurnālistikā, un specializējas dažādās tēmās, ir bijis gan reportieris, gan nodarbojies ar pētniecisko žurnālistiku, šobrīd ir viens no ziņu moderatoriem un raidījumu vadītājiem. Arī ir Latvijas Žurnālistu asociācijas biedrs, kā arī seko līdzi “Latvijas Televīzijas” ētikas kodeksam. Laikraksta “Latvijas Avīze” žurnālists LAV ir ar 23 gadu pieredzi žurnālistikā, kad sāka studēt un paralēli arī darboties toreizējā “Lauku Avīzē”. Visu šo laiku ir rakstījis par politiskām tēmām un šobrīd vada politisko ziņu nodaļu. Šobrīd veido saturu arī “Latvijas Avīzes” interneta portālam “la.lv”. Paralēli ir darbojies arī radio raidījumā “Krustpunktā” un bijis līdzautors televīzijas raidījumam “Skats no malas”.

Gandrīz visi intervējamie piekrīt, ka žurnālista loma profesijā un sabiedrībā ir mainījusies, taču ne visi uzskata, ka tas noticis dažu pēdējo gadu laikā. LAV apgalvo, ka tas notiek visu laiku, ienākot jebkurai jaunai tehnoloģijai. Bija laiks, kad žurnālistiem nebija mobilo telefonu un informācijas iegūšana bija iespējama tikai klātienē satiekot cilvēkus. Arī dators šobrīd jau sāk zaudēt tās funkcijas, ko pildīja pirms pieciem gadiem. To papildina arī LNTv, kurš uzskata, ka žurnālists agrāk bija lielāka autoritāte un persona, kam var uzticēties, ko ir krietni ietekmējušas izmaiņas informācijas apritē: *“Tagad, kad ir sociālie tīkli, populārāki ir dažādi blogi, forumi un daudz kas cits, kas vienā gadījumā papildina to informācijas burbuli, kurā dzīvojam, otrā gadījumā pavērš citādāk tradicionālo žurnālista lomu. Žurnālisti paliek autoritātes, bet ir daudz kas, kas nostājas pretī. Tie bieži vien ir nevis citi žurnālisti, bet, piemēram, arī vienkārši komentētāji.”* Abi sabiedrisko mediju žurnālisti pauž uzskatu, ka ir mainījusies nevis žurnālista tradicionālā loma, bet gan uztvere par to, kas īsti ir žurnālists, kā arī ir mainījušies paņēmieni, kā žurnālisti un mediji strādā. LRS uzskata, ka, ja cilvēki šobrīd ir internetā, tad arī žurnālistam ir jāiet pie viņa un jāpiedāvā saturs internetā, kas īpaši attiecas uz sabiedriskajiem medijiem, kuri darbojas par nodokļu maksātāju naudu. LTVv savukārt ir pārliecināts, ka ir mainījusies uztvere par profesionalitātes latiņu un to, kas ir žurnālistikas saturs: *“Vēl ne tik sen žurnālists pats bija tāds ļoti apzināts dažādu procesu veidotājs, atbilstoši kaut kādai savai pārlicēbai. Līdz ar to kaut kādā mērā arī subjektīvāks. Šobrīd, man šķiet, ka tā izpratne ir pavirzījusies uz nedaudz citu pusi, bet ne visiem. Tur ir atkal jānodala ikdienas žurnālistika no pētnieciskās, kur funkcijas atšķiras, bet šobrīd lielā daļā žurnālistu vairāk ir pieaugusi doma, ka žurnālists ir ne tikai notikumu atspoguļotājs, bet arī kaut kādu viedokļu*

pārstāvis. Bet es varu runāt tikai par sabiedriskajiem medijiem, kur man šķiet, ka mēs aizvien vairāk domājam par to, lai tas mūsu saturs būtu proporcionāls sabiedrībai kā tādai.”

Pilnīgi visi žurnālisti intervijās atzīst, ka, strādājot profesijā, ir nācies apgūt jaunas prasmes, kas ir saistīts gan ar jaunu tehnoloģiju ienākšanu, gan ar to, ka palielinājies darba temps un apjoms, un žurnālistam jāprot ne tikai rakstīt vai intervēt, bet arī filmēt, montēt, fotografēt, darboties dažādās multimedialās platformās vienlaicīgi. Piemēram, LTVv atzīst, ka, sākot strādāt, neesot bijis pašam jāmontē sižeti, kas bijusi liela pārmaiņa un ko šobrīd jāprot katram, kurš strādā televīzijā. LNTv un La norāda uz to, ka ar laiku ir jāapgūst daudz ātrāka lasīšana, lietu pamanīšana un arī interesēšanās par visu, kas notiek apkārt, jo žurnālistam, lai spētu pilnvērtīgi rakstīt par procesiem sabiedrībā, ir jāpārzina visas tās šķautnes. Dv un LTVv savukārt norāda uz prasmi analizēt lielas datu kopas, grafikus un no tiem iegūt ziņas, tomēr LTVv arī uzsver, ka pati žurnālistika nav mainījies un informācijas vākšanas metodes ir tādas pašas, kādas tās vienmēr ir bijušas: *“Ir daudz vairāk dažādu publisku datu bāzu, kur tev ir jāmacās, kā viņas izmantot un kā datus nolasīt. Es reizēm domāju par to, cik daudz mums valstī šobrīd ir žurnālistu, kuri spētu kvalitatīvi nolasīt to pašu valsts budžetu, kur katra sadaļa ir publiska, tikai jautājums, vai tu to māki izlasīt. Visādi citādi es teiktu, ka tās standarta lietas nav mainījušās. Ir mainījušās tehnoloģijas un kaut kādā mērā arī tas, ko no tevis kā žurnālista gaida. Ja agrāk gaidīja to ziņu materiālu, sižetu vai rakstu noteiktā laikā, tad šobrīd tev ir jābūt gatavam nodrošināt interneta tiešraides, multimedialu saturu, domāt par to, kā veidot saturu dažādām platformām.”*

Jautājumā *“Vai darbs jums vienmēr sniedz gandarījumu?”* arī atbildes ir ļoti atšķirīgas, ko ietekmē gan konkrēto žurnālistu pieredze profesijā, gan arī medijs. LA žurnāliste apgalvo, ka jebkuram ilgtermiņā ir jāspēj izjust gandarījums no sava darba, lai gan ir skaidrs, ka ne katru dienu tas tā ir. LNTv un Dv neslēpj, ka savā darbā visu laiku izjūt gandarījumu, citādāk darbu nemaz nedarītu, tomēr reizēm vienkārši ir darbi, kurus izdarīt ir grūtāk nekā citus. Skeptiskāki šajā jautājumā ir LAV un LTVv, kuriem arī ir vislielākā žurnālistikas pieredze intervējamā vidū. LAV apgalvo, ka gandarījums ir tikai dažos īpašos gadījumos, kad materiāls izdodas labāks, kā varbūt bija gaidīts, vai arī gūst plašāku ievērību un ir ievads kaut kam tālākam, bet ļoti bieži ir tā, ka vienkārši raksts ir jāpabeidz konkrētā laikā, kad vide un apstākļi neļauj visu izdarīt tik labi, cik gribētos. LTVv savukārt atzīst, ka gandarījums bieži vien pazūd tādēļ, ka tava darba rezultātā nekas nemainās: *“Tās reizes, kad kaut kas mainās, ir ļoti maz. Ikdienā tā rutīna ir ļoti cikliska, stāsti un stāsti varoņi, problēmas nemitīgi atkārtojas, turklāt gadu no gada. Domāju, ka jebkuram žurnālistam ir bijis periods, kad viņš vairs neredz jēgu tam darbam, ko dara.”*

Kā svarīgākās žurnālistikas profesionālās vērtības ikdienas darbā žurnālisti min viedokļu daudzpusību, kvalitāti, ticamību un patiesumu, valstiskas domāšanas un demokrātijas

veicināšanu, godīgumu, atbildību, kā arī ir svarīgi nebūt pašapmierinātam, spēt pielāgoties un reizēm arī noiet no viena pareizā ceļa un veidot materiālus citādāk. LRs min arī to, ka žurnālista uzdevums ir iedot cilvēkiem rīkus, ar kuru palīdzību domāt par dažādiem procesiem, bet LTVv norāda uz atbildīguma nozīmīgumu žurnālista darbā, kas šobrīd arvien samazinās, jo pārņem vēlme iegūt pēc iespējas lielāku rezonansi, nevērtējot, kāds no tā ir ieguvums konkrētajā situācijā, kam tiek nodarīts pāri un vai tas ir attaisnojami. Dv savukārt atbalsta to, ka viedokļu daudzpusība ir svarīga, tomēr nepiekrīt tam, ka ziņa nevar būt viedoklis: *“Manuprāt, ziņa pilnīgi noteikti ir viedoklis, tikai jautājums ir tāds, vai, ja profesors akmentiņš pasaka, ka visi kaķi ir slikti, tad jautājums, vai tu ieliec citātu viens pret viens un fonā neatstāj nekādu papildus informāciju, vai arī pieliec tos faktus, piemēram, par kaķu izcelsmes vēsturi un ka viņi izdarījuši daudz laba sabiedrībai, tādējādi līdzsvarojot šo stāstu. Tā tas ir jautājumos par dažādām veselības apdrošināšanas vai nodokļu reformām – viena cilvēka vai organizācijas viedoklis var būt, bet tad ir arī tā līdzsvarotība, ka beigu rindkopās precizē faktus un citu cilvēku teikto.”* Līdzīgu uzskatu par neitralitāti un objektivitāti žurnālistikā pauž LTVv, kurš apgalvo, ka ar objektivitāti bieži vien saprot dažādu viedokļu ielikšanu materiālā, kā dēļ žurnālistika sanāk vairāk kā viedokļu apmaiņa, nevis secinājumu izdarīšana. Svarīgi ir nodalīt objektivitāti pašu par sevi un objektivitātes kritēriju, kas nosaka dažādu viedokļu izmantošanu un atspoguļošanu, taču, pēc LTVv domām, jebkurš materiāls tāpat ir subjektīvs: *“Citātu izvēlas žurnālists, vizuālo noformējumu izvēlas žurnālists, fakts izvēlas žurnālists un tevī kā cilvēkā nav iekšā kaut kāds objektivitātes standarts, kas iekļauj visas situācijas, un ārā iznāk tāds perfekts un objektīvs materiāls.”* Tam piekrīt ar LAV, kurš uzskata, ka ziņu materiālā nav obligāti jābūt pretējam viedoklim, pat ja žurnālists pats tam nepiekrīt, taču ir jāspēj materiālā iekļaut konfrontējošus faktus vai skaidrojumus: *“Tā kā bija nesen nelielā diskusija par aizbraucēju ģimeni un to, ka te viss ir slikti. Stāsts aizgāja, bet daudzi bija neapmierināti, jo stāsts ir tikai par to, ka valsts ir slihta, bet nav uzdoti īstie jautājumi un nav mēģināts nemaz noskaidrot, kāpēc viņiem tāds viedoklis ir veidojies.”*

Jautāti par ētikas kodeksu nozīmi ikdienas darbā, visi intervējamie atbild, ka tā ir maza. Visos medijos ir atrunāti ētikas punkti, kuri ir jāievēro, tomēr daudz svarīgāk ir pašam saprast, kā rīkoties attiecīgā situācijā. *“Nav tā, ka katrs žurnālists tur sev kabatā ētikas kodeksu, bet ir jābūt apziņai, kur tu strādā un ko ar saviem darbiem vari izdarīt. Respektīvi, tu parādi daudziem desmitiem tūkstošiem cilvēku, kuri noskatās un veido savu viedokli par pasauli. Jābūt atbildībai un jārepresentē savs medijs, un tajā visā iekļaujas dažādas normas,”* uzskata LNTv. LRs uzskata, ka ir svarīgi, ka šādi dokumenti ir un ka arī katrā medijā ir savi ētikas kodeksi, jo tie apliecina, ka žurnālisti ir savā starpā par kaut ko vienojušies, taču izpratni par to, kā vajag vai nevajag strādāt, nerada šādi dokumenti, bet gan cilvēki redakcijās, ar kuriem kopā nākas strādāt.

Viņaspāt, tieši apkārtējo žurnālistu darbs var ļoti ietekmē jauno žurnālistu izpratni un nonākšanu līdz līmenim, kad var sākt vērtēt citu darbu, jo šādi standarti veidojas pieredzē. Pretējs viedoklis ir Dv, kurš ir izlasījis gan Latvijas Žurnālistu asociācijas, gan portāla “Delfi” ētikas kodeksus, taču uzskata, ka nepieciešamība pēc šādiem dokumentiem ir maza, jo ētika ir universāla norma. Tai ir vienlīdz svarīga loma gan dažādās ar profesiju nesaistītās situācijās, gan žurnālistikā. Arī Ls uzskata, ka ētika ir vienkārši pašsaprotamas normas, kuras jāievēro, lai varētu turēties pie žurnālistikas vērtībām un kvalitātes, taču tas nav kaut kas, ko ikdienā vajadzētu pārlasīt un atcerēties. Žurnālistu viedokļi gan dalās jautājumā par to, vai ir gadījumi, kad ētikas normas iespējams neievērot. Dv uzskata, ka tādiem gadījumiem vajadzētu būt ļoti reti un no tā ir jāizvairās, taču šādos gadījumos svarīgākais vienmēr ir tas, vai šāda rīcība atmaksājas un sasniegtais labums ir lielāks, kā nodarītais kaitējums. Tam piekrīt arī Ls, apgalvojot ka šādi gadījumi ir atkarīgi ne tikai no tiem, par ko top materiāls, bet arī pašiem žurnālistiem – ko viņi ir gatavi ziedot, pārkāpjot robežas. LNTv uzskata, ka sabiedrībai svarīgi informācija ir jānodod vienmēr, tāpēc izņēmumiem ir jābūt. Daudzi žurnālisti gan intervijās, gan arī anketās pie tematiem par ētikas normu pārkāpumiem min tādas pētnieciskos raidījumus kā “Aizliegtais paņēmiens”, “Nekā personīga”, “De Facto”, izceļot to, ka nereti nav saprotams, kādēļ materiāls ir veidots tieši tā un vai žurnālisti nav aizgājuši par tālu dažādu pētniecības metožu izmantošanā. LTVv uzskata, ka tas ir saistīts ar sabiedrības uztveri par lietām: *“Runājot par “Aizliegto paņēmienu” tas kļūst pamanāms, jo viņi parāda to spoguļi, kurā sabiedrība negrib skatīties. Tajā brīdī, kad tu parādi to nepatīkamo attēlu, tad sāk runāt par žurnālista ētikas standartiem. Var būt, ka tas attēls nav iegūts viskorektākajos veidos, bet ir situācijas, kad nav citu variantu. Nav jau tā, ka pie mums visi gribētu pretēji ētikas normām. Vairumā gadījumu izmēģina visus veidus, kas ir pieejami un atbalstāmi, bet, ja saproti, ka cita veida nav, tad izmanto to. Dažkārt ir vienkārši tā spēle jāspēlē netīri, lai iegūtu būtisko informāciju.”*

Intervējamo atbildes krietni atšķiras arī jautājumā par autonomiju darbā un to, vai sanāk izjust redaktoru/mediju īpašnieku spiedienu saistībā ar konkrētiem tematiem vai cilvēkiem. Sabiedrisko mediju žurnālisti atzīst, ka netiešā veidā tas notiek, ar to saprotot, ka žurnālistiem neviens nesaka, ka par kaut ko nevarētu rakstīt, taču ir netieši mājieni, kuri liek par to domāt. LTVv komentē, ka tas saistīts ar finansējuma apjomu, ko sabiedriskajiem medijiem apstiprina Saeima un Ministru kabinets. Žurnālisti tam seko līdzī un mēģina saprast, kas ar viņu darba vietu notiks nākotnē. Kā otru netiešo ietekmētāju žurnālists min Nacionālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomi (NEPLP), kas ir sabiedriskās televīzijas uzraugs: *“Tu nemitīgi saņem netiešus mājienus, kas it kā neliek pēkšņi mainīt darba prioritātes, bet tāds emocionālais fons tiek radīts ļoti nepatīkams.”* LR uzskata, ka tas ir tādēļ, ka cilvēki sabiedriskajos medijos dara kaut ko labu, jo neviens netraucētu sabiedriskos medijus, ja tie būtu vāji. LAV atklāj, ka

23 gadu pieredzē ir bijuši gadījumi, kad var runāt par īpašnieku spiedienu, tomēr šobrīd to nesanāk izjust. Pretējo apstiprina Ls, Dv un LNTv, kuri apgalvo, ka neizjūt nekādu spiedienu nedz no īpašniekiem, nedz redaktoriem, runājot par kādu konkrētu tematu vai cilvēkiem. To kaut kādā mērā var just tikai dažādu mediju specifiskā, piemēram, žurnālā vieta ir vairāk ierobežota kā interneta portālā, tādēļ reizēm redaktori var likt piedomāt un atstāt tikai būtiskāko.

Visi intervējamie apgalvo, ka labprāt identificē sevi ar pārstāvēto mediju, nevis tikai profesiju, tomēr tās ir lielā mērā nesaraujamas lietas. Ls uzskata, ka, ja nelepojies ar mediju, tad strādāt un sekot medija vērtībām ir daudz grūtāk, tomēr ar mediju identificējas arī tādēļ, ka nozarē strādā salīdzinoši īsu laika posmu un ziņu aģentūra ir vieta, kurā nav izteiktu personību, kā tas ir televīzijā vai radio. LNTv savukārt atzīst, ka ir grūti atraut mediju no profesijas, ja vadi raidījumus, kuros sevi prezentē. Arī LAV un Dv apstiprina, ka ir svarīgi identificēties ar mediju, tomēr parasti sākumā saka, ka ir žurnālisti, un tikai pēc tam paskaidro, no kāda medija. Nedaudz citādāku viedokli pauž LRs, kura uzskata, ka ideja, kā jāstrādā žurnālistam, viņai būtu nemainīga jebkurā medijā: *“Manā sapņu pasaulē šādam kodolam ir jābūt ikvienam žurnālistam, vienalga kurā vietā viņš strādā. Radio ir nedaudz atdalīts no tā, jo ir profesija, kura man šķiet, ka ir kaut kāds standarts, kā cilvēkiem būtu jāstrādā, un tad ir arī radio, tās ir atsevišķas daļas.”* Žurnāliste arī atzīst, ka, ilgāk strādājot medijā, pret to veidojas cieņa, kas ir īpaši vērojams vecāku kolēģu vidū.

Kā galvenās problēmas savā darba vietā žurnālisti uzsver finanšu trūkumu un mediju īpašnieku orientēšanos uz peļņu, nevis satura kvalitāti, tāpat arī neatkarības un konkurences trūkumu žurnālistu vidū. LAV atzīst, ka problēma laikrakstā ir satura pāriešana uz interneta portālu, un paša laikraksta nonākšana sekundārā lomā. Žurnālistiem sanāk strādāt neziņā, jo reklāmu un citu ienākumu avotu dēļ nav skaidrs, vai laikraksts kā biznesa modelis varēs pastāvēt. Dv min problēmas, kas saistītas ar žurnālistu skaitu portālā un finansējumu dažādiem projektiem, ko gribētos lielāku: *“Mēs šobrīd portālā esam 100 cilvēki un gribam būt vairāk. Ir tēmas, kur mums pietrūkst speciālistu, kur mēs gribētu attīstīt lielāku kapacitāti, un tas prasa naudu. Šobrīd nacionālo ziņu nodaļā esam 16, bet gribētu būt 40. Bet daudz ko var gribēt.”* LNTv gan uzskata, ka televīziju vairāk skar dažādi izaicinājumi, nevis problēmas, piemēram, jauniešu auditorijas samazināšanās. Tas ir izaicinājums, jo jāpielāgojas modernajiem veidiem, kā tiek patērēta informācija, lai iesaistītu arī jaunākas paaudzes.

Intervējamie izceļ tās pašas žurnālistikas problēmas Latvijā, ko minēja anketās aptaujātie žurnālisti. Dv un LTVv uzsver biznesa vides un satura problēmas, kā dēļ parādās apmaksāts saturs, vērojama politiķu ietekme ar ne vienmēr skaidri identificējamiem mediju īpašniekiem. Tāpat vairāki žurnālisti uzsver zemā atalgojuma problēmu, kas ļauj mediju īpašniekiem maksāt minimālus nodokļus, tomēr samazina iespējas noturēt profesionāļus. *“Tr*

skaidrs, ka kā žurnālists tu bagāts nekļūsi, bet ir iespējams dzīvot labu un pilnvērtīgu dzīvi. Ar to ir jārēķinās, bet tāpat vidējais atalgojums varētu būt lielāks, jo tas darbs, ko mēs darām, ir ar ļoti augstu atbildību, līdz ar to arī atalgojumam vajadzētu būt lielākam, lai noturētu šeit labākos cilvēkus, nevis ļaut viņiem pāriet uz sabiedriskajām attiecībām, kur vienkārši maksā konkurētspējīgāku atalgojumu,” apgalvo Dv. LRs to papildina, uzsverot, ka veids, kādā žurnālisti saņem atalgojumu, ir nepareizs. Daudzos medijos mazāko algas daļu žurnālistam maksā kā štata darbiniekiem, bet lielāko daļu kā autoratlīdzību. Ls uzsvāru liek uz interneta mediju dzīšanas pēc sensācijām un “klikšķiem”, kā dēļ parādās raksti ar dīvainiem virsrakstiem un nepatiesiem faktiem: *“Tas ir skumji, īpaši ņemot vērā arī to, ka ir informatīvā kara apstākļi, kad drošības policija un citi dienesti norāda, kā mums būtu jādzīvo šajos apstākļos un kādas metodes izmanto citas valstis, tādēļ ir diezgan bezatbildīgi, ja mēs paši kā mediji un nozares pārstāvji neveicinām cilvēku izpratni un mediju pratību, bet veicinām viltus ziņu izplatīšanos.”* LTVv kā problēmu min arī pašvaldību izdoto laikrakstu pastāvēšanu, kurus nevar uztvert par žurnālistiku, tomēr tie spēj konkurēt ar reģionālajiem izdevumiem tādēļ, ka ir pieejami par velti.

Žurnālistu viedokļi dalās arī jautājumos par dažādām žurnālistikas praksēm un aktualitātēm publiskajā telpā. Jautājumā *“Kāds ir jūsu viedoklis par šobrīd aktuālo jautājumu par čekas maisu atvēršanu? Jūsaprāt, tas ir svarīgi vai nav?”* žurnālisti iedalās divās frontēs – viena saka, ka tas ir būtiski joprojām, otri apgalvo, ka šobrīd tas var nodarīt tikai kaitējumu, laiks, kad tas bija svarīgi, ir pagājis. Dv, LNTv un LAV, kuri uzskata, ka Latvijas sabiedrībā tas joprojām ir pietiekami aktuāls temats, lai par to runātu. Dv uzsver, ka šajā jautājumā runa ir ne tikai par šo maisu saturu, bet gan iespēju mazināt pāridarījuma sajūtu, kas joprojām ir saglabājusies pēc okupācijas. LAV uzskata, ka, maisus neatverot, tiks nodarīts tieši vēl lielāks kaitējums, jo baumas un stāsti paliks. Viņaprāt, ir arī nedaudz pārvērtēts mīts, ka Latvijas sabiedrība alkst pēc atreibības un ir negatīvi noskaņoti, jo līdzīgi gadījumi sabiedrībā lielas rētas nav atstājuši. Savukārt LNTv uzsver maisu satura iespējamo saistību ar joprojām valstī svarīgos amatos esošiem cilvēkiem, tādēļ sabiedrībai ir tiesības zināt, kurš ko ir darījis. LTVv uzskata, ka šobrīd tas vairs nav būtiski: *“Mana pārlicība ir tāda, ka tam būtu bijusi vērtība un jēga pirms 20 gadiem. Es neticu, ka tur ir to cilvēku vārdi, kuri būtu kādam nodarījuši būtisku kaitējumu. Tāds ir mans pieņēmums. Domāju, ka to īsto kaitnieku vārdi tur nepalika. Un ir jau pagājuši tik daudz gadi kopš neatkarības atgūšanas un tas laiks, kad maisu publiskošana būtu devusi kādu jēgu, ir nokavēts. Es nesaprotu, kāds šobrīd ir tas mērķis.”* Arī viņš piekrīt, ka maisu atvēršana, iespējams, kļiedētu baumas, tomēr arī to neviens nevar garantēt. Ls atsakās ieņemt pusi šajā jautājumā, jo tas ir viens no tematiem, par ko žurnāliste raksta, taču no žurnālistikas viedokļa viņa uzskata, ka arī šajā jautājumā ir svarīga žurnālistu izšķiršanās par to, vai un kādā veidā šo procesu atspoguļot.

Par pagājušajā vasarā žurnālā “IR” publicētajām oligarhu sarunām arī žurnālistu viedokļi dalās. Sabiedrisko mediju žurnālisti, portāla “Delfi” un “LNT” žurnālisti uzskata, ka tas bija sabiedrībai svarīgi. Lai gan tiesvedība pret iesaistītajām personām jau bija sen izbeigta un daudz praktiska labuma tas nevarēja dot, tas bija veids, kā cilvēkiem kārtējo reizi parādīt, kā Latvijā tiek kārtotas lietas. Tomēr LTVv un Dv uzver, ka ir grūti novērtēt, vai tas ir sabiedrībai ir devis ko vairāk par īslaicīgu atgādinājumu. *“Diemžēl mūsu sabiedrībā attiecībā uz dažādiem skandāliem tā atmiņa ir ļoti īsa un tas jau ir ļoti daudz, līdz ar to no šādiem atgādinājumiem ir jēga. It kā varam runāt, ka tie laiki ir sen pagājuši un viss ir mainījies, bet man nav pašam nav pārlicības, ka viss ir mainījies, tāpēc nevaram runāt, ka lēmumus par lielām lietām nepieņem tieši tāpat arī šobrīd,”* uzskata LTVv. Dv uzsver, ka žurnālistiem būtu svarīgāk strādāt tā, lai šādi gadījumi vairāk neatkārtotos, nevis tā, lai varētu par tiem pastāstīt. Viņaprāt, Latvijas žurnālisti aizvien ir fāzē, kad daudz vairāk stāsta par to, cik viss ir slikti, nevis cenšas to novērst. Arī Ls uzskata, ka šis gadījums tikai vērsa cilvēku uzmanību uz lietām, tomēr nav īsti saprotams žurnāla mērķis: *“Ja žurnāls parāda cilvēkus visā savā skaistumā ar visiem izteikumiem, tad sabiedrībā, kurā jau tā ir zema uzticēšanās valdībai un citiem valsts instrumentiem un institūcijām, tad kādu devumu sabiedrībai tas rada? Vai tas vēl vairāk nedegradē cilvēku uzticēšanos? Un kā tas vēlāk atsaucas? Viens ir parādīt ar pirkstu uz ļaunajiem, otrs ir domāt par to, kā tas rezultēsies vēlāk.”*

Arī jautājumā par raidījuma “Aizliegtais paņēmiens” sižetu sēriju par aploksņu algām restorānā “Tokyo City” visi žurnālisti nepiekrīt tam, ka tā bija laba prakse un ir devusi rezultātu. LAV uzskata, ka tā ir viena no problēmām, par ko zina visa sabiedrībā un to akceptē, un ar šādiem raidījumiem to ir grūti mainīt. Viņaprāt, šādi iespējams mudināt valsts iestādes izmantot citus trikus un metodes, ja to pieļauj noteikumi. Žurnālists arī uzsver, ka, šis raidījums nereti par daudz pārkāpj ētikas normas. LTVv uzskata, ka šie sižeti bija labs sabiedrības spogulis, jo daļa teica, ka tas ir normāli, otri vienkārši ieraudzīja to, ka tas notiek. Viņaprāt, šajā gadījumā ētikas normu pārkāpšana ir samērojama: *“Man tiešām šķiet, ka nebija citu veidu, kā to parādīt, jo man šķita, ka šajā gadījumā ieguvums bija tas, ka bija iespējams fiziski parādīt, kā tas notiek, kādi argumenti tiek izmantoti, kad ierodas VID, kā tiek nodarbināti ārvalstu studenti, manipulēšana ar darba grafikiem. Dažkārt par procesiem stāstīt vai mēģināt viņus ietekmēt citādāk nevar, kā vienīgi iedodot pa pieri.”* Arī pārējie žurnālisti piekrīt, ka ir svarīgi cilvēkiem parādīt, kas tas tiešām notiek, nevis par to tikai stāstīt. Šis ir vienīgais veids, kā tiešām iespējams kaut ko mainīt. Dv apstiprina arī to, ka šajā konkrētajā uzņēmumā tagad izdod čekus un arī cenas ir paaugstinājušās, kam ir tieša korelācija ar “Aizliegtā paņēmiena” sižetiem.

Jautāti par savu vai citu žurnālistu neprofesionālu un neētisku rīcību, žurnālisti pārsvarā nevar uzreiz atcerēties konkrētus gadījumus, tomēr ir vērojams, ka mazāk pieredzējuši

žurnālisti arī nelabprāt runā par ētiskas dabas jautājumiem, kā tas ir Ls un LNTv gadījumā. Dv min “Neatkarīgo Rīta Avīzi”, apgalvojot, ka tur strādājošus cilvēkus ir grūti saukt par žurnālistiem, īpaši izceļot žurnālistu Imantu Vīksni, kura publikācijās parādās personīgais viedoklis: *“Atceros, ka pirms kāda gada Engures apkārtnē vēlējās paplašināt kapsētu teritorijā, kas bija uz aizsargājamas zonas. Tur bija dabas draugi, kuri protestēja par to, ka to kapsētu varētu arī kādā citā novada vietā ielikt, neaizskarot šo aizsargājamo dabas zonu. Imanta Vīksnes publikācijā uzreiz sekoja, ka atkal jau šie dabas mīļi traucē pārējo iedzīvotāju labklājībai. Viņam ir kaut kāda sāpe pret dabas aizstāvjiem, tāpēc viņš vienmēr viņus kaut kā nievājoši nosauc. Tajā konkrētajā rakstā viņš izņirgājās par dabas draugiem kā par tādiem atpalikušiem dīkdieņiem, kuri tā īsti līdz galam neko nesaprot.”* LTVv atceras piemēru savā pieredzē pirms vairākiem gadiem, kad ar kolēģiem veidoja sižetu par seksstūrismu un veica filmēšanu Vecrīgā. Viņš sižetā bija ielicis kadru ar divām jaunām meitenēm alkohola reibumā, kuras izrādījās vidusskolnieces. Žurnālists atceras, ka toreiz atrada dažādus attaisnojumus, tomēr šobrīd daudz nopietnāk padomātu, vai to vajag izmantot. Savukārt LR min žurnālistu paviršību un to, ka ir nācies pieredzēt, kā kolēģi materiālos atstāj faktu kļūdas zinot, ka tās ir kļūdas.

Kā materiālus, kuri guvuši rezonansi sabiedrībā, žurnālisti galvenokārt min tos, kuru rezultātā ir notikušas reālas pārmaiņas, nevis tikai apspriešana medijos. LAV kā piemēru min materiālu, kura rezultātā veselības ministrs Guntis Belēvičs atkāpās no amata, LTVv nesenākais piemērs ir par materiālu, kas atklāja nepilnības plūdu kompensācijās Latgalē un ko šobrīd pārbauda valsts kontrole, Dv min, ka tieši portāls “Delfi” bija pirmie, kuri sāka attīstīt nepilnīgo reģionālā laikraksta informāciju par Pāvilostā novietoto māju kuģi, turpinot atspoguļot joprojām neatrisināto situāciju. Savukārt Ls apgalvo, ka informācijas aģentūrā ar šādiem stāstiem nākas strādāt katru dienu, jo tās materiāli parasti ir pirmavots.

SECINĀJUMI

Veicot noteiktos darba uzdevumus, pētījuma mērķis – noskaidrot, vai un kā atšķiras dažādu pieredžu un mediju žurnālistu profesionālo lomu un identitātes uztvere, kā žurnālisti vērtē dažādus problemātiskas prakses gadījumus – ir sasniegts. Respondentu sniegtās atbildes iegūtas 2018. gada aprīlī un maijā, tādēļ atspoguļo tagadējo situāciju. Bija ļoti grūti iegūt nepieciešamo atbilžu skaitu, lai pētījumu varētu uzskatīt par reprezentatīvu, jo žurnālisti lielākos medijos nebija ļoti atsaucīgi. Daudz vieglāk bija sasniegt reģionālo mediju žurnālistus, kuri sastāda lielāko daļu aptaujāto vecumā grupā “50+”. Apkopojot pētījuma teorētisko pamatu un veicot pētījumu, izdarīti vairāki secinājumi.

Anketās gūtās atbildes liecina, ka Latvijas žurnālistu vidū izteiktas ir divas žurnālista lomu kategorijas – pasīvā-neitrālā un pasīvā-līdzdalības. Pirmā raksturo neitrālus žurnālistus, kuri darbojas kā informācijas izplatītāji un starpnieki, savukārt otrā nedaudz banalizē žurnālistu, kurš it kā cenšas iesaistīties dažādos procesos, taču tajā pašā laikā nav ieinteresēts kaut ko mainīt ar savu darbu. Tas visraksturīgāk ir to žurnālistu vidū, kuri ir jaunāki par 30 gadiem un vecāki par 50. Lomu un identitātes uztveri ietekmē gan iekšējie apstākļi, piemēram, žurnālistu personīgās vērtības, gan ārējie, kā mediju tirgus īpatnības un darba apstākļi, tomēr daudzi žurnālisti arī atzīst, ka tas saistāms ar lielo darba apjomu un laika trūkumu.

Žurnālisti pārsvarā darbojas ar pasīvu iejaukšanās pakāpi, un, atbilstoši teorijā izklāstītajam, pilda neitrāla informācijas izplatītāja un vārtu sarga lomu, “filtrējot” informāciju, kas nonāk tālāk. Šie žurnālisti pārsvarā sevi redz kā neieinteresētus informācijas izplatītājus, veicinot vertikālu komunikāciju sabiedrībā. To apstiprina arī tas, ka tikai vienai ceturtajai daļai no visiem aptaujātajiem ir svarīgas auditorijas atsauksmes. Tomēr jāņem vērā, ka šīs lomas ir tieši saistītas arī ar mediju biznesa komerciālo loģiku un žurnālisti nereti ir pakļauti redaktoru un mediju īpašnieku spiedienam, mediju finansiālajām iespējām. Aptaujāto atbildes arī liecina, ka vairums žurnālistu neieņem varas pretinieku un sargsuņu lomu, bet gan drīzāk varai uzticīgo, jo lielākā daļa atzīst, ka politiskās dienas kārtības noteikšana nav svarīga. Žurnālistiem pārsvarā ir arī raksturīga tirgus orientācija, nereti paši pieņemot nevis pilsoņu, bet patērētāju lomu, kas, kā atzīst paši žurnālisti, ir saistīts ar izmaiņām auditorijas pieprasījumā.

Gan anketu, gan interviju atbildēs atklājas atšķirības starp sabiedrisko un komerciālo mediju žurnālistiem, apliecinot to, ka sabiedrisko mediju žurnālisti daudz vairāk atbalsta žurnālistikas ētikas normu pārkāpšanu, kamēr citu mediju žurnālisti uzskata, ka vienmēr ir ļoti jāvērtē, vai tas tiešām atmaksājas. Intervijās komerciālo mediju žurnālisti apgalvo, ka sabiedriskajos medijos tas ne vienmēr tā notiek.

Ētikas jautājumos atšķirības vērojamas arī dažāda vecuma žurnālistu vidū, kur gados vecāki žurnālisti ir pārliecināti, ka personīgās vērtības un uzskati ir tikpat svarīgi, kā ētikas kodi, kamēr jaunie žurnālisti tam piekrīt krietni mazāk. Tas, iespējams, saistāms ar atšķirībām izglītībā un to, ka par ētikas normām mūsdienās tik runāts daudz vairāk.

Lielākās lomu atšķirības pētījumā vērojamas starp žurnālistiem, kuri vecāki par 50 gadiem un profesijā strādā vairāk kā 20 gadus, un starp jaunākiem un mazāk pieredzējušiem nozares pārstāvjiem. Tieši gados vecākie žurnālisti vairāk ieņem informācijas izplatītāju un starpnieku lomu, kuri pārāk neiesaistās procesu komentēšanā un politiskās dienaskārtības veidošanā, kamēr jaunāku žurnālistu vidū šīs lomas nedaudz izlīdzinās. Pētījumā atklājas arī ievērojamas atšķirības lokālās preses žurnālistu vidū, kuri, atšķirībā no citu komerciālo mediju žurnālistiem, atzīst, ka ir pakļauti vadības spiedienam un arī cenzūrai. Tāpat arī tieši lokālās preses žurnālisti ir tie, kuriem ir vismazāk svarīgi iesaistīties politisku lēmumu analīzē, interpretācijā un politiskās dienas kārtības noteikšanā, un šie respondenti pētījumā sastāda lielāko daļu žurnālistu, kuri vecāki par 50 gadiem. Paši žurnālisti anketas atvērtajos jautājumos atzīst, ka tas saistīts ar pašvaldību izdevumiem, kuri konkurē ar reģionālo presi un ietekmē viņu veidoto saturu.

Žurnālistu domas par to, kāda ir ētikas nozīme žurnālistikā, dalās, kas norāda uz atšķirībām arī profesionālās identitātes uztverē. Neskatoties uz dažādu sociālo pieredzi un fonu, profesionalitāte atspoguļojas tajā, ka vienas nozares pārstāvji spēj uzvesties un izturēties līdzīgi. Tomēr pēc anketu atbildēm gandrīz puse aptaujāto uzskata, ka žurnālistikas ētika ir atkarīga no personīgajām vērtībām un uztveres. Tas īpaši vērojams to žurnālistu vidū, kuri profesijā strādā vairāk kā 20 gadus. Interviju atbildes liecina, ka arī dažādu žurnālistikas prakšu gadījumus žurnālisti vērtē dažādi. Balstoties teorijā, izriet, ka atšķirības žurnālistu identitātes uztverē meklējamas tieši ideālos un ikdienas rutīnā, kas atkarīgas no pārstāvētā medija.

Gan anketās, gan intervijās žurnālisti uzskaita virkni dažādu problēmu, īpaši izceļot sociālo garantiju trūkumu un zemo atalgojumu, tomēr lielākā daļa atzīst, ka nedomā par profesijas vai darba maiņu. Tas arī korelē ar žurnālistu pasīvo iesaistīšanos dažādos procesos un vienkāršu informācijas izplatīšanu, jo žurnālisti paši norāda uz to, ka ar daudz ko darbā nav apmierināti, tomēr arī nevēlas kaut ko mainīt.

Intervijās neapstiprinās teorijā aprakstītais, ka žurnālisti labprātāk identificējas ar profesiju, nevis, piemēram, mediju, kurā strādā. Intervējamie atzīst, ka viņu pārstāvētais medijs un profesija ir savā starpā cieši saistīti, tomēr, iepazīstinot ar sevi, parasti vispirms sevi identificē kā žurnālistu, un tad min klāt arī mediju, kuru pārstāv.

Pētījumā iegūtas atbildes uz abiem pētnieciskajiem jautājumiem – vai un kā atšķiras dažādu paaudžu un mediju žurnālistu profesionālās lomas un identitātes uztvere, gan arī to, kā žurnālisti vērtē dažādus žurnālistikas prakses gadījumus.

Respondentu atlases struktūras dēļ pētījuma rezultātus nevar uzskatīt par ļoti reprezentatīviem un ir pieļaujama liela pētījuma kļūda, tomēr ir sasniegts pētījuma mērķis un iegūtas atbildes no dažādu mediju un pieredžu žurnālistiem, kas tomēr ļauj iegūtos datus uzskatīt par pietiekami reprezentatīviem, atzīmējot to, ka tās sasaucas arī ar citu pētījumu rezultātiem.

Izvēlētās metodes – anketēšana un daļēji strukturētā intervija – attaisnojās šajā pētījumā, jo ļāva no anonīmā informācijas ieguves veida rast atbildes uz jautājumiem, par kuriem žurnālisti ne labprāt runā. Anonīmās intervijas arī ļāva gūt lielāku atklātību no žurnālistiem. Darbu iespējams turpināt un paplašināt, pētot arī krievu žurnālistus un medijus Latvijā, kas, iespējams, vēl vairāk dažādotu pētījuma rezultātus.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

1. Balčytienė, A., Glowacki M., Lauk E. (2014). *Journalism that Matters: Views from Central and Eastern Europe*. Bern: Peter Lang.
2. Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. (2012). *Baltic Media in Times of Change*. doi:10.7220/2029-865X.06.01
3. Bens, E., Golding, P., McQuail, D. (2005). *Communication Theory & Research. An EJC Anthology*. New Delhi: Sage Publications.
4. Berg, L., B. (2004). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
5. Blair, E., Blair, J., Czaja, R. (2014). *Designing Surveys. A Guide to Decision and Procedures* (3rd ed.). Los Angeles: Sage Publications.
6. Breed, W. (1955). Social Control in the Newsroom: A Functional Analysis. *Social Forces*, 33(4), 326 – 335. doi:10.2307/2573002
7. Brikše, I., Skudra, O., Tjarve, R. (2002). Development of the Media in Latvia in the 1990s. In Vihalemm, P. (Eds.), *Baltic Media in Transition* (pp. 65–103). Tartu: Tartu University Press.
8. Bruin, M., Ross, K. (2004). *Gender and Newsroom Cultures. Identities at Work*. Broadway: Hampton Press.
9. Chadwick, P. (2014). Prologue. In Ferrel, L., G. & Martin, F. (Eds.), *The Value of Public Service Media* (pp. 11–19). doi:978-91-86523-84-8
10. Charles, A., Stewart, G. (2011). *The End of Journalism: News in the Twenty-First Century*. Bern: Peter Lang.
11. Deuze, M. (2003). The web and its journalism: considering the consequences of different types of newsmedia online. *SAGE Journals*, 5(2), 203–230. doi:10.1177/1461444803005002004
12. Deuze, M. (2005). *What Is Journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
13. Deuze, M. (2007). *Media Work: Digital Media and Society Series*. Cambridge: Polity Press.
14. Deuze, M. (2008). The Professional Identity of Journalists in the Context of Convergence Culture. *Observatorio (OBS*) Journal*, 7, 103–117. doi:1646-5954/ERC123483/2008

15. Dimants, A. (2016). Latvia: Different Journalistic Cultures and Different Accountability Within One Media System. In Eberwein, T. Fengler, S. & Karmasin, M. (Eds.), *The European Handbook of Media Accountability* (pp. 143–149). London, New York: Routledge.
16. Donsbach, W., Patterson, T. E. (2004). Political News Journalists: Partisanship, Professionalism and Political Roles in Five Countries. In F. Esser & B. Pfetsch (Eds.), *Comparing Political Communication: Theories, Cases and Challenges* (pp. 251–270). <https://doi.org/10.1017/CBO9780511606991.012>
17. Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums. Izgūts no <https://likumi.lv/doc.php?id=214039>
18. Eriksons, Ē. (1998). *Identitāte: jaunība un krīze*. Rīga: Jumava.
19. Ēriksens, T. H. (2005). *Mirkļa tirānija*. Rīga: Norden AB.
20. Fink, A. (1995). *The Survey Handbook*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
21. Gray, E., D. (2004). *Doing Research in the Real World*. London: Sage Publications.
22. Hanitzsch, T. (2007). Deconstructing Journalism Culture: Towards a Universal Theory. *Communication Theory*, Vol. 17(4), 367–385. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2007.00303.x>
23. Hausman, C. (1990). *The Decision-Making Process in Journalism*. Chicago: Nelson-Hall Publishers.
24. Heinonen, A. (1999). *Journalism in the Age of the Net: Changing Society, Changing Profession*. Tampere: Tampere University Press.
25. Hoyer, S., Lauk. E. (2003). The Paradoxes of the Journalistic Profession. An Historical Perspective. *Nordicom Review*, 2, 6. Retrieved from <http://www.nordicom.gu.se/en/publikationer/nordicom-review/nordicom-review-22003>
26. Kroplijs, A., Raščevska, M. (2010). *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs*. Rīga: Raka.
27. Lasmāne, S. (2012). *Komunikācijas ētika*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
28. Latvijas Republikas likums. *Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem*. Izgūts no <https://likumi.lv/doc.php?id=64879>
29. Latvijas Žurnālistu asociācija (2014). *Ētikas kodekss*. Izgūts no <http://www.latvijaszurnalisti.lv/etikas-kodekss/>
30. Latvijas Žurnālistu savienība (1992). *Latvijas žurnālistu ētikas kodekss*. Izgūts no <http://www.zurnalistusavieniba.lv/?p=3519&pp=3768&lang=923>
31. Mārtinsone, K. (2011). *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. Rīga: Raka.

32. McQuail, D. (2013). *Journalism and Society*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
33. Nacionālā elektrisko plašsaziņas līdzekļu padome (2017). *Sabiedriskie mediji*. Izgūts no <http://nepļpadome.lv/lv/sakums/sabiedriskie-mediji/>
34. Nygren, G., Stigbrand, K. (2013). *Professional Identity in Changing Media Landscapes*. Stockholm: Sodertorns hogskola.
35. Ozoliņa, L. (2013). Latvijas mediji: liela peļņas kāre, maz ambīciju. *Eiropas Žurnālistikas observatorija*. Izgūts no <https://lv.ejo-online.eu/2514/mediju-ekonomika/latvijas-mediji-liela-pelnas-kare-maz-ambiciju>
36. Re:Baltica (2014). *Veselīgākie mediji Baltijā – Igaunijā*. Izgūts no <https://rebaltica.lv/2014/11/veseligakie-mediji-baltija-igaunija/>
37. Re:Baltica (2015). *Pelnošākais mediju uzņēmums Latvijā pērn – TV3 Latvia*. Izgūts no <https://rebaltica.lv/2015/11/pelnosakais-mediju-uznemums-baltija-pern-tv3-latvia/>
38. Re:Baltica, SSE Rīga Mediju studiju centrs (2018). *Rokasgrāmata žurnālistiem. Īsi par mediju likumiem*. doi:978-9984-822-24-2
39. Rožukalne, A. (2013). *Kam pieder Latvijas mediji?* Rīga: Zinātne.
40. Rožukalne, A., Krebs, V. (b.g.) Mediji un politiķi: vienā tīklā saistīti. *IR*. Izgūts no <http://irlv.lv/medijukarte>
41. Rubenis, A. (2004). *20. gadsimta kultūra Eiropā*. Rīga: Zvaigzne ABC.
42. Shoemaker, J.P., Reese, D.S. (2014). *Mediating the Message in the 21st Century: a Media Sociology Perspective*. New York: Routledge.
43. Society of Professional Journalists (2014). *SPJ Code of Ethics*. Retrieved from <https://www.spj.org/ethicscode.asp>
44. Šudņevs, P., Zagorovska, K. (2006). Krievu preses fenomens Latvijā. No I. Brikše (Red.), *Informācijas vide Latvijā: 21. gadsimta sākums* (167.–176. lpp.). Rīga: Zinātne.
45. Šulmane, I. (2011). *Neatrastās identitātes? Latvijas Dienas laikrakstu žurnālisti politikas, ekonomikas un kultūras lauku ietekmē* [Monogrāfija]. Rīga: LU SPPI
46. Veinberga, S. (2005). *Masmediji: prese, radio un televīzija*. Rīga: Zvaigzne ABC.
47. Weaver, D. H., Wilhoit, G. C. (1996). *The American Journalist in the 1990s: U.S. News People at the End of an Era*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
48. Wiik, J. (2009). Identities under construction: professional journalism in a phase of destabilization. *International Review of Sociology: Revue Internationale de Sociologie*, 19(2), 351 – 365. <https://doi.org/10.1080/03906700902833676>
49. Wiik, J. (2010). *Journalism in Transition. The Professional Identity of Swedish Journalists*. Gothenburg, Sweden: Litorapid Media AB.

50. Willis, J. (2010). *The Mind of a Journalist: How Reporters View Themselves, their World, and their Craft*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.

PIELIKUMI

Labdien! Esmu Sandra Grosberga, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes 3. kursa studente. Mana bakalaura darba mērķis ir noskaidrot, vai un kā atšķiras dažādu paaudžu un mediju žurnālistu profesionālo lomu uztvere un problemātisku žurnālistu prakses gadījumu vērtējumi. Lūdzu Jūsu palīdzību! Dati tiks izmantoti tikai apkopotā veidā. Jau iepriekš pateicos!

1. Vecums:
 1. 20-30 gadi
 2. 31-50 gadi
 3. 50+ gadi

2. Dzimums:
 1. Vīrietis
 2. Sieviete

3. Cik ilgi strādājat žurnālistikā:
 1. 1-5 gadi
 2. 6-10 gadi
 3. 11-15 gadi
 4. 16-20 gadi
 5. 21-25 gadi
 6. 26-30 gadi
 7. 30+ gadi

4. Medijs, kurā strādājat:
 1. Sabiedriskā televīzija
 2. Sabiedriskais radio
 3. Privātā televīzija
 4. Privātais radio
 5. Lsm.lv
 6. Cits interneta portāls
 7. Nacionālais laikraksts
 8. Lokālais laikraksts
 9. Žurnāls
 10. Ziņu aģentūra
 11. Brīvā līguma žurnālists
 12. Cits: _____

5. Specializācija medija ietvaros:
 1. Korespondents (žurnālists)
 2. Nodaļas vadītājs (redaktors)
 3. Medija vadītājs (galvenais redaktors, direktors)
 4. Producents
 5. Operators
 6. Komentētājs
 7. Raidījumu vadītājs
 8. Cits: _____

6. Norādiet tematisko specializāciju (var atzīmēt vairākas atbildes):

1. Tādas nav
2. Politika
3. Kultūra, māksla
4. Sports
5. Izglītība
6. Veselības aizsardzība, sociālie jautājumi
7. Ekonomika, finanses, bankas
8. Rūpniecība, lauksaimniecība, zvejniecība
9. Cits: _____

7. Skalā no 1 līdz 5 atzīmējiet, cik svarīgi jums ir zemāk minētie mediju uzdevumi (1 – nav svarīgi, 2 – mazsvarīgi, 3 – vidēji svarīgi, 4 – svarīgi, 5 – ļoti svarīgi):

	1	2	3	4	5
1. Ātri nogādāt informāciju sabiedrībai					
2. Nodrošināt aktuālu problēmu analīzi un interpretāciju					
3. Nodrošināt izklaidi un atpūtu					
4. Pētīt valdības paziņojumus un apgalvojumus					
5. Nodrošināt starptautisko notikumu analīzi un interpretāciju					
6. Npublicēt stāstus, kuru fakti nav pārbaudīti					
7. Koncentrēties uz tām ziņām, kas ir svarīgas lielākajai auditorijas daļai					
8. Apspriet politiskus lēmumus pirms to pieņemšanas					
9. Attīstīt sabiedrības intelektuālās un kultūras intereses					
10. Būt pastāvīgam valsts amatpersonu pretiniekam, nepārtraukti skeptiski uztverot viņu darbības					
11. Noteikt politisko dienas kārtību					
12. Dot vienkāršiem cilvēkiem iespēju paust savu viedokli par politiskiem jautājumiem					
13. Motivēt vienkāršos cilvēkus iesaistīties sabiedriskās diskusijās par svarīgiem jautājumiem					
14. Virzīt cilvēkus pretī iespējamām sabiedrības problēmu risinājumiem					

8. Zemāk minēti potenciālie žurnālista darbu ietekmējošie faktori. Skalā no 1 līdz 5 atzīmējiet, cik lielā mērā tie ietekmē Jūsu darbu (1 – neietekmē, 2 – gandrīz neietekmē, 3 – daļēji ietekmē, 4 – ietekmē, 5 – ļoti ietekmē):

	1	2	3	4	5
1. Personiskās vērtības un uzskati					
2. Žurnālistikas standarti un ētika					
3. Medija finansiālās iespējas					

4. Informācijas avoti					
5. Redakcijas politika					
6. Galvenais redaktors					
7. Medija īpašnieki					
8. Kolēģi					
9. Atsauksmes no auditorijas					
10. Konkurējošie mediji					
11. Peļņas iespējas					
12. Sabiedriskās attiecības					
13. Biznesmeņi					
14. Cenzūra					
15. Mediju likumi un regulējumi					
16. Reklāmdevēji					
17. Draugi un ģimene					
18. Reliģiskā piederība					
19. Valdība un politiķi					
20. Bailes zaudēt darbu					
21. Policija, valsts drošības dienesti					

9. Kuras no zemāk minētajām problēmām, Jūsuprāt, traucē kvalitatīvas žurnālistikas attīstībai Latvijā? (iespējami vairāki atbilžu varianti)

1. Neatbilstoša samaksa par darbu
2. Politiskā ietekme
3. Žurnālisti ir nepietiekami apmācīti
4. Profesionālo standartu neievērošana
5. Sabiedrisko attiecību un žurnālistikas saplūšana
6. Cits: _____

10. Miniet kādu Jūsu vai citu žurnālistu īpaši neētisku, neprofesionālu rīcību žurnālistikas materiāla veidošanas ietvaros. (atvērtais jautājums)

11. Zemāk minēti vairāki spriedumi par ētiku žurnālista darbā. Skalā no 1 līdz 5 atzīmējiet, cik lielā mērā tiem piekrītat (1 – pilnībā nepiekrītu, 2 – nepiekrītu, 3 – daļēji piekrītu, 4 – piekrītu, 5 – pilnībā piekrītu):

	1	2	3	4	5
1. Žurnālistam vienmēr jāievēro profesionālie ētikas kodi un standarti, neatkarīgi no situācijas					
2. Žurnālistikas ētikas normu ievērošanas iespēja ir atkarīga no situācijas					
3. Žurnālistikas ētika atkarīga no katra personīgās uztveres un vērtībām					
4. Ir pieļaujams neievērot profesionālos ētikas kodus un standartus, ja tas vajadzīgs, lai iegūtu sabiedrībai svarīgu informāciju, ko citādi nav iespējams izdarīt					

5.Latvijas žurnālistiem nav vienota ētikas kodeksa, tāpēc arī žurnālistu prakses un pieļaujama atšķiras					
6.Vados pēc vispārcilvēciskās morāles principiem, tāpēc nekāds profesionāls kodekss nav vajadzīgs					
7.Profesionālo standartu ievērošana padara žurnālista darbu mazāk konkurētspējīgu					

12. Kas ikdienas praksē traucē rīkoties tā, kā iecerēts? (iespējami vairāki atbilžu varianti)

1. Parasti nekas netraucē
2. Ja kaut kas traucē, darbu nedaru vispār
3. Redakcijas rutīnas
4. Slikta darba organizācija
5. Laika trūkums
6. Finansiālo līdzekļu trūkums
7. Pašcenzūra
8. Vadības aizliegumi/redakcionālā politika personu/tēmu aplūkošanā
9. Cits: _____

13. Kā atzinība ikdienas darbā Jums ir svarīgāka? (iespējami vairāki atbilžu varianti)

1. Medija īpašnieka
2. Redaktora
3. Citu žurnālistu
4. Auditorijas
5. Vēlme izraisīt rezonansi sabiedrībā
6. Paša izjustais apmierinājums par paveikto
7. Cits: _____

14. Jūsaprāt nopietnākās problēmas Latvijas žurnālistikā patlaban:

15. Kā redzat savu nākotnes karjeru žurnālistikā?

1. Turpināšu strādāt pašreizējā darba vietā tik ilgi, cik spēšu
2. Domāju turpināt strādāt žurnālistikā, bet kādā citā medijā
3. Gribētu kādreiz izmēģināt sevi citā profesijā, bet šobrīd ir labi
4. Neplānoju ilgi strādāt žurnālistikā
5. Cits: _____

16. Cik daudz laika savos ikdienas pienākumos veltāt tam, lai veidotu jaunu un nebijušu saturu?

1. Daru to visu laiku
2. Reizēm ir iespēja īstenot kādu savu ideju/projektu
3. Parasti nākas darīt rutīnas darbu
4. Cits: _____

17. Kurā no Latvijas medijiem, Jūsaprāt, vispilnīgāk var realizēt žurnālistikas pamatuzdevumus (lomas)? (atvērtais jautājums)

Liels paldies par Jūsu veltīto laiku un atsaucību!

1. Vecums:		
20-30 gadi	34	32,7%
31-50 gadi	48	46,2%
50+ gadi	22	21,2%
	104	100,0%

2. Cik ilgi strādājat žurnālistikā:		
1-5 gadi	29	27,9%
6-10 gadi	16	15,4%
11-15 gadi	13	12,5%
16-20 gadi	13	12,5%
21-25 gadi	17	16,3%
26-30 gadi	7	6,7%
30+ gadi	9	8,7%
	104	100,0%

3. Medijs, kurā strādājat:		
sabiedriskā televīzija	11	8,5%
sabiedriskais radio	12	9,2%
privātā televīzija	16	12,3%
privātais radio	4	3,1%
lsm.lv	6	4,6%
cits interneta portāls	19	14,6%
nacionālais laikraksts	9	6,9%
lokālais laikraksts	17	13,1%
žurnāls	9	6,9%
ziņu aģentūra	17	13,1%
brīvā līguma žurnālists	9	6,9%
Cits	1	0,8%
	130	100,0%

4. Specializācija medija ietvaros:		
korespondents (žurnālists)	70	56,0%
nodaļas vadītājs (redaktors)	21	16,8%
medija vadītājs (galvenais redaktors, direktors)	1	0,8%
producents	7	5,6%
operators	0	0,0%
komentētājs	5	4,0%
raidījumu vadītājs	14	11,2%
Cits	7	5,6%
	125	100,0%

5. Norādiet tematisko specializāciju:		
tādas nav	26	14,7%
politika	23	13,0%
kultūra, māksla	14	7,9%
sports	24	13,6%
izglītība	11	6,2%
veselības aizsardzība, sociālie jautājumi	14	7,9%
ekonomika, finanses, bankas	25	14,1%
rūpniecība, lauksaimniecība, zvejniecība	15	8,5%

Cits	25	14,1%
	177	100,0%

6. Skalā no 1 līdz 5 atzīmējiet, cik svarīgi jums ir zemāk minētie mediju uzdevumi:		
1.Ātri nogādāt informāciju sabiedrībai - 1 - nav svarīgi	0	0,0%
1.Ātri nogādāt informāciju sabiedrībai - 2 - mazsvarīgi	3	2,9%
1.Ātri nogādāt informāciju sabiedrībai - 3 - vidēji svarīgi	10	9,6%
1.Ātri nogādāt informāciju sabiedrībai - 4 - svarīgi	37	35,6%
1.Ātri nogādāt informāciju sabiedrībai - 5 - ļoti svarīgi	54	51,9%
2.Nodrošināt aktuālu problēmu analīzi un interpretāciju - 1 - nav svarīgi	0	0,0%
2.Nodrošināt aktuālu problēmu analīzi un interpretāciju - 2 - mazsvarīgi	1	1,0%
2.Nodrošināt aktuālu problēmu analīzi un interpretāciju - 3 - vidēji svarīgi	8	7,7%
2.Nodrošināt aktuālu problēmu analīzi un interpretāciju - 4 - svarīgi	32	30,8%
2.Nodrošināt aktuālu problēmu analīzi un interpretāciju - 5 - ļoti svarīgi	63	60,6%
3.Nodrošināt izklaidi un atpūtu - 1 - nav svarīgi	8	7,7%
3.Nodrošināt izklaidi un atpūtu - 2 - mazsvarīgi	22	21,2%
3.Nodrošināt izklaidi un atpūtu - 3 - vidēji svarīgi	47	45,2%
3.Nodrošināt izklaidi un atpūtu - 4 - svarīgi	22	21,2%
3.Nodrošināt izklaidi un atpūtu - 5 - ļoti svarīgi	5	4,8%
4.Pētīt valdības paziņojumus un apgalvojumus - 1 - nav svarīgi	6	5,8%
4.Pētīt valdības paziņojumus un apgalvojumus - 2 - mazsvarīgi	9	8,7%
4.Pētīt valdības paziņojumus un apgalvojumus - 3 - vidēji svarīgi	26	25,0%
4.Pētīt valdības paziņojumus un apgalvojumus - 4 - svarīgi	35	33,7%
4.Pētīt valdības paziņojumus un apgalvojumus - 5 - ļoti svarīgi	28	26,9%
5.Nodrošināt starptautisko notikumu analīzi un interpretāciju - 1 - nav svarīgi	4	3,8%
5.Nodrošināt starptautisko notikumu analīzi un interpretāciju - 2 - mazsvarīgi	14	13,5%
5.Nodrošināt starptautisko notikumu analīzi un interpretāciju - 3 - vidēji svarīgi	23	22,1%
5.Nodrošināt starptautisko notikumu analīzi un interpretāciju - 4 - svarīgi	37	35,6%
5.Nodrošināt starptautisko notikumu analīzi un interpretāciju - 5 - ļoti svarīgi	26	25,0%
6.Nepublicēt stāstus, kuru fakti nav pārbaudīti - 1 - nav svarīgi	1	1,0%
6.Nepublicēt stāstus, kuru fakti nav pārbaudīti - 2 - mazsvarīgi	1	1,0%
6.Nepublicēt stāstus, kuru fakti nav pārbaudīti - 3 - vidēji svarīgi	1	1,0%
6.Nepublicēt stāstus, kuru fakti nav pārbaudīti - 4 - svarīgi	14	13,5%
6.Nepublicēt stāstus, kuru fakti nav pārbaudīti - 5 - ļoti svarīgi	87	83,7%
7.Koncentrēties uz tām ziņām, kas ir svarīgas lielākajai auditorijas daļai - 1 - nav svarīgi	1	1,0%
7.Koncentrēties uz tām ziņām, kas ir svarīgas lielākajai auditorijas daļai - 2 - mazsvarīgi	8	7,7%
7.Koncentrēties uz tām ziņām, kas ir svarīgas lielākajai auditorijas daļai - 3 - vidēji svarīgi	27	26,0%
7.Koncentrēties uz tām ziņām, kas ir svarīgas lielākajai auditorijas daļai - 4 - svarīgi	43	41,3%
7.Koncentrēties uz tām ziņām, kas ir svarīgas lielākajai auditorijas daļai - 5 - ļoti svarīgi	25	24,0%
8.Apspriet politiskus lēmumus pirms to pieņemšanas - 1 - nav svarīgi	10	9,6%
8.Apspriet politiskus lēmumus pirms to pieņemšanas - 2 - mazsvarīgi	7	6,7%
8.Apspriet politiskus lēmumus pirms to pieņemšanas - 3 - vidēji svarīgi	21	20,2%
8.Apspriet politiskus lēmumus pirms to pieņemšanas - 4 - svarīgi	37	35,6%
8.Apspriet politiskus lēmumus pirms to pieņemšanas - 5 - ļoti svarīgi	29	27,9%
9.Attīstīt sabiedrības intelektuālās un kultūras intereses - 1 - nav svarīgi	1	1,0%
9.Attīstīt sabiedrības intelektuālās un kultūras intereses - 2 - mazsvarīgi	9	8,7%
9.Attīstīt sabiedrības intelektuālās un kultūras intereses - 3 - vidēji svarīgi	14	13,5%
9.Attīstīt sabiedrības intelektuālās un kultūras intereses - 4 - svarīgi	43	41,3%
9.Attīstīt sabiedrības intelektuālās un kultūras intereses - 5 - ļoti svarīgi	37	35,6%

10.Būt pastāvīgam valsts amatpersonu pretiniekam, nepārtraukti skeptiski uztverot viņu darbības - 1 - nav svarīgi	18	17,3%
10.Būt pastāvīgam valsts amatpersonu pretiniekam, nepārtraukti skeptiski uztverot viņu darbības - 2 - mazsvarīgi	28	26,9%
10.Būt pastāvīgam valsts amatpersonu pretiniekam, nepārtraukti skeptiski uztverot viņu darbības - 3 - vidēji svarīgi	27	26,0%
10.Būt pastāvīgam valsts amatpersonu pretiniekam, nepārtraukti skeptiski uztverot viņu darbības - 4 - svarīgi	23	22,1%
10.Būt pastāvīgam valsts amatpersonu pretiniekam, nepārtraukti skeptiski uztverot viņu darbības - 5 - ļoti svarīgi	8	7,7%
11.Noteikt politisko dienas kārtību - 1 - nav svarīgi	15	14,4%
11.Noteikt politisko dienas kārtību - 2 - mazsvarīgi	20	19,2%
11.Noteikt politisko dienas kārtību - 3 - vidēji svarīgi	38	36,5%
11.Noteikt politisko dienas kārtību - 4 - svarīgi	21	20,2%
11.Noteikt politisko dienas kārtību - 5 - ļoti svarīgi	10	9,6%
12.Dot vienkāršiem cilvēkiem iespēju paust savu viedokli par politiskiem jautājumiem - 1 - nav svarīgi	10	9,6%
12.Dot vienkāršiem cilvēkiem iespēju paust savu viedokli par politiskiem jautājumiem - 2 - mazsvarīgi	19	18,3%
12.Dot vienkāršiem cilvēkiem iespēju paust savu viedokli par politiskiem jautājumiem - 3 - vidēji svarīgi	30	28,8%
12.Dot vienkāršiem cilvēkiem iespēju paust savu viedokli par politiskiem jautājumiem - 4 - svarīgi	28	26,9%
12.Dot vienkāršiem cilvēkiem iespēju paust savu viedokli par politiskiem jautājumiem - 5 - ļoti svarīgi	17	16,3%
13.Motivēt vienkāršos cilvēkus iesaistīties sabiedriskās diskusijās par svarīgiem jautājumiem - 1 - nav svarīgi	3	2,9%
13.Motivēt vienkāršos cilvēkus iesaistīties sabiedriskās diskusijās par svarīgiem jautājumiem - 2 - mazsvarīgi	11	10,6%
13.Motivēt vienkāršos cilvēkus iesaistīties sabiedriskās diskusijās par svarīgiem jautājumiem - 3 - vidēji svarīgi	22	21,2%
13.Motivēt vienkāršos cilvēkus iesaistīties sabiedriskās diskusijās par svarīgiem jautājumiem - 4 - svarīgi	42	40,4%
13.Motivēt vienkāršos cilvēkus iesaistīties sabiedriskās diskusijās par svarīgiem jautājumiem - 5 - ļoti svarīgi	26	25,0%
14.Virzīt cilvēkus pretī iespējamiem sabiedrības problēmu risinājumiem - 1 - nav svarīgi	2	1,9%
14.Virzīt cilvēkus pretī iespējamiem sabiedrības problēmu risinājumiem - 2 - mazsvarīgi	7	6,7%
14.Virzīt cilvēkus pretī iespējamiem sabiedrības problēmu risinājumiem - 3 - vidēji svarīgi	21	20,2%
14.Virzīt cilvēkus pretī iespējamiem sabiedrības problēmu risinājumiem - 4 - svarīgi	42	40,4%
14.Virzīt cilvēkus pretī iespējamiem sabiedrības problēmu risinājumiem - 5 - ļoti svarīgi	32	30,8%

7. Zemāk minēti potenciālie žurnālista darbu ietekmējošie faktori. Skalā no 1 līdz 5 atzīmējiet, cik lielā mērā tie ietekmē Jūsu darbu:

1.Personiskās vērtības un uzskati - 1 - neietekmē	8	7,7%
1.Personiskās vērtības un uzskati - 2 - gandrīz neietekmē	8	7,7%
1.Personiskās vērtības un uzskati - 3 - daļēji ietekmē	25	24,0%
1.Personiskās vērtības un uzskati - 4 - ietekmē	40	38,5%
1.Personiskās vērtības un uzskati - 5 - ļoti ietekmē	23	22,1%
2.Žurnālistikas standarti un ētika - 1 - neietekmē	0	0,0%
2.Žurnālistikas standarti un ētika - 2 - gandrīz neietekmē	0	0,0%

2.Žurnālistikas standarti un ētika - 3 - daļēji ietekmē	1	1,0%
2.Žurnālistikas standarti un ētika - 4 - ietekmē	48	46,2%
2.Žurnālistikas standarti un ētika - 5 - ļoti ietekmē	55	52,9%
3.Medija finansiālās iespējas - 1 - neietekmē	5	4,8%
3.Medija finansiālās iespējas - 2 - gandrīz neietekmē	14	13,5%
3.Medija finansiālās iespējas - 3 - daļēji ietekmē	22	21,2%
3.Medija finansiālās iespējas - 4 - ietekmē	43	41,3%
3.Medija finansiālās iespējas - 5 - ļoti ietekmē	20	19,2%
4.Informācijas avoti - 1 - neietekmē	1	1,0%
4.Informācijas avoti - 2 - gandrīz neietekmē	5	4,8%
4.Informācijas avoti - 3 - daļēji ietekmē	24	23,1%
4.Informācijas avoti - 4 - ietekmē	45	43,3%
4.Informācijas avoti - 5 - ļoti ietekmē	29	27,9%
5.Redakcijas politika - 1 - neietekmē	4	3,8%
5.Redakcijas politika - 2 - gandrīz neietekmē	22	21,2%
5.Redakcijas politika - 3 - daļēji ietekmē	23	22,1%
5.Redakcijas politika - 4 - ietekmē	38	36,5%
5.Redakcijas politika - 5 - ļoti ietekmē	17	16,3%
6.Galvenais redaktors - 1 - neietekmē	4	3,8%
6.Galvenais redaktors - 2 - gandrīz neietekmē	18	17,3%
6.Galvenais redaktors - 3 - daļēji ietekmē	40	38,5%
6.Galvenais redaktors - 4 - ietekmē	35	33,7%
6.Galvenais redaktors - 5 - ļoti ietekmē	7	6,7%
7.Medija īpašnieki - 1 - neietekmē	45	43,3%
7.Medija īpašnieki - 2 - gandrīz neietekmē	34	32,7%
7.Medija īpašnieki - 3 - daļēji ietekmē	16	15,4%
7.Medija īpašnieki - 4 - ietekmē	6	5,8%
7.Medija īpašnieki - 5 - ļoti ietekmē	3	2,9%
8.Kolēģi - 1 - neietekmē	4	3,8%
8.Kolēģi - 2 - gandrīz neietekmē	19	18,3%
8.Kolēģi - 3 - daļēji ietekmē	55	52,9%
8.Kolēģi - 4 - ietekmē	23	22,1%
8.Kolēģi - 5 - ļoti ietekmē	3	2,9%
9.Atsauksmes no auditorijas - 1 - neietekmē	12	11,5%
9.Atsauksmes no auditorijas - 2 - gandrīz neietekmē	22	21,2%
9.Atsauksmes no auditorijas - 3 - daļēji ietekmē	38	36,5%
9.Atsauksmes no auditorijas - 4 - ietekmē	26	25,0%
9.Atsauksmes no auditorijas - 5 - ļoti ietekmē	6	5,8%
10.Konkurējošie mediji - 1 - neietekmē	14	13,5%
10.Konkurējošie mediji - 2 - gandrīz neietekmē	38	36,5%
10.Konkurējošie mediji - 3 - daļēji ietekmē	35	33,7%
10.Konkurējošie mediji - 4 - ietekmē	14	13,5%
10.Konkurējošie mediji - 5 - ļoti ietekmē	3	2,9%
11.Pelņas iespējas - 1 - neietekmē	26	25,0%
11.Pelņas iespējas - 2 - gandrīz neietekmē	18	17,3%
11.Pelņas iespējas - 3 - daļēji ietekmē	30	28,8%
11.Pelņas iespējas - 4 - ietekmē	27	26,0%
11.Pelņas iespējas - 5 - ļoti ietekmē	3	2,9%
12.Sabiedriskās attiecības - 1 - neietekmē	17	16,3%
12.Sabiedriskās attiecības - 2 - gandrīz neietekmē	36	34,6%
12.Sabiedriskās attiecības - 3 - daļēji ietekmē	39	37,5%
12.Sabiedriskās attiecības - 4 - ietekmē	11	10,6%
12.Sabiedriskās attiecības - 5 - ļoti ietekmē	1	1,0%

13.Biznesmeņi - 1 - neietekmē	60	57,7%
13.Biznesmeņi - 2 - gandrīz neietekmē	31	29,8%
13.Biznesmeņi - 3 - daļēji ietekmē	12	11,5%
13.Biznesmeņi - 4 - ietekmē	1	1,0%
13.Biznesmeņi - 5 - ļoti ietekmē	0	0,0%
14.Cenzūra - 1 - neietekmē	76	73,1%
14.Cenzūra - 2 - gandrīz neietekmē	20	19,2%
14.Cenzūra - 3 - daļēji ietekmē	4	3,8%
14.Cenzūra - 4 - ietekmē	3	2,9%
14.Cenzūra - 5 - ļoti ietekmē	1	1,0%
15.Mediju likumi un regulējumi - 1 - neietekmē	6	5,8%
15.Mediju likumi un regulējumi - 2 - gandrīz neietekmē	18	17,3%
15.Mediju likumi un regulējumi - 3 - daļēji ietekmē	29	27,9%
15.Mediju likumi un regulējumi - 4 - ietekmē	39	37,5%
15.Mediju likumi un regulējumi - 5 - ļoti ietekmē	12	11,5%
16.Reklāmdevēji - 1 - neietekmē	48	46,2%
16.Reklāmdevēji - 2 - gandrīz neietekmē	34	32,7%
16.Reklāmdevēji - 3 - daļēji ietekmē	16	15,4%
16.Reklāmdevēji - 4 - ietekmē	6	5,8%
16.Reklāmdevēji - 5 - ļoti ietekmē	0	0,0%
17.Draugi un ģimene - 1 - neietekmē	42	40,4%
17.Draugi un ģimene - 2 - gandrīz neietekmē	38	36,5%
17.Draugi un ģimene - 3 - daļēji ietekmē	16	15,4%
17.Draugi un ģimene - 4 - ietekmē	6	5,8%
17.Draugi un ģimene - 5 - ļoti ietekmē	2	1,9%
18.Reliģiskā piederība - 1 - neietekmē	90	86,5%
18.Reliģiskā piederība - 2 - gandrīz neietekmē	10	9,6%
18.Reliģiskā piederība - 3 - daļēji ietekmē	1	1,0%
18.Reliģiskā piederība - 4 - ietekmē	2	1,9%
18.Reliģiskā piederība - 5 - ļoti ietekmē	1	1,0%
19.Valdība un politiķi - 1 - neietekmē	62	59,6%
19.Valdība un politiķi - 2 - gandrīz neietekmē	30	28,8%
19.Valdība un politiķi - 3 - daļēji ietekmē	7	6,7%
19.Valdība un politiķi - 4 - ietekmē	3	2,9%
19.Valdība un politiķi - 5 - ļoti ietekmē	2	1,9%
20.Bailes zaudēt darbu - 1 - neietekmē	55	52,9%
20.Bailes zaudēt darbu - 2 - gandrīz neietekmē	24	23,1%
20.Bailes zaudēt darbu - 3 - daļēji ietekmē	15	14,4%
20.Bailes zaudēt darbu - 4 - ietekmē	5	4,8%
20.Bailes zaudēt darbu - 5 - ļoti ietekmē	5	4,8%
21.Policija, valsts drošības dienesti - 1 - neietekmē	66	63,5%
21.Policija, valsts drošības dienesti - 2 - gandrīz neietekmē	27	26,0%
21.Policija, valsts drošības dienesti - 3 - daļēji ietekmē	8	7,7%
21.Policija, valsts drošības dienesti - 4 - ietekmē	2	1,9%
21.Policija, valsts drošības dienesti - 5 - ļoti ietekmē	1	1,0%

8. Kuras no zemāk minētajām problēmām, Jūsuprāt, traucē kvalitatīvas žurnālistikas attīstībai Latvijā?

neatbilstoša samaksa par darbu	79	27,1%
politiskā ietekme	38	13,0%
žurnālisti ir nepietiekami apmācīti	54	18,5%
profesionālo standartu neievērošana	53	18,2%

sabiedrisko attiecību un žurnālistikas saplūšana	53	18,2%
Cits	15	5,1%
	292	100,0%

10. Zemāk minēti vairāki spriedumi par ētiku žurnālista darbā. Skalā no 1 līdz 5 atzīmējiet, cik lielā mērā tiem piekrītat:		
1. Žurnālistam vienmēr jāievēro profesionālie ētikas kodi un standarti, neatkarīgi no situācijas - 1 - pilnībā nepiekrītu	0	0,0%
1. Žurnālistam vienmēr jāievēro profesionālie ētikas kodi un standarti, neatkarīgi no situācijas - 2 - nepiekrītu	1	1,0%
1. Žurnālistam vienmēr jāievēro profesionālie ētikas kodi un standarti, neatkarīgi no situācijas - 3 - daļēji piekrītu	14	13,5%
1. Žurnālistam vienmēr jāievēro profesionālie ētikas kodi un standarti, neatkarīgi no situācijas - 4 - piekrītu	54	51,9%
1. Žurnālistam vienmēr jāievēro profesionālie ētikas kodi un standarti, neatkarīgi no situācijas - 5 - pilnībā piekrītu	35	33,7%
2. Žurnālistikas ētikas normu ievērošanas iespēja ir atkarīga no situācijas - 1 - pilnībā nepiekrītu	14	13,5%
2. Žurnālistikas ētikas normu ievērošanas iespēja ir atkarīga no situācijas - 2 - nepiekrītu	26	25,0%
2. Žurnālistikas ētikas normu ievērošanas iespēja ir atkarīga no situācijas - 3 - daļēji piekrītu	24	23,1%
2. Žurnālistikas ētikas normu ievērošanas iespēja ir atkarīga no situācijas - 4 - piekrītu	33	31,7%
2. Žurnālistikas ētikas normu ievērošanas iespēja ir atkarīga no situācijas - 5 - pilnībā piekrītu	7	6,7%
3. Žurnālistikas ētika atkarīga no katra personīgās uztveres un vērtībām - 1 - pilnībā nepiekrītu	17	16,3%
3. Žurnālistikas ētika atkarīga no katra personīgās uztveres un vērtībām - 2 - nepiekrītu	25	24,0%
3. Žurnālistikas ētika atkarīga no katra personīgās uztveres un vērtībām - 3 - daļēji piekrītu	23	22,1%
3. Žurnālistikas ētika atkarīga no katra personīgās uztveres un vērtībām - 4 - piekrītu	28	26,9%
3. Žurnālistikas ētika atkarīga no katra personīgās uztveres un vērtībām - 5 - pilnībā piekrītu	11	10,6%
4. Ir pieļaujams neievērot profesionālos ētikas kodus un standartus, ja tas vajadzīgs, lai iegūtu sabiedrībai svarīgu informāciju, ko citādi nav iespējams izdarīt - 1 -	7	6,7%
4. Ir pieļaujams neievērot profesionālos ētikas kodus un standartus, ja tas vajadzīgs, lai iegūtu sabiedrībai svarīgu informāciju, ko citādi nav iespējams izdarīt - 2 -	16	15,4%
4. Ir pieļaujams neievērot profesionālos ētikas kodus un standartus, ja tas vajadzīgs, lai iegūtu sabiedrībai svarīgu informāciju, ko citādi nav iespējams izdarīt - 3 -	41	39,4%
4. Ir pieļaujams neievērot profesionālos ētikas kodus un standartus, ja tas vajadzīgs, lai iegūtu sabiedrībai svarīgu informāciju, ko citādi nav iespējams izdarīt - 4 -	30	28,8%
4. Ir pieļaujams neievērot profesionālos ētikas kodus un standartus, ja tas vajadzīgs, lai iegūtu sabiedrībai svarīgu informāciju, ko citādi nav iespējams izdarīt - 5 -	10	9,6%
5. Latvijas žurnālistiem nav vienota ētikas kodeksa, tāpēc arī žurnālistu prakses un nielaujamais atšķiras - 1 - pilnībā nepiekrītu	4	3,8%
5. Latvijas žurnālistiem nav vienota ētikas kodeksa, tāpēc arī žurnālistu prakses un nielaujamais atšķiras - 2 - nepiekrītu	25	24,0%
5. Latvijas žurnālistiem nav vienota ētikas kodeksa, tāpēc arī žurnālistu prakses un nielaujamais atšķiras - 3 - daļēji piekrītu	41	39,4%

5.Latvijas žurnālistiem nav vienota ētikas kodeksa, tāpēc arī žurnālistu prakses un nielaujamais atšķiras - 4 - piekrītu	23	22,1%
5.Latvijas žurnālistiem nav vienota ētikas kodeksa, tāpēc arī žurnālistu prakses un nielaujamais atšķiras - 5 - pilnībā piekrītu	11	10,6%
6.Vados pēc vispārcilvēciskās morāles principiem, tāpēc nekāds profesionāls kodekss nav vajadzīgs - 1 - pilnībā nepiekrītu	14	13,5%
6.Vados pēc vispārcilvēciskās morāles principiem, tāpēc nekāds profesionāls kodekss nav vajadzīgs - 2 - nepiekrītu	46	44,2%
6.Vados pēc vispārcilvēciskās morāles principiem, tāpēc nekāds profesionāls kodekss nav vajadzīgs - 3 - daļēji piekrītu	30	28,8%
6.Vados pēc vispārcilvēciskās morāles principiem, tāpēc nekāds profesionāls kodekss nav vajadzīgs - 4 - piekrītu	8	7,7%
6.Vados pēc vispārcilvēciskās morāles principiem, tāpēc nekāds profesionāls kodekss nav vajadzīgs - 5 - pilnībā piekrītu	6	5,8%
7.Profesionālo standartu ievērošana padara žurnālista darbu mazāk konkurētspējīgu - 1 - pilnībā nepiekrītu	27	26,0%
7.Profesionālo standartu ievērošana padara žurnālista darbu mazāk konkurētspējīgu - 2 - nepiekrītu	51	49,0%
7.Profesionālo standartu ievērošana padara žurnālista darbu mazāk konkurētspējīgu - 3 - daļēji piekrītu	20	19,2%
7.Profesionālo standartu ievērošana padara žurnālista darbu mazāk konkurētspējīgu - 4 - piekrītu	3	2,9%
7.Profesionālo standartu ievērošana padara žurnālista darbu mazāk konkurētspējīgu - 5 - pilnībā piekrītu	3	2,9%

11. Kas ikdienas praksē traucē rīkoties tā, kā iecerēts?		
parasti nekas netraucē	31	13,8%
ja kaut kas traucē, darbu nedaru vispār	4	1,8%
redakcijas rutīnas	35	15,6%
slikta darba organizācija	28	12,5%
laika trūkums	72	32,1%
finansiālo līdzekļu trūkums	26	11,6%
pašcenzūra	15	6,7%
vadības aizliegumi/redakcionālā politika personu/tēmu aplūkošanā	6	2,7%
Cits	7	3,1%
	224	100,0%

12. Kā atzinība ikdienas darbā jums ir svarīgāka?		
medija īpašnieka	7	2,2%
redaktora	52	16,6%
citu žurnālistu	59	18,8%
auditorijas	79	25,2%
vēlme izraisīt rezonansi sabiedrībā	29	9,3%
paša izjustais apmierinājums par paveikto	85	27,2%
Cits	2	0,6%
	313	100,0%

14. Kā redzat savu nākotnes karjeru žurnālistikā?		
turpināšu strādāt pašreizējā darba vietā tik ilgi, cik spēšu	51	49,0%
domāju turpināt strādāt žurnālistikā, bet kādā citā medijā	10	9,6%
gribētu kādreiz izmēģināt sevi citā profesijā, bet šobrīd ir labi	31	29,8%
neplānoju ilgi strādāt žurnālistikā	5	4,8%
Cits	7	6,7%
	104	100,0%

15. Cik daudz laika savos ikdienas pienākumos veltāt tam, lai veidotu jaunu un nebijušu saturu?		
daru to visu laiku	27	26,0%
reizēm ir iespēja īstenot kādu savu ideju/projektu	63	60,6%
parasti nākas darīt rutīnas darbus	13	12,5%
Cits	1	1,0%
	104	100,0%

1. Sākumā pastāstiet par savu pieredzi žurnālistikā, šajā medijā, specializāciju.
2. Vai esat kādas žurnālistu organizācijas biedrs, vai medijam ir savs ētikas kodekss?
3. Vai žurnālista loma pēdējos gados mainījusies?
4. Vai darbs vienmēr sniedz gandarījumu? Kad jā un kad nē?
5. Vai atceraties pēdējā laika lielāko gandarījumu, ko Jums sniedzis darbs žurnālistikā?
6. Vai ir kādas jaunas prasmes, ko esat apguvis pēdējo gadu laikā, strādājot žurnālistikā?
7. Vai savā darbā izjūtat kādu profesionālo prasmju trūkumu, nepilnību? Piemēram, filmēšana, sižetu veidošana dažādiem medijiem, interneta programmu lietošana.
8. Kāda ir jūsu lielākā vilšanās, kas saistīta ar darbu žurnālistikā?
9. Kādas žurnālistikas profesionālās vērtības un normas Jums ir svarīgas ikdienas darbā?
10. Vai ikdienas steigā iespējams ievērot to, ko abstrakti sauc par objektivitāti, bet realitātē tā ietver sabalansētību, neizraut lietas no konteksta kaut ko īsinot, visu avotu pārbaudīšana utt.?
11. Vai un kāda jūsu ikdienas darbā ir žurnālistikas ētikas kodeksa/u nozīme?
12. Vai, jūsuprāt, jūs strādājat atbilstoši profesionālās ētikas kritērijiem?
13. Vai, Jūsuprāt, ir gadījumi, kuros iespējams neievērot žurnālistikas ētikas kodeksu un standartus? Kādi?
14. Kāda veida medijos vairāk izjūtat žurnālista darba neatkarību vai autonomiju? (tiem, kuri strādājuši vairākos medijos) Salīdzināt arī, vai atšķiras redakcionālās politikas, vai tās tiek/tika formulētas? Vai ir kādas skaidras politiskās simpātijas, vai izdevums pārstāv kādu konkrētu ideoloģiju? Un vai un kā tas ietekmē žurnālista darbu?
15. Vai savā darbā jūtaties neatkarīgs no medija īpašnieka? Vai kādreiz esat izjutis redakcijas un/vai īpašnieku spiedienu saistībā ar kādu konkrētu tematu, avotu izmantojumu, satura akcentiem?
16. Vai Jūs labprātāk identificējat sevi ar žurnālistikas profesiju kopumā, vai ar savu pārstāvēto mediju?
17. Kādas problēmas šobrīd saskatāt savā darba vietā?
18. Kādas problēmas Latvijas žurnālistikā kopumā?
19. Kāds ir jūsu viedoklis par šobrīd Latvijas informācijas telpā aktuālo jautājumu par čekas maisu atvēršanu? Jūsuprāt, tas ir svarīgi vai nav? Kāpēc?
20. Pagājušajā vasarā žurnāls "IR" publicēja KNAB noklausītās oligarhu sarunas viesnīcā "Rīdzene". Vai, jūsuprāt, tas bija pareizi un ko tas ir devis sabiedrībai?
21. Vai "Aizliegtā paņēmienu" atklātais par aplokšņu algām ir laba prakse, dod kādu rezultātu?
22. Vai varat minēt piemēru, kurā Jums/kolēģiem izdevies izveidot materiālu ar lielu rezonansi/praktisku rezultātu?
23. Vai varat minēt kādu Jūsu vai citu žurnālistu īpaši neētisku, neprofesionālu rīcību žurnālistikas materiāla veidošanas vai publicēšanas ietvaros?

Intervija ar komerciālās televīzijas žurnālistu

1. *Sākumā varat īsumā pastāstīt par savu pieredzi žurnālistikā, konkrētajā medijā un specializāciju.*

Skolas laikā biju praksē ziņu aģentūrā LETA, kur pāris mēnešus rakstīju garākus rakstus par Eiropas Savienību, tā saucamos *longreads*. Tad es darbojos interviju veidošanā kanālā “Re:TV”. Skolas laikā bija projekts, kur mums bija katru ceturtdienu vairākas nedēļas turpat Sociālo zinātņu fakultātē bija jāintervē cilvēki, kuri bija tajā nedēļā aktuāli, kuri bija skaļāk izteikušies publiskajā telpā, piemēram Otto Ozols un Ieva Brante. Tad pēc tam man bija īstā prakse, kas bija kanālā TV3, kur biju vairākus mēnešus un palīdzēju uz vietas. No biroja rakstīju dažus īsos gabaliņus, ko lasa moderators ziņās, kā arī palīdzēju intervēt. Pēc bakalaura grāda iegūšanas uzreiz sāku nākt uz pārbaudes laiku kanālā LNT un augustā būs jau divi gadi. Darbojos ar ārzemju ziņām – vakara ziņās astoņos, kā arī 900 sekundēs, kur esmu arī viens no moderatoriem.

2. *Vai esat kādas žurnālistu organizācijas biedrs, kā arī vai jūsu medijā ir kāds ētikas kodekss?*

Neesmu nevienas žurnālistu organizācijas biedrs, bet mūsu medija ētikas kodekss ir jau izstrādes procesā un būs. Šobrīd ir vienkārši atrunāts, ko vajadzētu vai nevajadzētu darīt, bet līdz ar pārmaiņām uzņēmuma darbībā tiks izstrādāts konkrēts un skaidrs ētikas kodekss, kas tikai papildinās to, ko mēs jau šeit darām.

3. *Vai žurnālista loma, jūsuprāt, pēdējos gados ir mainījusies?*

Agrāk, kad internets nebija tik populārs, žurnālists bija lielāka autoritāte. Sacītais vārds bija daudz stingrāks, jo tā bija persona, kam var uzticēties. Nebija arī tik daudz viedokļu publiskajā telpā. Tagad, kad ir sociālie tīkli, populārāki ir dažādi blogi, forumi un daudz kas cits, kas vienā gadījumā papildina to informācijas burbuli, kurā dzīvojam, otrā gadījumā pavērš citādāk tradicionālo žurnālista lomu. Žurnālisti paliek autoritātes, bet ir daudz kas, kas nostājas pretī. Tie bieži vien ir nevis citi žurnālisti, bet piemēram, arī vienkārši komentētāji. Ir populāri dažādi sarunu šovi, *podkasti* [digitāli audio faili], kuriem ir milzīga auditorija. Es nerunāju par Latviju, bet vispār par pasauli. Latvijā ir populāri interneta portāli. Es domāju, ka tā žurnālista autoritāte visu laiku samazinās.

4. *Vai tu to izjūtat arī savā darbā?*

Tas brīdis, kur es iesaistos, ir diezgan šaurs un man tās pārmaiņas tik ļoti neizmaina to visu. Šobrīd ar tehnoloģijām zūd uztveres laiks. Gribas ātru un viegli sagremojamu informāciju, tāpēc vienkārši ir mainījusies tā forma, kā veidot sižetus. Citiem šķiet, ka vajag izklaidējošākas ziņas. Bet man nav bijis tik garš darba periods, lai to tik ļoti izjustu.

5. *Vai darbs vienmēr sniedz gandarījumu? Kad jā un kad nē?*

Jā, jātaisa tādi materiāli, lai pašam patiktu. Tā kā mums ir privātais medijs un skaidra mūsu nostāja par visu, tad arī nav nekādu ierobežojumu. Nav tā, ka kāds tevi ietekmē, lai tev beigās nebūtu prieks par savu padarīto.

6. *Tad varat darboties diezgan brīvi?*

Principā jā.

7. *Vai ir kādas jaunas prasmes, ko esat apguvis pēdējo gadu laikā, strādājot žurnālistikā?*

Tā tīri tehniski jau mums daudz ko arī mācīja skolā, vismaz epizodiski. Tas, ko nemāca, ir tas, ka jāgrib interesēties par visādām lietām, kas notiek tev apkārt. Vienmēr ir jābūt par visu lietas kursā, lai varētu savu viedokli paust pilnībā. Atrakstot faktus bez pievienotās vērtības varbūt arī nevarēs sasniegt skatītāju interesi tik lielu. To var darīt ziņu aģentūrās, kur gan viedokļus nevajag paust. Arī šeit mēs viedokļus nepaužam, bet jāprot ietērpt faktus pasniedzamā formā, lai tas būtu ne tikai saistoši un svarīgi, bet arī interesanti. Jāmācās arī valoda un izteiksmes līdzekļi. Tev pašam arī tam visam ir jāinteresē, lai to varētu pastāstīt skatītājam. To esmu šajos divos gados sapratis.

8. *Kāda ir jūsu lielākā vilšanās, kas saistīta ar darbu žurnālistikā?*

Ir daudziem uzskats, kas tas, kas interesē cilvēkiem, ir citādāks, nekā tas, kas tev interesē, jo mēs katrs esam ar subjektīvu viedokli. Tas ierobežojums rakstot ziņas ir tāds, ka tām jābūt Latvijas skatītājam saistoši, bet lietas, kas ir pasaulē svarīgas, bieži vien tādas nebūs. Tā cerība, ka Latvijas skatītāju un cilvēkus interesēs vairāk lietas pasaulē un mums apkārt, varētu tikt citiem sašķelta drupatās. Bieži vien interesantas lietas nav tik ļoti svarīgas kā kaut kas cits.

9. *Kādas žurnālistikas profesionālās vērtības un normas Jums ir svarīgas ikdienas darbā?*

Veidojot ziņu sižetus tu īsti neveido citu viedokli, bet ir mērķis veicināt valstisku domāšanu un demokrātiju. Vērtības ir tādas, kādas ir pamatvērtības valstī, un no tām nav vēlams aizplūst. To arī

jācenšas iekļaut sižetos. Tieši ārzemju ziņās jāizvairās neizmanot slavēt kādus ne īpaši labvēlīgus režīmus pasaulē.

10. *Jūsaprāt, tādi gadījumi ir bijuši?*

Ir manīts Latvijas medijos. Varbūt tas ir tiešām vienkārši nemanot, bet kaut kā tiek bieži vien izcelts kāds pozitīvs fakts no kādas valsts, neņemot vērā to, kāds ir fons. Bieži vien propaganda izskatās daudz citādāk nekā agrākos laikos, kad bija izteikta propaganda. Ir maigās varas dažādas izpausmes, ko nevajadzētu atspoguļot. Ir vienkārši jāsaprot, ar kādu mērķi tiek taisītas ziņas no kādas valsts vai reģiona, un no tādas popularizēšanas vajag izvairīties, jo tās labās lietas reizēm ir veidotas ar mērķi, nevis vienkārši notiek.

11. *Vai ikdienas steigā iespējams ievērot to, ko abstrakti sauc par objektivitāti, bet realitātē tā ietver sabalansētību, neizraut lietas no konteksta kaut ko īsinot, visu avotu pārbaudīšana utt.?*

Īsināšana ir izplatīts termins žurnālistikā, īpaši televīzijā, jo sekunžu ir ļoti maz. Manā darbā visu sakāmo parasti vajadzētu ietilpināt divās minūtēs, kas ir izaicinājums. Bet to vajag darīt un, lai arī cik tur ir stipri uzskati par kādu tēmu, noteikti vajag to parādīt no visām pusēm. Vajag ļaut izteikties visiem, vismaz no divām pretējām pusēm. Tas arī tiek darīts katru dienu.

12. *Kāda veida medijos vairāk izjūtat žurnālista darba neatkarību vai autonomiju?*

Latvijā tā sistēma ir tāda, ka pārsvarā tie, kas ir žurnālisti, viņi strādā kā autori, viņi nav oficiāli darba ņēmēji. Tas jau dod to autonomiju lielāku, jo tu esi autors, no kura tiek pieņemti darbi, ar uzsvaru uz pieņemti. Var atteikties taisīt kādu stāstu un var pieteikties taisīt kādu stāstu. Tas, kur tu esi labāks, tur tu vari iet ar savu piedāvājumu un šādu stāstu arī taisīt. Manuprāt, tas ierobežojošais rāmis ir tas, ka tam jābūt saistoši.

14. *Bet var arī būt tā, ka uztaisi materiālu un to nepieņem?*

Tā arī īsti nē. Ja nu vienīgi materiāls nav pietiekami interesants. Tas arī viss.

15. *Vai un kāda jūsu ikdienas darbā ir žurnālistikas ētikas kodeksa nozīme?*

Nav tā, ka katrs žurnālists tur sev kabatā ētikas kodeksu, bet ir jābūt apziņai, kur tu strādā un ko ar saviem darbiem vari izdarīt. Respektīvi, tu parādi daudziem desmitiem tūkstošiem cilvēku, kuri noskatās un veido savu viedokli par pasauli. Jābūt atbildībai un jāreprezentē savs medijs, un tajā visā iekļaujas dažādas normas.

16. *Vai, Jūsaprāt, ir gadījumi, kuros iespējams neievērot žurnālistikas ētikas kodeksu un standartus? Kādi?*

Visiem ētikas punktiem noteikti ir izņēmumi. Ja ir kāda ziņa, kas ir sabiedrībai nozīmīga, to var arī apiet un izdarīt izņēmumus. Bet sabiedrībai svarīga informācija ir jānodod vienmēr, tāpēc izņēmumiem jābūt. Sabiedriskajā medijā tas ir vienmēr, bet arī šeit sabiedrības intereses ir pirmajā vietā.

17. *Vai kādreiz esat izjutis redakcijas un/vai īpašnieku spiedienu saistībā ar kādu konkrētu tematu, avotu izmantojumu, satura akcentiem?*

No īpašniekiem vispār nekāda spiediena šeit nav, tas ir pilnīgi izslēgts. No redakcijas arī īsti nē. Ziņu veidošanas process notiek tā, ka norisinās diskusija ar redaktoru par to, kas šodien ir svarīgs. To, kas ir svarīgs, mēs arī šodien rādām. Virzīšana uz konkrētiem tematiem un viedokļiem nenotiek.

18. *Tad jūs varat brīvi stāstīt par tematiem, kuri ir aktuāli?*

Jā, bet pasaulē ir daudz kas aktuāls, tas viss iziet caur manu prizmu, un tad ziņās nonāk tas, kas ir svarīgākais.

19. *Vai Jūs labprātāk identificējat sevi ar žurnālistikas profesiju kopumā, vai ar savu pārstāvēto mediju?*

Lielā mērā ar šo mediju, jo mana ikdiena ir ne tikai taisīt materiālus ar savu parakstu zem rakstiem, bet arī darbs 900 sekundēs, kur tu pats sevi prezentē. Tas darbs ir ne tikai izklāstīt faktus, bet būt reprezentablam, kas saplūst arī ar pašu mediju. Tas formāts ir citādāks, kā izveidot radio sižetu vai uzrakstīt rakstu. Vakarā tās ziņas ir vairāk tradicionālākas, no rīta viņas ir modernākas. No rīta es esmu 900 sekunžu personība un vakarā LNT žurnālists. Protams, ka tās ziņas tiek taisītas vienādi, bet pasniegšanas veids mainās.

20. *Kādas problēmas šobrīd saskatāt savā darba vietā?*

Televīzijā kā tādā samazinās skatītāji, jaunieši to tik daudz nepatērē, bet katru dienu cenšamies iesaistīt arī jaunāko paaudzi. 900 sekundēm to varbūt ir vieglāk izdarīt, jo nāk viesi un ir sižeti no visiem Latvijas reģioniem. Ir izaicinājums, jo ir jāpielāgojas vairāk dažādiem modernajiem veidiem, kā tiek patērētas ziņas. Problēmas nē, bet izaicinājumi.

21. *Kādas problēmas izjūtat Latvijas žurnālistikā kopumā?*

Kopumā var just dažādas ietekmes un savus viedokļus dažādos medijos, var just slietšanās par labu kādam viedoklim vai uzskatam. Bieži vien var redzēt, kurš medijs kādu uzskatu pārstāv. Bet lasītājam

un skatītājam ir izvēle, ko patērēt, un medijam nav liegts reprezentēt savu uzskatu. Tas ir tikai pozitīvi, kamēr tas nav kaitnieciski.

22. *Kāds ir jūsu viedoklis par šobrīd Latvijas informācijas telpā aktuālo jautājumu par čekas maisu atvēršanu? Jūsprāt, tas ir svarīgi vai nav?*

Jā, es domāju, ka tās ir tiesības zināt, kurš ir ko darījis. Protams, ir jāņem vērā tā laika spaidu apstākļi, bet būtu svarīgi uzzināt, ja nu kāda augsta amatpersona ir maldīgi izteikusies par savu pagātņi. Tas varētu būt sabiedrības interesēs uzzināt par to. Es domāju, ka noteikti to procesu vajag beigt un tā ažiotaža ir tik liela tāpēc, ka ir liela birokrātija un vilcināšanās. Ja to neizdara, tad tas ir kāda interesēs, un tā tad tur kaut kas ir iekšā. To noteikti vajadzētu izdarīt tuvākajā nākotnē, nerunājot par gadiem, bet mēnešiem.

23. *Pagājušajā vasarā žurnāls "IR" publicēja KNAB noklausītās oligarhu sarunas viesnīcā "Rīdzene". Vai, jūsprāt, tas bija pareizi un ko tas ir devis sabiedrībai?*

Jā, tiek papildināts fons, ko sabiedrība zina par atsevišķiem bijušajiem politiķiem ai uzņēmējiem. Tiek apstiprinātas aizdomas vai bažas par to, kā tika veidota gan politika, gan žurnālistika agrāk. Varbūt tas ir tā kā apstiprinājums, ka vienmēr jābūt uzmanīgiem, jo vienmēr aizskatuvē notiek dažādi darījumi un sarunas. Tā ir tāda mācība, ka vienmēr vajag būt uzmanīgiem par to, ko balsojam un vēlam. Tas, kas notika, vēlreiz apstiprināja bažas, kādas Latvijā jau ir bijušas ilgu laiku.

24. *Vai "Aizliegtā paņēmienā" atklātais par aplokšņu algām ir laba prakse, dod kādu rezultātu?*

Jā, protams, tiek pārkāpts likums. Sabiedrības interesēs būtu noskaidrot, kur tiek pārkāpts likums. Citiem gribas teikt, ka šajā valstī tāpat uzņēmumi nevar izdzīvot, tāpēc jāmaksā aplokšņu algas, bet tas ir likuma pārkāpums un to vajag izskaust. Lielu uzņēmumi, kas to joprojām piekopj, noteikti saausījās pēc šādiem sižetiem un tas palīdz arī mūsu varas iestādēm kaut kādā mērā. Nav tik daudz pēc tam jāsoda citi. Lielā mērā ja šādi materiāli gūst rezonansi, tad tas arī citiem liek kaut ko mainīt savā ikdienā. Tas noteikti ir apsveicami.

25. *Vai varat minēt piemēru, kurā Jums/kolēģiem izdevies izveidot materiālu ar lielu rezonansi/praktisku rezultātu?*

Noteikti jāuzteic kolēģis Uldis Āboliņš, kurš vienmēr atved interesantus stāstus no dažādām pasaules malām. Viņam parasti tiek izveidota arī stāstu sērija, pēdējais bija par latviešu aizbraukšanu uz Lielbritāniju, kādas ir iespējas un ko viņi tur dara, un kā notiek cilvēku vervēšana. Tas raisīja diezgan lielas diskusijas par to, kā tur ir un kā var izdzīvot un vai tas ir vērts. Daži saprot, ka viņi negribēs tur doties, daži saprata, ka tomēr vēlas. Tas vienkārši parāda realitāti. Otrs stāsts bija no ASV par cilvēku tirdzniecību. Ļoti brutāla vairāku sižetu sērija, kur notiek cilvēku tirdzniecība un paverdzināšana, kas raisīja diskusijas arī Latvijā par to, no kā vajag uzmanīties un ka problēmu vajag jau saknē izskaust, jo arī pie mums ir bijuši līdzīgi gadījumi. Brutālā patiesība ir vajadzīga arī Latvijas skatītājiem.

26. *Vai varat minēt kādu Jūsu vai citu žurnālistu īpaši neētisku, neprofesionālu rīcību žurnālistikas materiāla veidošanas vai publicēšanas ietvaros?*

Es varbūt nestrādāju tik ilgi, tiešām nevaru pateikt.

Intervija ar informācijas aģentūras žurnālisti

1. *Sākumā varat īsumā pastāstīt par savu pieredzi žurnālistikā, konkrētajā medijā un specializāciju.*

Esmu šeit nedaudz vairāk kā 4 gadus, specializējos izglītībā un izglītības zinātnē, kas papildus iekļaujas sociālpolitikas sadaļā, tāpēc ir arī politika un viss, kas saistīts ar Izglītības un zinātnes ministriju – sports, jaunatne, politika, izglītība, augstākā izglītība un papildus arī dažādas citas lietas.

2. *Vai esat kādas žurnālistu organizācijas biedrs, kā arī vai jūsu medijā ir kāds ētikas kodekss?*

Neesmu biedrs, bet mums šeit ir savs ētikas kodekss.

3. *Vai žurnālista loma, jūsprāt, pēdējos gados ir mainījusies?*

Ja mēs piekrītam domai par žurnālistu kā sargsuni, tad tagad viņa vēl vairāk pastiprinās ņemot vērā informatīvās telpas pārpildīšanos ar visu ko, ar pārbaudītām un nepārbaudītām ziņām, tāpēc žurnālista loma tajā visā ir būtiska, piedāvājot kvalitatīvu un pārbaudītu, uzticamu saturu.

4. *Vai darbs vienmēr sniedz gandarījumu? Kad jā un kad nē?*

Manuprāt, lai cilvēks strādātu kvalitatīvi, viņam ir jājūt gandarījums no sava darba. Protams, kā jebkurā darbā, tu nevari katru dienu justies laimes pilns, bet tas ir cilvēka dabā. Ziņu informācijas aģentūras pamats ir tāds, ka, ja tev izdodas izdarīt ātri, tu esi par sevi priecīgs, ja tu to uzzini pats pirmais, tu esi priecīgs, ja tev ir laika gaitā izdevies attīstīt sadarbību ar avotiem un nozari, tu esi priecīgs. Ja tev ir izdevies ar savu darbu tieši vai netieši sekmēt lietas, tostarp to, ka cilvēki lasa kvalitatīvu saturu, tad tu esi priecīgs.

5. *Varbūt varat minēt darbu, kas pēdējā laikā sagādājis lielāko gandarījumu?*

Lielāks raksts bija par pedagoģijas akadēmijas RPIVA prēmijām. Tur bija ieguldīts liels darbs, veidoti infografiki, veikts liels sagatavošanās darbs. Tā bija gandarījuma sajūta, jo tu zini, cik daudz darba ieguldīts, cik daudz vajadzēja meklēt, pārbaudīt katru ciparu, sarunāt tikšanās. Skaidrs, ka tu izgaismo nepareizības, iespējamus pārkāpumus, līdz ar to ir jābūt 53 reizes pārliecinātam par katru burtu un ciparu, ko tu ieraksti. Īpaši, ja tie ir miljonos vērti darījumi.

6. *Tad kāds ir ilgākais laiks, ko var pavadīt, rakstot materiālu ziņu aģentūrai?*

Ļoti dažāds, tas var būt no dažām minūtēm līdz mēnešiem. Bieži vien ir tā, ka tev ir kaut kāda informācija, kura ir jāattīsta, un tas aizņem laiku, tāpēc no idejas līdz gatavam produktam var paiet pat pusgads. Mēs varam uzzināt par kādu amatpersonu kaut ko, bet viss ir jāpārbauda, jārunā ar cilvēkiem. Laiks ir variabls.

7. *Vai ir kādas jaunas prasmes, ko esat apguvusi pēdējo gadu laikā, strādājot žurnālistikā?*

Protams, daudz ātrāk lasīt, daudz ātrāk pamanīt lietas, vismaz tēžu veidā izcelt galvenās lietas. Kad, piemēram, otrdienās ir jāiet uz Ministru kabinetu, tad katram ir sava joma, par ko ir jāapraksta valdības papīri. Reizēm anotācijas ir desmitiem lapu garas un tajā visā birokrātiskajā valodā sākotnēji ir grūti orientēties. Jo vairāk to dari, jo ātrāk sanāk izlobīt to, kas ir ziņu virsrakstā un ievadā. Skaidrs, ka tu arī ar laiku vairs nekautrējies pienākt pie cilvēkiem, kad to vajag darīt, un attīsti arī rakstīšanas spējas.

8. *Vai izjūtat kādu prasmju trūkumu?*

Universitāte ir akadēmiskais bakalaurs, maģistrs un viss pārējais, līdz ar to universitāte nekādā veidā nevar ielikt visu, kas nepieciešams profesijā. To, ko vajag, tu apgūsti strādājot, mēģinājumu un kļūdu ceļā. Katrā medijā ziņas jāraksta citādāk, atbilstoši tam, kā tur ir pierasts.

9. *Kāda ir jūsu lielākā vilšanās, kas saistīta ar darbu žurnālistikā?*

Mana mamma ir žurnāliste, līdz ar to es ļoti labi sapratu, ar ko var nākties saskarties, un tās ekspektācijas, ka žurnālisti katru dienu pēta lielas lietas – tas tā nav. Katru dienu nākas saskarties ar mazāk svarīgām relīzēm, kas iespējams kaitina, mēs katru dienu nestrādājam pie lieliem stāstiem. Tāpēc es nevaru teikt, ka man bija kaut kādas gaidas par to, kā būs šajā nozarē.

10. *Kādas žurnālistikas profesionālās vērtības un normas Jums ir svarīgas ikdienas darbā?*

Nevar izcelt vienu vērtību. Ir svarīga kvalitāte, ticamība, protams, ir jānodrošina viedokļu dažādība, lai visu balansētu, kaut gan dažādu iemeslu dēļ tas ne vienmēr izdodas. Cilvēki ir jāinformē ar ticamu un kvalitatīvu saturu un to arī cenšamies darīt.

11. *Vai ikdienas steigā iespējams ievērot to, ko abstrakti sauc par objektivitāti, bet realitātē tā ietver sabalansētību, neizraut lietas no konteksta kaut ko īsinot, visu avotu pārbaudīšana utt.?*

Ņemot vērā, ka šī ir informācijas aģentūra, pats darbības princips ir tāds, ka mēs nerakstām komentārus, kā tas ir laikrakstos. Mums nav komentāru sadaļas. Un mēs paši neko neinterpretējam. Virsraksti var būt tādi, kādi viņi ir, bet mēs nekomentējam lietas, mēs atspoguļojam to, kā katra puse to pasniedz un tādējādi mēģinām tuvināties objektivitātei, saprotot to, ka viss ir subjektīvs.

12. *Vai un kāda jūsu ikdienas darbā ir žurnālistikas ētikas kodeksa nozīme?*

Ētikas kodekss pamatā ir “common sense” un tas vienkārši ir jāievēro, lai piepildītu iepriekš minētās kvalitātes un vērtības. Ja tas netiek piepildīts, tad galvenais mērķis vienkārši nav sasniedzams.

13. *Vai jūsu pieredzē ir bijis gadījums, kad kāds kaut ko neievērotu?*

Neesmu neko tādu piedzīvojusi, jo ziņa iziet vēl caur redaktoru un galveno redaktoru, un nekad nevar būt tā, ka kaut kas dīvains notiek.

14. *Vai, Jūsaprāt, ir gadījumi, kuros iespējams neievērot žurnālistikas ētikas kodeksu un standartus? Kādi?*

Ir jādomā par to, kāds ir labums no tā. Ja žurnālists izvēlas veikt dīvainas darbības, tad ir jāizvērtē ieguvums, zaudējums un vai tas ir samērojams. Katrs gadījums ir individuāls un arī atkarīgs no žurnālista – ko viņš ir gatavs ziedot, kad pārkāpj sarkanās līnijas.

15. *Vai kādreiz esat izjutusi redakcijas un/vai īpašnieku spiedienu saistībā ar kādu konkrētu tematu, avotu izmantojumu, satura akcentiem?*

Strādājot LETĀ es nebiju īpašnieku spiedienu uz manu darbību, darbojos diezgan autonomi. Arī citos medijos tā ir, bet, ja šeit ir informācijas aģentūra un tas ir digitāls pasākums, tad, ja tu publicējies žurnālā, tad tur ir nedaudz citi noteikumi, jo teksts ir jāietilpina noteiktos rāmjos. Bet par kaut kādām vērtībām vai cilvēkiem nekādu spiedienu nekad neesmu jutusi. Ja es spēju savā publikācijā salikt kopā viedokļus vai arī ja neesmu to izdarījusi, tad man to pateiks, ka vajag otru pusi, bet tas nestrādā kā spiediens, ka obligāti kādam konkrētam cilvēkam jāzvana. Satura ziņā, protams, ir svarīgi saprast, ka mēs nedrīkstam arī laist visu, ir jābūt sietam. Vai mēs laizām cauri visu un veidojas “Facebook” princips, vai mēs filtrējam informāciju. Ir kaut kāda redakcionālā politika, kas to sietu tomēr veido, bet visbiežāk tas ir “common sense”.

16. *Ziņu aģentūras parasti asociē ar ļoti ātru ziņu ražošanu. Vai jūs tam piekrītat, vai arī tā tāpat ir kvalitatīva žurnālistika, kas ievēro visus tās principus?*

Mēs cenšamies to darīt, bet ļoti bieži arī esam informācijas pirmavots. Daudz ko pēc tam attīstīta televīzija, drukātie mediji utt., līdz ar to, lai nodrošinātu ātrumu, reizēm arī pieklibo kaut kas cits. Bet tāpat cenšamies pieturēties pie tā, lai katra ziņa būtu lasāma un izmantojama tālāk.

17. *Vai jūs labprātāk identificējat sevi ar žurnālistikas profesiju kopumā, vai ar savu pārstāvēto mediju?*
Es diezgan komfortabli jūtos sakot, ka esmu LETA žurnāliste. Ja tu neesi lepns par mediju, kurā strādā un nejuties piederīgs, tad tev arī tās medija vērtības būs svešas un būs grūtāk strādāt. Pašlaik vairāk identificējos caur uzņēmumu, jo neesmu arī nozarē tik ilgi. Ziņu aģentūra arī ir vieta, kur nav personību. Mēs katrs esam labi zināmi starp nozares cilvēkiem, bet tas nav tā kā televīzijas sejas vai komentētāji laikrakstos.

18. *Kādas problēmas šobrīd saskatāt savā darba vietā?*

Kā jebkurā darba vietā, katram kaut kad iestājas rutīna. Man, kam tēma ir izglītība, katru gadu galvenais ir 1. septembris, katru gadu ir vienas un tās pašas runas un cilvēki. Tāpat arī Saeimas vēlēšanas, kas no žurnālistikas viedokļa ir jautrs pasākums, bet tā arī ir rutīna. Ja vajag kādu viedokli no nozares ekspertiem, tu vienmēr zvani vieniem un tiem pašiem cilvēkiem, jo viņu vienkārši ir tik, cik ir. Ar to saskaros ne tikai es, bet arī kolēģi citās telpās. Par citām problēmām nemāku teikt.

19. *Kādas problēmas izjūtat Latvijas žurnālistikā kopumā?*

Man liekas, ka tā ir dzīšanās pēc sensācijām un klikšķiem, īpaši digitālajos medijos, kad internetā tiek saliktas dīvainas lietas ar dīvainiem virsrakstiem, tikai lai uzklikšķinātu. Tas ir skumji, īpaši ņemot vērā arī to, ka ir informatīvā kara apstākļi, kad drošības policija un citi dienesti norāda, kā mums būtu jādzīvo šajos apstākļos un kādas metodes izmanto citas valstis, tādēļ ir diezgan bezatbildīgi, ja mēs paši kā mediji un nozares pārstāvji neveicinām cilvēku izpratni un mediju pratību, bet veicinām viltus ziņu izplatīšanos.

20. *Kāds ir jūsu viedoklis par šobrīd Latvijas informācijas telpā aktuālo jautājumu par čekas maisu atvēršanu? Jūsaprāt, tas ir svarīgi vai nav?*

Es nezinu, vai es varu izteikt savu viedokli šajā jautājumā, jo par to rakstu. Tad, runājot par ētiku, nav īsti pareizi nostāties vienā vai otrā pusē. Bet kāpēc tas ir svarīgi? Skaidrs, ka mums Latvijai ir sāpīga vēsture, un ir cilvēku daļa, kura uzskata, ka tās durvis būtu jāaizver, un to var izdarīt, maisus atverot. Citi saka, ka to var izdarīt, atstājot vēsturi vēsturē. Līdz ar to ir jāpagaida zināms laiks, līdz cilvēki Saeimā un valdībā izdomās, ko ar tiem maisiem darīt. Ir cilvēki, kuri ir tieši saskārušies ar represīvajām sistēmām un to darbībām, ir cilvēki, kuriem vienkārši patīk pablaustīties un uz kādu parādīt ar pirkstu, tāpat kā uz Rokpelni, kurš pats bija atzinies par darbību, un ir cilvēki, kuri ir otrā pusē, kuriem ir izdevīgi tos maisus neatvērt. Šeit arī ir izšķiršanās, tāpat kā žurnālistam jāizlemj, kādā veidā darīt savu darbu, pa kluso ierakstīt vai neierakstīt sarunas, šeit arī ir izšķiršanās par to, kā to vēsturi noslēgt.

21. *Pagājušajā vasarā žurnāls "IR" publicēja KNAB noklausītās oligarhu sarunas viesnīcā "Rīdzene". Vai, jūsaprāt, tas bija pareizi un ko tas ir devis sabiedrībai?*

Šeit arī es nevaru viennozīmīgi atbildēt, jo man ir dalītas izjūtas par to. Skaidrs, ka tas ir vērsis cilvēku uzmanību uz lietām, bet iespējams, ka tas ir par vēlu, jo īsti vairs neko neietekmē. Arī redzējam, kā darbojās parlamentārās izmeklēšanas komisija, kur īsti nekas netika panākts. Šeit ir jādoma, kāpēc tās sarunas tika publicētas tad, kad tika, kāds bija žurnāla mērķis, vai viņi vadījās tikai pēc tā, ka par to ir jāpastāsta, vai arī bija kas cits. Galvenais, kas tika sasniegts ir tas, ka cilvēkiem tika parādīts. Protams, ir diskusijas par to, vai sarunas ir autentiskas vai nav un kā to pārbaudīt, bet ja tu kritizē, tad kaut kas ir jāpiedāvā. Ja žurnāls parāda cilvēkus visā savā skaistumā ar visiem izteikumiem, tad sabiedrībā, kurā jau tā ir zema uzticēšanās valdībai un citiem valsts instrumentiem un institūcijām, tad kādu devumu sabiedrībai tas rada? Vai tas vēl vairāk nedegradē cilvēku uzticēšanos? Un kā tas vēlāk atsaucas? Viens ir parādīt ar pirkstu uz ļaunajiem, otrs ir domāt par to, kā tas rezultēsies vēlāk.

22. *Vai "Aizliegtā paņēmiņā" atklātais par aplokšņu algām ir laba prakse, dod kādu rezultātu?*

Manuprāt, tas dod rezultātu, jo, pirmkārt, ja raugās no uzņēmēju skatpunkta, kuri, iespējams, nemaksā nodokļus un krāpjas kādā citā veidā, ja viņi zina, ka tādi raidījumi ir un žurnālisti var atnākt jebkur, tad tas ir pamats bažām nedarīt tā. Varbūt es domāju naivi. Otrkārt, tas bija labi tāpēc, ka pievērsa cilvēku uzmanību šai problēmai un cilvēki vairāk pievērs uzmanību tam, vai viņiem atnes čekus un pateicoties tam, ka viņi tur iet, valsts netiek apkrāpta. Tā kā tā arī ir cilvēku izglītošana.

23. *Vai varat minēt piemēru, kurā Jums/kolēģiem izdevies izveidot materiālu ar lielu rezonansi/praktisku rezultātu?*

Tas notiek katru dienu. Mēs esam informācijas aģentūra, kas bieži vien ir pamats stāstiem citos medijos. Piemēram, šodien Latvijas krievu savienība taisīja piketu, lai atbrīvo biedru Gaponenko no aizturēšanas. Stāsts, ka viņu drošības policija pagājušajā nedēļā ir aizturējusi, mums parādījās pirmajiem.

24. *Vai varat minēt kādu Jūsu vai citu žurnālistu īpaši neētisku, neprofesionālu rīcību žurnālistikas materiāla veidošanas vai publicēšanas ietvaros?*

Tas ir sastopams diezgan bieži, nerunājot par šo vietu, bet runājot par žurnālistiku kopumā Latvijā. Dīvainie virsraksti, kas neveicina uzticību žurnālistikai, kad godprātīgiem žurnālistiem ir jāklusās pārmetumi. Vai ir vērts, pateicoties peļņai no klikšķiem, iegriezt pašiem sev kā žurnālistiem un iedragāt sabiedrības uzticēšanos medijiem, kuri ir būtiski daudzos gadījumos? Tieši uzticēšanās medijam ir svarīga.

Intervija ar nacionālā laikraksta žurnālistu

1. *Sākumā varat īsumā pastāstīt par savu pieredzi žurnālistikā, konkrētajā medijā un specializāciju.*

Darba stāžs ir garš, žurnālistikā esmu kopš 1995. gada, kad sāku studēt politikas zinātni. Sāku iesniegt rakstīņus medij, bija piedāvājumi turpināt sadarbību, un kopš tā laika arī darbojos šajā medijā, kas toreiz saucās "Lauku Avīze". Visu šo laiku esmu par politiskām tēmām rakstījis. Vadu politisko ziņu nodaļu, esmu veidojis viedokļu lapu, bet nākas saskarties arī ar citām jomām. Ir nācies arī paralēli citā vidē strādāt, esmu piedalījies televīzijas raidījumos un bijis līdzautors raidījumam "Skats no malas", dažreiz arī radio raidījumā "Krustpunktā" darbojos. Tagad arī internetā, kur ir la.lv portāls un kur mēs nedublējam avīzes saturu.

2. *Vai esat kādas žurnālistu organizācijas biedrs, kā arī vai jūsu medijā ir kāds ētikas kodekss?*

Ir mums ētikas kodekss, viņi jau parasti visi lielā mērā sasaucas. Es neesmu biedrs oficiāli, bet mēs zinām, kas ir žurnālistam ētiski. Strīdīgos jautājumos nākas interpretēt, bet plašāk es neesmu tādās diskusijās iesaistījies.

3. *Vai žurnālista loma, jūsuprāt, pēdējos gados ir mainījusies?*

Faktiski jau visu laiku viņa mainās. Agrāk žurnālistam nebija mobilā telefona. Vienīgā iespēja iegūt informāciju principā bija to personu satiekot klātienē un uzdodot jautājumu. Atceros, ka es toreiz strādāju Saeimā par korespondentu un vajadzēja viena deputāta viedokli, kuru nebija iespējams nekādā veidā satikt, tāpēc sēdēju pie viņa frakcijas durvīm un gaidīju. Viņš nenāca un tad mistiskā veidā dabūju viņa dzīvokļa telefona numuru, zvanīju tur un atvainojos, ka traucēju. Tur bija visādi kuriozi. Līdz ar moderno tehnoloģiju ienākšanu tā informācijas iegūšana paliek vieglāka, bet mainās arī izplatīšana un tās alternatīvas, ko cilvēki izvēlas. Tas nav tikai ar interneta ienākšanu, tas ir ar jebkuras jaunas tehnoloģijas izgudrošanu. Internetu vēl pirms pieciem gadiem visi lietoja datorā un mums jau tajā laikā bija mājaslapa, ko visi skatījās caur datoru, bet tagad to visu dara telefonā. Pieļauju, ka pēc laika arī tas varētu mainīties.

4. *Vai darbs vienmēr sniedz gandarījumu? Kad jā un kad nē?*

Darbs man patīk, gandarījums ir tādos īpašos gadījumos, kad pašam šķiet, ka ir izdevies kaut ko vairāk izdarīt, kā sākumā cerēts. Ir tādi brīži, kad tavš darbs gūst plašāku ievērtību vai ir ievads kaut kam tālākam. Protams, tādi smagāki brīži ir tīri tehniski, kad tu gribi darīt labi, bet tā vide spiež. Tev ir jāpabeidz raksts konkrētā laikā, bet liekas, ka varētu labāk. Tā kā es strādāju par redaktoru, man ir arī par citiem darbiniekiem jāatbild un ir tā, ka reizēm varētu darīt labāk. Ir kaut kādi ierobežojumi, bet domāju, ka tas ir visās darba vietās.

5. *Ierobežojumi tikai laika ziņā, vai arī citādi?*

Laika, vietas. Tagad ir arī ar internetu tā, ka tev šķiet, ka esi uzrakstījis labu gabalu, kas būtu plašāk jāizplata, bet to materiālu ieliek interneta mājaslapā kaut kad vēl vakarā un otrā rītā viņš jau ir kaut kur dziļumā. Un tad tu vari iet un prasīt, lai palaiž vēlreiz. Tas raksts varbūt ir labs, bet paliek nepamanīts, jo nav pareizi izplatīts. Agrāk tā bija mazāk, jo avīze bija tik, cik viņu nopirka. Avīzes priekšrocība bija tā, ka tu zināji, ka tavš darbs nepazudīs. Tāda ir reizēm vilšanās.

6. *Vai tā ir jūsu lielākā vilšanās, kas saistīta ar darbu žurnālistikā?*

Vilšanās varbūt ir tas sabiedrības noskaņojums un izglītība. Tam pieprasījumam būtu jābūt augstvērtīgam, bet var just, ka interneta portālā pieprasītākie ir horoskopi un ezoteriskie raksti un, ja tu viņus neliec, tad apmeklējums krītas. Masa iet uz to, nevis uz klasisko žurnālistiku un sabiedriski aktuālām tēmām. Vilšanās ir tā, ka žurnālistika paliek mazāk pieprasīta, un tas liek aizdomāties par nākotni, ka žurnālistika nav vajadzīga.

7. *Tad tomēr mainās arī tā žurnālista loma?*

Agrāk jau arī bija tādi žurnāli, piemēram, dzeltenā prese, grūti teikt. Man gribētos, lai žurnālisti tiekto pēc augstākiem kvalitātes kritērijiem. Tirgus šobrīd pieprasa, lai tu pārāk neaizraujies un dari to, ko sabiedrība gaida. Agrāk žurnālists bija prestižāks, tagad mazāk.

8. *Vai ir kādas jaunas prasmes, ko esat apguvis pēdējo gadu laikā, strādājot žurnālistikā?*

Nepārtraukti jau žurnālistam ir jāiet līdzī laikiem. Man ir kolēģi, kuri vēl tikai nesen iemācījās apieties ar datoru. Pirms tam rakstīja ar roku un kāds cits pārrakstīja. Es nevaru atraut sevi no žurnālista un cilvēka, jo cilvēkam ir visu laiku svarīgi apgūt visu jauno, nevis jādodomā, ka tas nav manas paaudzes un es to nedarīšu. Man ir gan savi aizspriedumi, es, piemēram, neregistrējos portālā "Facebook". Tas gan tāpēc, ka, manuprāt, es žurnālistikā to nevarēšu izmantot tik labi, lai gan mūsdienās arī bez tā vairs nevar iztikt. Ir bijis, ka tēmas jāattīsta caur "Facebook". Nesen bija akcija igauņiem, kad viņi brauca uz Latviju, protestējot pret savas valsts nodokļu politiku. Man likās interesanti un es mēģināju atrast informāciju, un vienīgais, kur tā bija pieejama, bija viņu grupa "Facebook" igauņu valodā, jo mediji citādi to neatspoguļoja. Nācās iet draugu profilā, tulkot tekstus "Google" tulkotājā. Beigās viss bija labi, es viņus satiku un ieguvu intervijas, bet bez "Facebook" šis stāsts nebūtu tapis.

9. *Vai izjūtat kādu prasmju trūkumu?*

Ar datoru nav parasti problēmu, visu ātri apgūstu, bet gribētos valodas zināšanas spēcīgākas. Angļu un krievu valoda ir normāla, bet skolā mācījies vācu valodu, tomēr tagad nevaru to brīvi saprast, tāpat arī spāņu valodā gribētos spēt lasīt labāk. Arī zināšanās par nozarēm, ar kurām ikdienā nesanāk saskarties, bet reizēm ir nepieciešams pārzināt, piemēram, ekonomika.

10. *Kādas žurnālistikas profesionālās vērtības un normas Jums ir svarīgas ikdienas darbā?*

Man liekas, ka visi žurnālisti vadās pēc kaut kādiem žurnālistikas pamatiem. Man patika savulaik teorija par trim "i", ka žurnālistikas uzdevums ir izglītēt, informēt un izklaidēt, un tad starp tiem trim uzdevumiem tu arī visu laiku mēģini savu darbu veidot. Es negribu noniecināt izklaidēšanas daļu, vienmēr jāatceras, ka tu raksti lielai auditorijai, un ir jāraksta vieglāk, nevis ļoti gudri. Jāraksta tā, lai saprot, pat ja pašam šķiet, ka esi ļoti izglītots, bet ir jāsaprot, kā tevi uztvers. Žurnālistikai ir daudz funkciju un ir jāņem vērā viss.

11. *Vai ikdienas steigā iespējams ievērot to, ko abstrakti sauc par objektivitāti, bet realitātē tā ietver sabalansētību, neizraut lietas no konteksta kaut ko īsinot, visu avotu pārbaudīšana utt.?*

Nezinu, vai tā ir obligāta prasība. Tas bija tāds klasiskais laiks, ka ziņu materiālā jābūt atšķirīgam viedoklim, pat ja tu tam nepiekrīti. Stāsta varoņi ir jākonfrontē ar pretējiem piemēriem. Tā kā bija nesen nelielā diskusija par aizbraucēju ģimeni un to, ka te viss ir slikti. Stāsts aizgāja, bet daudzi bija neapmierināti, jo stāsts ir tikai par to, ka valsts ir slihta, bet nav uzdoti īstie jautājumi un nav mēģināts nemaz noskaidrot, kāpēc viņiem tāds viedoklis ir veidojies. Žurnālists ir bijis pasīvs, slinks un nav pat mēģinājis domāt, kā vel šo stāstu varētu pagriezt, piemēram, paprasīt alternatīvu viedokli vēl kādam, kas grib braukt prom vai arī kādam, kurš atgriežas. Šis stāsts tad ir vienpusējs, nav objektīvs, saņem kritiku, diemžēl autori sabiedriskā televīzija neatzīst, ka kritika ir pamatota un turpina uzstāt, ka sižets ir labs. Tas ir diskusijas vērts. Protams, ir diskusijas žanrs, kur tu nevari tā, bet žurnālistam ir jāiejušas tādā kā pretējās puses lomā, un jāiebilst, nevis tikai jāsež un jāklausa. Bet tādu ļoti nosveramu objektivitāti kādā rakstā nevar ielikt. Pat ja autors to neatzīst, vienmēr viņam ir kādas simpātijas, kas arī rakstā būs jūtamas, bet vienmēr ir jādod vārds tai otrai pusei.

12. *Vai un kāda jūsu ikdienas darbā ir žurnālistikas ētikas kodeksa nozīme?*

Žurnālists tā netur to neviens priekšā, ja rodas tādas nosacīti aizdomīgas situācijas, tad arī domā, vai ir pareizi vai nav. Ja piedāvā maksu par rakstu, tas ir neētiski un to visi saprot. Var rasties jautājumus, vai, ja izmaksā kafiju, vai tas ir neētiski, bet parasti to neuztver tā, jo tas diez vai ietekmē raksta saturu. Bet ir situācijas, piemēram, ko par mirušiem cilvēkiem drīkst rakstīt. Rodas arī diskusijas redakcijā un tad visi kopā nonākam pie kāda kopsaucēja. Kodeksā visas situācijas nevar ierakstīt un tas ir ļoti vispārīgi. Vienmēr būs situācijas, kuras neviens kodekss nebūs paredzējis. Var arī būt tā, ka kaut kas jau ir izdarīts, un tikai tad saprot, ka tā nevajadzēja. Tā nav ikdiena, bet ik pa laikam ir apspriedes.

13. *Vai kādreiz esat izjutis redakcijas un/vai īpašnieku spiedienu saistībā ar kādu konkrētu tematu, avotu izmantojumu, satura akcentiem?*

Ja tā paskatās visu gadu gaitā, varbūt dažreiz es tā varētu runāt. Tas nekad nav bijis tāds nekaunīgs spiediens, vairāk tādā kā mājienu formā vai tādā apslēptā, kuru tikai netieši sajūti, bet kopumā nē. Tā neatkarība tiek ievērota un vismaz pašreizējie īpašnieki ir ņēmuši vērā, ka nedrīkst iejaukties. Ir pat tāda liela pietāte pret to, arī kad ir kādi korporatīvie pasākumi īpašnieki cenšas piedomāt, lai neteiktu kaut ko, kas radītu spiedienu.

14. *Vai jūs labprātāk identificējat sevi ar žurnālistikas profesiju kopumā, vai ar savu pārstāvēto mediju?*

Es mēģinu parasti arī to mediju pieminēt, jo man tas liekas svarīgi. Arī ārzemēs parasti pastāstu pāris vārdus par avīzi, kurā strādāju, nevis tikai ka esmu žurnālists no Latvijas. Mēģinu arī mediju pasniegt kā daļu no sevis.

15. *Kādas problēmas šobrīd saskatāt savā darba vietā?*

Lielā mērā jau es to teicu par to vilšanos tajā, ka avīze paliek aizvien mazāk nozīmīga darba daļa. Vadība ir lēmusi, ka portāla attīstība ir gandrīz vai prioritāte, un tad tas ir stāts par to, kā saglabāt kvalitatīvu žurnālistiku, kad ir paralēli gan avīze, gan portāls, kur portālam ir jau zināms atbalsts un par avīzi ir jautājumi par to, vai tas varēs kā biznesa modelis pastāvēt. Tas gan ir vairāk īpašnieku jautājums un darbs sanāk tādā mazliet neziņā. Ir arī citi jautājumi, tīri tehniski liek attīstību uz interneta portālu. Tas nav tikai mums, bet arī tur jau ir mazliet nākamā stadija, kad interneta portālā reklāmas var atpelnīt, līdz ar to ir jautājums par biznesa modeli. Pēc tam izrādās, ka tas interneta modelis datorā varētu pastāvēt, bet tagad arī ir attīstījušās mobilās versijas, kur atkal nav vēl īsti iemācījušies tās reklāmas iedabūt. Lielā mērā arī rodas problēmas ar to, ka mobilajā versijā vēl nav izdomāts, kā gūt peļņu. Dzīve iet uz priekšu un, kamēr tu izdomā vienu, tikmēr jau ir noticis nākamais.

16. *Kāds ir jūsu viedoklis par šobrīd Latvijas informācijas telpā aktuālo jautājumu par čekas maisu atvēršanu? Jūsaprāt, tas ir svarīgi vai nav?*

Es atbalstu, ka ir jāatver. Man agrāk nebija tādas pārlicēības, bet pēdējā laika diskusija vairāk uz to nosliecas. Man ir sajūta, ka neatverot tos maisus, tiks nodarīts lielāks kaitējums, jo stāsti un baumas paliks. Jāatver un jāpasaka, kā tas viss bija, vēsturniekiem paralēli jāsniedz savus vērtējumus. Man arī liekas pārvērtēts šis mīts, ka būs kaut kādas atriebības un negatīvi noskaņoti cilvēki. Līdz šim tādi fakti, kas tikuši noskaidroti, tālāk par mediju diskusijām nav aizgājuši, sabiedrībā nekādu rētu nav atstājuši. Nav mums sabiedrība ar tik radikālu noskaņojumu. Domāju, ka šis jautājums ir jāatrisina. Būtu labi, ja tas būtu noticis ātrāk.

17. *Pagājušajā vasarā žurnāls "IR" publicēja KNAB noklausītās oligarhu sarunas viesnīcā "Rīdzene". Vai, jūsaprāt, tas bija pareizi un ko tas ir devis sabiedrībai?*

Es domāju, ka no tāda žurnālistikas viedokļa mēs arī tās būtu publicējuši, ja mums būtu pārlicēība par autentiskumu, un arī žurnālam "IR" tāda noteikti bija. Tas parāda politisko vidi, bet diemžēl, kā parasti ar šādām lietām, kas it kā izsauc tādu nelielu vētru, nav tās atbildes – ko tālāk. It sevišķi šajā gadījumā, kad stāts ir par amatpersonām. Toreiz arī tiem žurnālistiem jautāja, kādus atrisinājumus viņi redz. Daļa vairs nav politikā, tie kas ir, tie teiks, ka tur nekā nav. Tad jautājums, ko mēs ar to gribam panākt? Šajā gadījumā droši vien parādīt to, kāda ir tā politiskā vide, kā lietas notiek, lielākas prasības pret politiķiem, mudinājums tā vairs nedarīt, ja negribi, lai pēc pieciem gadiem arī tavas sarunas netiek tā publicētas. Bet tieši par konkrētajām sarunām jau tas vilciens bija aizgājis. Toreiz to vēl varēja daudz efektīvāk izmantot krimināllietās, bet tas tika palaists garām, bet es arī nevaru vērtēt, kurš tur savu darbu neizdarīja līdz galam. Tas deva cerības, ka tā vide palika kaut mazliet tīrāka un tik vulgāri lietas vairs nenotiek.

18. *Vai "Aizliegtā paņēmienu" atklātais par aplokšņu algām ir laba prakse, dod kādu rezultātu?*

Tā ir viena no klasiskajām problēmām, ko visi zina, ka tā ir, sabiedrībā tas ir akceptēts un, kamēr sabiedrības noskaņojums nemainās, to, ka kaut kādās nozarēs var nemaksāt nodokļus, ir grūti no augšas mainīt. Es nezinu, vai ar šādiem raidījumiem to var izdarīt. Viņi savā veidā grib uzklupt vienam, lai gan tā ir tāda plašāka tendence. Protams, tas var mudināt valsts iestādes arī izmantot citas metodes, ja to pieļauj noteikumi. Dažās iestādēs ļoti iet uz tādiem trikiem, varbūt reizēm pat pārāk daudz. Par "Aizliegto paņēmienu" kopumā man ir sajūta, ka tas ir tas raidījums, kas ik pa laikam pārkāpj ētikas normas par daudz. Doma it kā bijusi laba, bet nav saprotams, vai tiešām atmaksājas tā rīkoties.

19. *Vai varat minēt piemēru, kurā Jums/kolēģiem izdevies izveidot materiālu ar lielu rezonansi/praktisku rezultātu?*

Piemēram, pagājušajā gadā bija tāda epopeja, kas beidzās ar veselības ministra Gunta Belēviča atkāpšanos. Stāsts bija par to, ka viņš bija izmantojis administratīvo resursu, aizbraucis uz slimnīcu un bez rindas gājis. Viņš ļoti ilgi to noliedza un, kad meli atklājās, viņš izlēma demisionēt. Ir ik pa laikam stāsti, kuri gūst rezonansi, arī tādi, kuri it kā negūst, bet tomēr kaut kādas pārmaiņas notiek. Tādos darbos reizēm darbs ir pat lielāks. Gribās jau, lai tavi darbi arī kaut ko maina, bet tad reizēm tas ir mazliet mākslīgi. Kaut kādu tēmu paņem un tad viņš, un mēģina kaut ko izspiest, ir tāda kā kampaņa, bet tā noslēdzas un tad ir viss, klusums. Žurnālisti it kā mākslīgi ir sataisījuši tēmu, tad viņi it kā visu pasaka, to aizmirst, bet atrisinājums nav pienācis. Tad ir jautājums, vai žurnālists to darīja sevis pēc, vai viņš tiešām gribēja palīdzēt problēmu risināt. Vienmēr teiks, ka grib palīdzēt, bet varbūt vienkārši gribēja, lai viņa medija vārds skaļāk izskan.

24. *Vai varat minēt kādu Jūsu vai citu žurnālistu īpaši neētisku, neprofesionālu rīcību žurnālistikas materiāla veidošanas vai publicēšanas ietvaros?*

Man dažreiz ir, kas mani pašu neapmierina, ka ir cilvēki, kuri medijus mēģina izmantot kā reklāmu un sabiedriskās attiecības. Viņi paši nojauš vai rodas iespaids, ka mediji ir lielākās grūtībās, un tad viņiem ir tā sajūta, ka viņi nopirks reklāmu un tagad būs noteicēji, ka var nopirkt avīzes attieksmi uz ilgiem laikiem. Un tad pēc kāda laika parādās par viņiem kritisks raksts un tad viņi ir šausmīgi neapmierināti. Tas ir arī stāsts par tiem spiedieniem, viņi nekad nav bijuši tieša veidā, bet ir, kad sākas kaut kādi mājieni, ka, ja jūs rakstāt, tad varbūt vajadzēja arī viņiem ļaut vairāk izteikties. Nesaku, ka nevajadzēja, bet nu sākas tādas aplinkus sarunas. Tas man liekas nepatīkami, bet tas mazāk skar politiku, tas bijis vairāk ekonomikas lietās. Tā ir visas žurnālistikas problēma. Tu vari tikai reklamēt savu preci, nevis nopirkt lojalitāti.

Intervija ar sabiedriskā radio žurnālisti

1. *Sākumā varat īsumā pastāstīt par savu pieredzi žurnālistikā, konkrētajā medijā un specializāciju.*

Es sāku strādāt, kad mācījos pirmajā kursā Sociālo zinātņu fakultātē komunikācijas zinātnē. Sāku ar raidījumu "Kultūras rondo", viņi par drusciņai man kaut ko mācīja, es iemācījos montēt un intervēt. Kad sākās 39l. kabinets ar Kārli Dagili, es atnācu arī uz turieni un, kad sākās pieci.lv, tad es sāku strādāt par skaņu operatoru uz pusslodzi. Nedaudz darbojos arī raidījumā "Kā labāk dzīvot". Septiņi gadi sanāk, bet tas viss nav štata darbs.

2. *Vai esat kādas žurnālistu organizācijas biedrs, kā arī vai jūsu medijā ir kāds ētikas kodekss?*

Neesmu biedrs, bet šeit ir savs ētikas kodekss, kas nesen tika apstiprināts.

3. *Vai žurnālista loma, jūsuprāt, pēdējos gados ir mainījusies?*

Es nezinu, vai loma ir mainījusies, bet gan paņēmieni, kā mēs un mediji strādājam, ir mainījušies. Tas ir tāpēc, ka tev visdrīzāk vajag būt tur, kur ir cilvēki, un ja viņi ir internetā, tad tev vajag būt internetā, un ja viņi grib skatīties video, tad tev vajag ražot video. Kādā sakarā tu vari sēdēt un būt tik augstprātīgs un pašapmierināts, un domāt, ka tu visu dari izcili un pareizi, un, ja es strādāju radio, tātad tikai radio. Tas tā nestrādā, jo kāda jēga tad no tava darba. Sabiedriskajā medijā vēl jo vairāk, jo tas strādā par nodokļu maksātāju naudu. Mūsu pienākums ir viņiem dot informāciju vai žurnālistikas saturu tur, kur viņi ir, nevis gaidīt, ka viņi pie mums atnāks. Bet vismaz man tā loma paliek tā pati, lai gan es varbūt to sev arī tā ļoti skaidri neesmu nodefinējis. Man šķiet, ka es esmu no tiem medijos strādājošajiem, kuriem ir skaidrs, kā vajag un kā nevajag strādāt žurnālistam. Man tas kods ir iekšā, kurš visdrīzāk izveidojās studiju laikā kaut ko sākot darīt radio, klausoties ļoti daudz žurnālistikas darbu. Tu vienkārši ar laiku saproti, kas ir pareizi un kas nav.

4. *Vai darbs vienmēr sniedz gandarījumu? Kad jā un kad nē?*

Man šķiet, ka jā. Es cenšos taisīt tikai to, kas man šķiet labs un strādāt pēc iespējas labāk. Man šķiet slikti tad, kad kaut kas nesanāk un kaut ko varēja labāk, bet es cenšos. Kā es varu radīt sliktu saturu, ja mans vārds tur klāt karājas. Vienīgā vilšanās varētu būt tad, kad strādā ar cilvēkiem, kuri kaut kāda iemesla dēļ nav tikuši līdz tam, ka viņi dara labāko, ko var izdarīt. Vai nu zināšanu, vai prakses vai izpratnes trūkuma dēļ. Tas ir gan par praktisko pusi, gan arī par to, kādai jābūt žurnālistikai konkrētā nozarē. Kā jāizskatās kultūras saturam, kā jāattiecas pret tiem, kurus intervēju.

5. *Vai ir kādas jaunas prasmes, ko esat apguvusi pēdējo gadu laikā, strādājot žurnālistikā?*

Protams, ka universitāte man neiemācīja taisīt radio žurnālistiku. Tā sāka sniegt priekšstatu, kā domāt par lietām un ētikas jautājumiem, ja runājam tieši par bakalauru. Es pēc tam studēju maģistrantūrā kultūras un sociālo antropoloģiju, kas vēl vairāk paplašināja manu redzesloku. Ja es iepriekš jutu, ka kaut kas nav, tad tas nav tik viennozīmīgi, ka mēs darām A tikai tāpēc, ka tā vienmēr ir darīts, bet tagad man ir arī tie instrumenti, ar kuriem es varu domāt par šo jautājumu. Bet tādas praktiskās lietas, ja neņem vērā filmēšanu un nedaudz no rakstīšanas, to visu iemāca darba vieta. Šeit es atnācu uz "Kultūras rondo" un neko nemācēju, pat diktofonu nevarēju ieslēgt. Viņi man visu iemācīja, sākumā aizveda pie cilvēka, kurš parādīja, kā strādā skaņas griešana, tad man iedeva garu interviju, lai izgrieztu īsāku, līdz es sapratu, ko es daru. Un nekā laba nebija ļoti ilgu laiku, viss tikai darot. Tas pats ar sižetu ierunāšanu. Normāli ierunāt sižetus tu sāc tikai tad, kad to jau ļoti daudz esi darījis. Es arī nācu uz runas nodarbībām šeit.

6. *Vai izjūtat kādu prasmju trūkumu?*

Radio vienmēr var mācīties, jo es neesmu profesionāls skaņu režisors. Visu, ko es zinu, es esmu iemācījusies pašmācības ceļā. Vai nu prasot citiem, kuri saprot vairāk par mani, vai klausoties un mēģinot izdomāt, kā es to varu uztaisīt. Skaņas montāža un radio žurnālistika, manuprāt, abas ir vienlīdz svarīgas un ļoti pārklājas. Tad, kad es sāku veidot materiālu, man jāzina, ko es varu izdarīt. Bet ir ļoti daudz lietu, kuras es nezinu. Ja, piemēram, kaut kādi specifiski apstākļi bijuši priekš ierakstīšanas, kā man labāk apstrādāt to skaņu. Ļoti atšķirīgi ir tad, ja tu gribi savam gabalam uztaisīt džinglu. Es to arī tagad daru dažreiz un tā atkal ir cita māksla. Šobrīd es esmu multimedijālā satura producete ziņu

dienestā, kas nozīmē, ka es taisu pati savus gabalus, kur es varu izmēģināt jebko. Darboties ar dokumentālo žurnālistiku vai ienest vairāk skaņas. Un tā otra puse ir palīdzēt korespondentiem ar viņu gabaliem. Mēs runājam par to, kā viņi taisās to visu darīt un ierakstīt, es apskatos skaņas un to apstrādi. Tad var arī video saturu pieslēgt klāt. Es neesmu nekāds video filmētājs, bet man liekas, ka es labi domāju par struktūru, par to, kā tas varētu izskatīties. Esmu iepriekš strādājusi ar video cilvēkiem šeit, tāpēc mēs turpinām to ieviest arī ziņu dienesta saturā.

7. *Kāda ir jūsu lielākā vilšanās, kas saistīta ar darbu žurnālistikā?*

Es nezinu, vai tā ir vilšanās, bet ir tas, ka ir cilvēki, kuri var strādāt darbu, un es nerunāju tikai par žurnālistiem, kur ir skaidri redzams, ka viņi tam nav atbilstoši. Vai nu savu zināšanu vai prasmju dēļ, vai arī viņiem nav tā iekšējā kodola, kam žurnālistam vajadzētu būt. Vai arī viņi negrib darīt labāk. Tas man ir pārsteidzoši, ka tas ir iespējams. Tu vari strādāt viduvēji un turpināt tā strādāt visu dzīvi, neviens tevi neaizdzīs prom. Tā konkurence laikam ir tik maza. Lai gan saka, ka žurnālistikā saražo ļoti daudz cilvēku, ļoti maz ir spējīgi pa īstam to darbu darīt. Vēl ir tādi, kuri atkrīt, jo neizdodas tikt iekšā, tas nav viegli. Ir vietas, kur cilvēki sēž jau kopš 20 gadu vecuma un viņi tur arī strādās. Es ar to nedomāju, ka tāpēc, ka esi vecāks, tu strādā slikti, bet es brīnos par to, ka tā var būt, a tu nestrādā labi, bet vari turpināt to darīt. Un tas ir arī citās jomās Latvijā. Tevi neizaicina neviens. Manā profesionālajā dzīvē, man šķiet, ka man nav tādas vilšanās, ka kaut kas nebūtu sanācis.

8. *Kādas žurnālistikas profesionālās vērtības un normas Jums ir svarīgas ikdienas darbā?*

Ir jācenšas visu parādīt iespējami patiesi. Loģiski, ka nevajag taisīt vienpusējas lietas, bet viss ir tāpat atšķirīgs no žanra. Ja tas ir dokumentāls stāsts par cilvēku, tad nebūs tur amatpersonu viedokļi. Pats svarīgākais ir stāstīt patiesi. Gan pret to cilvēku, ar kuru tu runā, gan atcerēties tos, kuru dēļ tu to dari. Žurnālista, īpaši sabiedriskajā medijā, pienākums ir iedot rīkus, ar kuriem cilvēki var domāt tālāk par jebko. Otrs, kas man šķiet svarīgi, ir arī būt pietiekami gudram un ne augstprātīgam, lai varētu arī noiet nost no pareizā ceļa. Ja par jautājumu vienmēr runā tikai šādi un ne citādi, tad ir labi, ja kāds ierauga to citādo un citus veidus, kā uz to skatīties. Cilvēku stāsti arī nav plakani. Runājot gan par labiem, gan sliktiem cilvēkiem. Cilvēkam ir visādas puses un šķautnes, un ir ļoti forši, ja tie cilvēki, kuri ir atbildīgi par satura radīšanu, spēj ieraudzīt, ka tur ir daudz visa kā un spēj to parādīt. Tātad svarīgi ir būt patiesam, nebūt augstprātīgam un pašapmierinātam.

9. *Minējāt, ka jums šeit ir savs ētikas kodekss. Cik liela nozīme tam ir jūsu ikdienas darbā?*

Es viņu esmu lasījusi un mūs arī aicināja piedalīties tā pārskatīšanā, sūtīt ieteikumus. Man šķiet, ka viņš nav pilnīgs. Ir viens punkts, kuram tur vajadzētu būt, un es nesaprotu, kāpēc viņš tur nav ielikts. Ir daļa par diskrimināciju, kur ir nosaukta reliģija, seksuālā orientācija, viss kas prasti ir likumdošanā, bet tur, piemēram, nav dzimuma. Tas nozīmētu, ka mēs intervijā neuzdodam jautājumus “Un kā jums kā sievietei šķiet?” un tamlīdzīgas lietas. Tas arī attiecas uz to, ko mēs aicinām, kāpēc šajā sarunā ir tikai vīrieši vai sievietes. Ja runājam par izglītību, ir pilns ar sievietēm skolotājām, neviena vīrieša. Bet tas ir vienīgais trūkums, ko varu ātri atcerēties. Ir svarīgi, ka šāds dokuments ir, jo tas ir kaut kas, par ko mēs esam vienojušies, bet ir svarīgi, kādi ir cilvēki redakcijā, jo ne jau tas dokuments rada izpratni par to, kā vajag strādāt, to rada arī cilvēki, kuri strādā ar tevi kopā, jo tu redzi, kā viņi dara. Īpaši, ja tas ir jauns žurnālists, kurš sāk strādāt, kurš redz, kas ir labi un kuram varbūt arī to pasaka. Un tad, kad tu pats nonāc līdz tam līmenim, kad tu sāc saprast, ko tu tur dari, tad tu nonāc līdz arī līdz tam, ka sāc vērtēt arī visus pārējos. Tad tas iziet arī ārpus redakcijas. Tam būtu jādarbojas šādi, ka ir mazie aplīši, kuri ir lielākā.

10. *Tad jūs vairāk vadāties pēc ētikas, vai vispārpieņemtiem principiem?*

Drīzāk otrais, jo kodekss ir izveidots, ņemot vērā to cilvēku pieredzi, kuri šeit strādā. Ir arī kaut kas saistīts ar likumdošanu, bet tik un tā. Tur ir salikti cilvēku viedokļi un pieredze.

11. *Vai, Jūsaprāt, ir gadījumi, kuros iespējams neievērot žurnālistikas ētikas kodeksu un standartus? Kādi?*

Es pieļauju, ka tur visam jābūt skaidri uzrakstītam un saprotamam, kuros gadījumos tev ir atstāta brīvība. Piemēram, par bērniem vai cilvēkiem, kuri nevar spriest par to, ko viņi pasaka. Tev viņi arī ir jāargā, jāpārliecinās, ka viņš saprata visu, ko viņš pateica un saprata, kā tas iznāks ārā. Ja bērnus nedrīkst bez atļaujas fotografēt un filmēt, tad nedrīkst. Ja ir kāds traģisks atgadījums, tad varbūt ir nedaudz citādāk, bet tur atkal strādā tas, ka nevajadzētu rādīt liķu fotogrāfijas un izmētātas ķermeņa daļas vai rakstīt NRA virsrakstu stilā “Skat, kā deg tā māja”. Tāpat par pašnāvībām, nevajag rādīt, kā cilvēks nolec no ēkas. Es nezinu, vai tur ir iespējams kaut kāds gadījums, lai to rādītu. Es nerādu un viss. Arī, piemēram, par to slēpto ierakstīšanu – tas arī ir atrunāts, ka vienmēr ir jāvērtē, vai tas rezultāts, ko tu sasniegsi, tiešām ir būtiskāks par to kaitējumu, kādu tu vari nodarīt.

12. *Pēdējā laikā medijos arī parādās diskusijas par to, kas īsti ir sabiedriskais labums un kā to novērtēt.*

Redakciju rokās ir liela vara, bet, ja tur strādā profesionāli cilvēki, tad mums vajadzētu būt spējīgiem viņiem uzticēties, taču tas nenozīmē, ka nedrīkst kritizēt vai analizēt mediju darbu. Diskusija kaut kāda ir labāka, nekā ja tās nav vispār. Labāk, ka to materiālu kāds ir redzējis vai lasījis un viņam ir kaut kas sakāms par to, jo tā dēļ varbūt kaut kas mainīsies. Ir piemērs par raidījumu “Aizliegtais paņēmiens” un aplokšņu algu sižetiem. Viņiem tur bija viena trauku mazgātāja, kuras stāstīto ļoti daudz izmantoja sižetos. Bija izmantoti brīži, kur viņa lamāja vadību, bet es jau tāpat sapratu, ka tā vadība nav baigi rožainā, ka viss nav brīnišķīgi. Tieši kā sižeta veidotāji iedomājas, kā šī sieviete turpinās darbu? Tur bija lietas, kuras vispār nav nepieciešamas, bet mēs jau sapratām. Viņa apzinās, ka viņa strādā ar algu aploksnē, bet tagad jūs parādījāt šo un viņai vispār darba nebūs. Es, protams, nedomāju, ka to nevajadzēja rādīt, tur vienkārši bija par daudz.

13. *Vai jūs jūtaties neatkarīga savā darba vietā un žurnālistikas materiālu veidošanā?*

Ja paskatās uz to, kas notiek, kā politiķi Latvijā mēģina kaut ko izbīdīt, neteiksim par saturu kopumā, bet sabiedrisko mediju mēģina ietekmēt. Publiskajā vidē to var redzēt, tur notiek kaut kas jocīgs. Man šķiet, ka tas ir tāpēc, ka šeit cilvēki dara kaut ko labu. Ja sabiedriskais medijs būtu vājš, tad kāda jēga viņu bakstīt. Beigās jau tādā sadzīviskā ziņā vai prāta resursu tērēšanas ziņā tas ietekmē visus, kuri šeit strādā, jo man jādomā par darbu, nevis par to, ko kāds čalis kaut kur runā.

14. *Vai jūs labprātāk identificējat sevi ar žurnālistikas profesiju kopumā, vai ar savu pārstāvēto mediju?*

Tas, kā es uzskatu, kā būtu jāstrādā žurnālistam, tā ideja man būtu neatkarīgi no medija, kurā es strādāju. Manā sapņū pasaulē šādam kodolam ir jābūt ikvienam žurnālistam, vienalga kurā vietā viņš strādā. Radio ir nedaudz atdalīts no tā, jo ir profesija, kura man šķiet, ka ir kaut kāds standarts, kā cilvēkiem būtu jāstrādā, un tad ir arī radio, tās ir atsevišķas daļas. Tie cilvēki, kuri šeit strādā ilgāku laiku un ir sapratuši, kas ir radio, viņiem ir cieņa un lojalitāte pret to un tam nav saistības ar to, kas vada radio. Tā ir atsevišķa vienība, cieņa un lojalitāte par to, kas ir Latvijas Radio. Tas ir sabiedriskais medijs, kuram cilvēki uzticas, un mums ir visu laiku tas jāatceras. Tajā attieksmē pret cilvēkiem, kuri klausās, ir kaut kas godājams.

15. *Kādas problēmas šobrīd saskatāt savā darba vietā un Latvijas žurnālistikā?*

Viens varētu būt tā neatkarība, ko mēģina ietekmēt vai mazināt no politiķu vai citādā veidā ieinteresētu personu puses. Otra problēma ir par to konkurences trūkumu medijos, žurnālistu iekšējo konkurenci. Būtu jāstrādā labākajiem cilvēkiem, kuri to darbu var darīt. Arī atalgojums, ar ko ir problēma komerciālajiem medijiem, es to gan īsti neizjūtu. Nav normāli, ka mazāko algas daļu žurnālistam maksā kā štata darbiniekam un lielāko daļu kā autoratlīdzību. Kāpēc? Tā ir katru mēnesi esoša autoratlīdzība. Loģiski, ka trūkst naudas un šādā veidā mēģina ekonomēt, bet ja domā par žurnālistu, tad tam tā nebūtu jāizskatās. Arī ar projektiem – ja ir, tad ir alga, ja nav, tad nav algas. Manā gadījumā nav šādu problēmu.

16. *Kāds ir jūsu viedoklis par šobrīd Latvijas informācijas telpā aktuālo jautājumu par čekas maisu atvēršanu? Jūsuprāt, tas ir svarīgi vai nav?*

Es domāju, ka tur noteikti ir jāiesaista zinātnieku darbs. Cilvēkam jāiedod rīki, kā par šo domāt, nevis tā, ka ir gūzma ar informāciju un var izdarīt jocīgus secinājumus. Tas rada kaut kādu kaitējumu tiem cilvēkiem, uz kuriem nepamatoti vērs kaut ko negatīvu. Bet es nedomāju, ka nevajadzētu ar viņiem kaut ko darīt un turēt un sargāt sabiedrību.

17. *Pagājušajā vasarā žurnāls “IR” publicēja KNAB noklausītās oligarhu sarunas viesnīcā “Rīdzene”. Vai, jūsuprāt, tas bija pareizi un ko tas ir devis sabiedrībai?*

Viņi noteikti bija kārtīgi apdomājuši šo jautājumu. Vai, kā, kāpēc mēs to darām, ko mēs gribam ar to panākt. Pats fakts, ka tas ir tāds strīdīgs jautājums, savā ziņā arī liecina par to, ka bija vērts to darīt. Bet es šajā gadījumā vairāk uzticos tam, ka viņi bija domājuši par to, kā un vai vispār to darīt.

18. *Vai “Aizliegtā paņēmiens” atklātais par aplokšņu algām ir laba prakse, dod kādu rezultātu?*

Ja samēro to kaitējumu ar rezultātu, visu laiku jāmēģina pēc iespējas sargāt cilvēkus, kuri nav vainīgi un ir vienkārši patrāpījušies ceļā. Eksperiments ir žurnālistikas žanrs, ko var darīt, ja tas rezultāts attaisno kaitējumu, kas varētu tik nodarīts. Otra lieta, ka tad, kad cilvēki redz, ka tas tiešām notiek, tad viņi tic. Ja viņiem saka, ka visur ir aplokšņu algas, tad tā informācija īsti nepieķeras, jo viņu neizjūt kā īstu. Bet, kad tu to redzi, ir īstā situācija, kur ir redzams, kā tas notiek, tad visiem ir skaidrs. Bet ir arī jāskatās, vai tas veids, kā tas tiek parādīts, ir iespējami patiesais veids kā to izdarīt. Droši vien ir arī situācijas, kad var darīt labāk un droši vien tā ir vienmēr. Bet eksperimentu kā žanru nevajadzētu uzskatīt par sliktu vai nevajadzīgu. Tas ir tas pats kas ar dokumentālajiem stāstiem – cilvēki ierauga īstenību un var izdarīt secinājumus paši.

19. *Vai varat minēt piemēru, kurā Jums/kolēģiem izdevies izveidot materiālu ar lielu rezonansi/praktisku rezultātu?*

Nekas tik liels, kā tēta projekts, nav bijis, tas manā karjerā ir lielākais. Nezinu, kā rezonansi var mērīt, bet man šķiet, ka tas izdarīja kaut ko labu no tādas profesionālās puses, ka parādīja, ka var arī tā taisīt materiālus un runāt par problēmām. Tas gabals strādā vairākos līmeņos – ir cilvēka stāsts, var domāt par ekonomiku, valsts attieksmi, kā es justos tādā situācijā. Ir daudz āķīšu, kuriem var pieķerties. Cilvēki klausījās to stāstu un viņiem arī bija ko teikt par to, kas man šķiet svarīgi.

20. *Vai varat minēt kādu Jūsu vai citu žurnālistu īpaši neētisku, neprofesionālu rīcību žurnālistikas materiāla veidošanas vai publicēšanas ietvaros?*

Es esmu redzējusi, ka cilvēki atstāj fakta kļūdas, zinot, ka tās ir kļūdas. Es arī esmu kļūdījusies līdzīgā veidā, kaut ko aprēķinot nepareizi. Noteikti ir svarīgi lielie jautājumi, kā tiek runāts par sarežģītām lietām. Vai tiešām viss ir skandalozi, vai tiešām viss ir briesmīgi, runājot, piemēram, par Stambulas konvenciju, kad ir skaidrs, ka cilvēki īsti nesaprot, par ko ir runa. Ir visādas lietas, kas notiek, bet ir svarīgi to saprast, izlabot un atzīties. Tev ir jāatzīst, ka esi kļūdījies. Ir bijis gadījums, kad es pieci.lv strādāju un bija ziņas par to, ka Latvija ir Ziemeļeiropā. Mums izskanēja raidījums “Domnīca”, kur tā tika pasniegta kā īsta ziņa, lai gan pirms vairākām dienām tika pateikts, ka dokumentos nekas nav mainīts. Es atnācu no atvaļinājuma un mums sākās projekts par mediju pratību un viltus ziņām, kur mēs taisījām sižetus, un mēs uztaisījām arī vienu par sevi, kā izplatās nepatiesas ziņas un to, kā mēs paši mūsu raidījumā pateicām, ka Latvija ir Ziemeļeiropā un no kurienes tā informācija nāca. Nākamajā raidījumā atsaucām to. Tas ir mazs smieklīgs piemērs, bet tas vairo cilvēku uzticību, jo viņi zina, ka jūs pateiksiet, ka esat kļūdījušies. “Rīgas laikā” tā daļa ar kļūdām ir foršākā daļa visā žurnālā. Tās kļūdas, protams, ir uzrakstītas ieturot stilu, bet man tas drīzāk raisa uzticēšanos, jo es zinu, ka man pateiks, ka viņi ir nepareizi kaut ko uzrakstījuši.

Intervija ar interneta portāla žurnālistu

1. *Sākumā varat īsumā pastāstīt par savu pieredzi žurnālistikā, konkrētajā medijā un specializāciju.*

Žurnālistikā pirmos soļus sāku spert 2005. gadā ziņu portālā “Delfi”, bet pēc tam sekoja vairāki amatieriski gājieni uzsākt profesionālās gaitas un portālā oficiāli strādāju kopš 2013. gada. Šobrīd esmu viens no nacionālo un biznesa ziņu redaktoriem un lielāko daļu laika līdz šim esmu strādājis par žurnālistu ar specializāciju par Eiropas Savienības jautājumiem.

2. *Vai esat kādas žurnālistu organizācijas biedrs, kā arī vai jūsu medijā ir kāds ētikas kodekss?*

Esmu Latvijas Žurnālistu asociācijas biedrs un valdes loceklis. Šeit interneta portālā nav atsevišķs ētikas kodekss, bet ir atsevišķi ētikas jautājumi atrunāti redakcijas vadlīnijās, bet pēc tā mēs nevedam strīdus situācijās. Jauns darbinieks var vienkārši apskatīties pamatprincipus.

3. *Vai žurnālista loma, jūsuprāt, pēdējos gados ir mainījusies?*

Jā, viņa ir mainījusies tādā ziņā, ka žurnālistiem jāklūst advancētiem tehnoloģiju laikā, jāspēj reaģēt uz dažādiem tehnoloģiskiem blakus apstākļiem. Viens ir orientēties sociālo tīklu vidē, kas saistās gan ar politisko procesu un auditorijas uztveri, gan ar auditorijas ziņu lietošanas paradumiem, gan arī pašiem būt advancētākiem, piemēram, izmantot sociālo tīklu “Instagram”, lai noteiktu koordinātes kaut kādiem X un Y rakstu tapšanas vajadzībām. Līdz ar to, ka tehnoloģijas attīstās, arī žurnālistiem ir jāattīstās, vai arī viņi paliek soli atpakaļ no tiem, kuri prot šīs lietas.

4. *Vai darbs vienmēr sniedz gandarījumu? Kad jā un kad nē?*

Jā, es aizvien nāku uz darbu ar prieku un neliekuļojot, un man tas aizvien sniedz gandarījumu. Es neatceros tādu reizi, kad es varētu atbildēt, ka nesniedz gandarījumu. Vienmēr darbā ir lietas, kas ir grūtākas no tehniskā viedokļa, piemēram, reizēm visiem ir dežūras, agrās maiņas vai sestdienās un svētdienās jāstrādā, tā kā ir arī tā, ka tas darbs ir vienkārši jāizdara, bet parasti tas viss ir normāli saplānojams. Es nestrādātu, ja man nebūtu gandarījuma.

5. *Vai ir sanācis darboties citos medijos un vai šajā ziņā ir kāda atšķirība?*

Gadu iepriekš man bija ārštata līgums ar žurnālu “IR”. Atšķirība ir tāda, ka, ja žurnālu nopērk desmit tūkstoši cilvēku, tad tagad saprotu, ka darbu, ko es šeit izdarīšu, redzēs simtiem tūkstoši cilvēku. Tas mērogs ir neatsverams. Tu saproti, ka tu tiec pie tā cilvēka, un tas saistās ar gandarījumu. Tieši konkrētajā interneta medijā, nevis visos. Tas dod ārpriekšēji patīkamus ieročus, kā sasniegt auditoriju ar labiem stāstiem, manuprāt.

6. *Varbūt varat minēt darbu, kas pēdējā laikā sagādājis lielāko gandarījumu?*

Portāls “Delfi” līdz šim ir aktīvi sekojis līdzī stāstu līnijai par Pāvilstā novietoto māju kuģi. Mēs bijām tie, kas to aizsāka un izcēla ārā no reģionālā laikraksta, kur tā informācija sākumā bija diezgan pavirša. Mēs to stāstu esam attīstījuši, un pēdējais punkts bija arī mans raksts, kas bija kārtējais turpinājums par attiecībām starp iesaistītajām personām, kas parādīja, ka neilgu laika posmu pirms tam, kad tā objekta īpašnieks ir apsollījis aizvākt to īpašumu, tur joprojām ir sarežģījumi un, viņus izklāstot, es jūtu

gandarījumu par to, ka es esmu spējis pastāstīt cilvēkiem par problēmu, kas joprojām nav atrisināta. Tādējādi es jūtu pievienoto vērtību darbam.

7. *Vai ir kādas jaunas prasmes, ko esat apguvis pēdējo gadu laikā, strādājot žurnālistikā?*

Es noteikti esmu attīstījis savas sociālo tīklu lietošanas prasmes attiecībā pret to, kā šīs prasmes izmanto darba vidē. Izmantot “Google news” vai “Facebook” sniegtās meklēšanas iespējas, kā tās palīdz atrast cilvēkus vai stāstus, vai ierakstus, jo cilvēki mīl runāt pa sevi un atstāj par sevi informāciju. Tas pats ikoniskais stāsts par Renāru Zeltiņu, kolas pudelītēm un “Aizliegtā paņēmiena” mēģinājumu viņam piezvanīt un pajautāt, cik viņš prasa, lai ieliktu bildi sociālajos tīklos ar konkrēto produktu. Es jūtu, ka šāda veida prasmes man ir krietni augušas, es tam eju līdzī un mani tas interesē. Vienlaicīgi esmu iemācījies labāk strādāt ar grafikiem, datu apjomiem, kā dabūt ziņu no datu kopām, tādā veidā esmu uzlabojis savas zināšanas.

8. *Vai izjūtat kādu prasmju trūkumu?*

Laiku pa laikam mūsdienās tāda tipa medijā kā “Delfi” ir nepieciešams arī runāt kameras priekšā, es to visai bieži arī daru, bet jūtu, ka šīs prasmes vajadzētu uzlabot. Es neesmu televīzijas žurnālists un ir jāsaprot, ka tas prasa zināmu treniņu un piespiešanos, bet es to mēģinu darīt. Man tas ne vienmēr labi sanāk, citreiz labāk, citreiz sliktāk. Es gribētu arī prast fotografēt, tā ir prasme, kas mūsdienīgam žurnālistam ir jāuzlabo. Ja ir telefoni, kuriem ir absolūti piemērota kameras kvalitāte, lai nekaunoties varētu likt bildi pie raksta, tad ir jāprot tādas bildes taisīt. Man tās nav pārāk labas, parasti cenšos lūgt palīdzību foto redaktoram.

9. *Kāda ir jūsu lielākā vilšanās, kas saistīta ar darbu žurnālistikā?*

Es arī esmu Sociālo zinātņu fakultātes bakalaura un maģistra absolvents, un, izejot no turienes, tu jau esi aptuveni gatavs tam, kas tevi sagaida. Līdz ar to tu nepiedzīvo vilšanos, ja esi gatavs apstākļiem, kuri tev ir priekšā. Es neesmu piedzīvojis vilšanos ne saistībā ar atalgojumu, ne sociālo nodrošinājumu, kas skar mediju vidi, jo “Delfi” ir pelnošs uzņēmums un mums ir vidēji augstākas algas nekā nozarē kopumā. Par kolēģiem man arī nav vilšanās. To, ka būs jāstrādā ļoti daudz, es arī zināju, līdz ar to es iespējams tā kritiski piegāju tam, ka būs nepatīkamas lietas un ar to rēķinājos. Kaut ko citu man grūti izdomāt.

10. *Citi žurnālisti min vilšanos auditorijā un tās vienaldzībā.*

Jā, arī, bet ko tas nozīmē. Tev vienkārši jāstrādā labāk un viss. Mums kādreiz bija tāds mājasdarbs – redaktors iedeva simts ziņu aģentūras “LETA” virsrakstus un mums viņi bija jāpārveido tā, lai cilvēks varētu to saprast un izlasīt. Viņiem bieži tie virsraksti ir ļoti birokrātiski un sarežģīti, cilvēks to nesaprot un pazūd vēstījums. Bieži vien laikraksti to pārpublicē vārdā vārdā. Mēs trenējamies rakstīt saprotami. Man liekas, ka ir vienkārši jāmacās cilvēku labāk uzrunāt. Esmu pilnīgi pārliecināts, ka arī “Re:Baltica” formāts ir izgāšanās, ņemot vērā, ka gari blogi ar pa vidu ieliktiem neveikliem jokiem neuzrunā auditoriju. Nav ko brīnīties, ka viņus izlasa 12 cilvēki pēc tam. Apakšā ideja un pētnieciskais darbs ir labs, cilvēki, kas to dara, ir gudri, bet tas formāts un izpildījums ir nožēlojams un vārgs. Līdz ar to, ja tu domā tikai par vienu un nespēj domāt par otru, tad to auditoriju arī nerasniegt. Ir arī nišu tēmas, man pašam tie ir Eiropas Savienības jautājumi, un ir diezgan skaidrs, ka tā tēma neuzrunā lielu iedzīvotāju skaitu, tādēļ man tas ir izaicinājums. Kad ievēlēja Donaldu Trampu par prezidentu, to ziņu izlasīja 400 000 cilvēku, kad ievēlēja Eiropas komisijas priekšsēdētāju Žanu Klodu Junkeru, tad šo ziņu izlasīja 20 000 tūkstoši. No vienas puses, jā, tā interese ir mazāka, no otras – tas tāpat ir vairāk kā jebkura laikraksta tirāža vienā mēnesī. Vienlaicīgi arī tas, ka tev ir nišas un ne visiem viss interesēs. Ir cilvēki, kuriem ir savas intereses un tev viņas ir jānosiedz, citādāk viņi to informāciju meklēs citur. Nav iespējams rakstīt tikai par to, ko lasīs simtiem tūkstošiem cilvēku.

11. *Kādas žurnālistikas profesionālās vērtības un normas Jums ir svarīgas ikdienas darbā?*

Man ir svarīga ētika, tā ir viena no lietām, par ko es domāju, veidojot publikācijas, lai neaizskartu citu cilvēku jūtas un lai viņu sniegtā informācija nediskreditētu viņus pašus pēc tam dzīvē. Man ir svarīga viedokļu daudzpusība. Ir tāds populārs viedoklis, ko stāsta arī universitātē, ka ziņa nevar būt viedoklis. Es tam absolūti nepiekrītu. Manuprāt, ziņa pilnīgi noteikti ir viedoklis, tikai jautājums ir tāds, vai, ja profesors akmentiņš pasaka, ka visi kaķi ir slikti, tad jautājums, vai tu ieliec citātu viens pret viens un fonā neatstāj nekādu papildus informāciju, vai arī pieliec tos faktus, piemēram, par kaķu izcelsmes vēsturi un ka viņi izdarījuši daudz laba sabiedrībai, tādējādi līdzsvarojot šo stāstu. Tā tas ir jautājumos par dažādām veselības apdrošināšanas vai nodokļu reformām – viena cilvēka vai organizācijas viedoklis var būt, bet tad ir arī tā līdzsvarotība, ka beigu rindkopās precizē faktus un citu cilvēku teikto. Man ir ļoti svarīgi veidot stāstu tā, lai tas cilvēku uzrunātu, ir svarīgi ieturēt gaumes robežu. Mēs redakcijā cenšamies neiet tādā “Kas Jauns” vai “Tvnet” līnijā, kur ir “Oi, paskaties kas tur” vai “Zināms, kas ir jaunais ministrs”, bet virsrakstu likt skaidru, tajā ietverot galveno būtību, vienlaikus rakstot īsi, saprotami, garšīgi lasītājam. Nezinu, vai tā ir vērtība, bet tas ir ļoti svarīgs faktors rakstot stāstu.

12. *Vai ikdienas steigā iespējams ievērot to, ko abstrakti sauc par objektivitāti, bet realitātē tā ietver sabalansētību, neizraut lietas no konteksta kaut ko īsinot, visu avotu pārbaudīšana utt.?*

Ierobežojums nav nekāds, tev pašam jāērķinās, cik daudz cilvēks ir gatavs lasīt. Parasti nav jēgas veidot 20 000 zīmju garus rakstus, bet desmit vai piecpadsmit tūkstošus pilnīgi mierīgi. Tie ir trīs lielie atvērumi žurnālā. Mēs, par ziņām runājot, mazāk izmantojam jēdzienu objektivitāte, vairāk neitralitāte. Tā pati pieminētā "Re:Baltica". Viņiem patīk runāt par objektivitāti, bet mēs uzdodam paši sev jautājumu – kas mēs esam? Mēs esam cilvēki, kuri piegādā kvalitatīvu informāciju, ziņas, atspoguļo analīzi un datus, un cilvēks pats izdomā, ko ar to iesākt, mums nav jāiedod ar karotīti. Ir mediji, kuri tā grib darīt, un teikt, ka, piemēram, Nils Ušakovs ir slikts. Mēs arī labprāt atspoguļojam to, ka "Saskaņas centrs" izmanto nevalstiskās organizācijas, lai vairotu popularitāti, taču mēs to nedarīsim tādā veidā, uzliekot kaut kādas karikatūras, ko, piemēram, darītu "Re:Baltica". Mēs ejam prom no tā, mēs gribam būt neitrāli, bet vienlaikus asi un plašu informāciju sniedzot.

13. *Vai un kāda jūsu ikdienas darbā ir žurnālistikas ētikas kodeksa nozīme?*

Maza nozīme. Šādi kodeksi ir, bet mana personiskā pieredze ir tāda, ka, runājot par ētiku žurnālistikā, nevajadzētu tos kaut kā atsevišķi izcelt, jo ētika ir universāla norma. Ja mēs runājam par ētiku dzīvē un ikdienā vai profesionālās nozarēs, tāpat arī šeit, nodarbojoties ar savu profesionālo arodu, es ievēroju konkrētās profesionālās normas, kas ir tam pieslēpētas, šajā gadījumā žurnālistikai. Es esmu izlasījis gan Latvijas Žurnālistu asociācijas kodeksu, gan arī "Delfi" kodeksu, bet es neuzskatu, ka tā ir obligāta nepieciešamība, lai būtu šādi dokumenti.

14. *Vai, Jūsuprāt, ir gadījumi, kuros iespējams neievērot žurnālistikas ētikas kodeksu un standartus? Kādi?*

Tie būtu ļoti reti gadījumi un no tā būtu pēc iespējas jāizvairās. Protams, ir jautājums, vai kaut ko tādu darot un sasniedzot lielāku labumu sabiedrībai, vai tas atmaksājas. Es pieļauju, ka jā. "Aizliegtais paņēmieni" visu laiku to dara, šad tad mēs arī, bet tad ir ļoti jāvērtē, vai tas atmaksājas.

15. *Vai kādreiz esat izjutusi redakcijas un/vai īpašnieku spiedienu saistībā ar kādu konkrētu tematu, avotu izmantojumu, satura akcentiem?*

"Delfi" man ir pirmais štata darbs, pirms tam bija tikai ārštata līgumi. To gadu esot ar žurnālu "IR" tur bija autonomija, tur gan es vēl mācījos, tāpēc man to grūtāk vērtēt. Par pieredzējušu žurnālistu es esmu izaudzis šeit, tāpēc man grūtāk salīdzināt, bet arī tur redaktore Nellija Ločmele bija atvērta diskusijām, nebija ierobežojumu. Tur vienkārši es vēl mācījos un redaktors vairāk ierosināja to, ko vajadzētu darīt, bet šeit arī absolūti brīvi varu izvēlēties, par ko rakstīt.

16. *Vai jūs labprātāk identificējat sevi ar žurnālistikas profesiju kopumā, vai ar savu pārstāvēto mediju?*

Nesaraujamās lietas manā gadījumā. Es esmu lojāls "Delfi" žurnālists, identificēju sevi kā žurnālistu un tas, ka man ir svarīgs amats, ir nebūtiska nianse, jo es tāpat rakstu. Bet, protams, ikdienā es nesaku, ka es strādāju priekš šī portāla, es saku, ka esmu žurnālists, bet tad momentā arī lieku klāt, ka portālā "Delfi".

17. *Kādas problēmas šobrīd saskatāt savā darba vietā?*

Tās ir tās, kas vienmēr saistās ar biznesa vidi un to, ka mēs gribētu vairāk darbiniekus un vairāk naudas projektiem, bet to ne vienmēr varam dabūt. Par to ir jārunā ar vadību, un tās ir kaujas. Mēs šobrīd portālā esam 100 cilvēki un gribam būt vairāk. Ir tēmas, kur mums pietrūkst speciālistu, kur mēs gribētu attīstīt lielāku kapacitāti, un tas prasa naudu. Šobrīd nacionālo ziņu nodaļā esam 16, bet gribētu būt 40. Bet daudz ko var gribēt.

18. *Kādas problēmas izjūtat Latvijas žurnālistikā kopumā?*

Tās saistās ar manis pieminēto biznesa vidi, kas bieži vada satura formatējumus. Žurnālos ir bieži redzams pirktais saturs, laikraksti ir pakļauti politikai, ne vienmēr skaidriem īpašniekiem, līdz ar to tie no tādas neatkarīgās žurnālistikas ir izstājušies. Brīžiem "Latvijas Avīze" cenšas, bet arī nav vienmēr skaidrs, kurā priekšvēlēšanu laikā viņi nosliecas par labu vienam vai otram un ir ne visai skaidrs, ko viņi dara. Problēmas saistās ar reklāmas nozari un arī atalgojumu, kuram vajadzētu būt augstākam, ar iespējām pieņemt vairāk darbinieku. Ir skaidrs, ka kā žurnālists tu bagāts neklūsi, bet ir iespējams dzīvot labu un pilnvērtīgu dzīvi. Ar to ir jāērķinās, bet tāpat vidējais atalgojums varētu būt lielāks, jo tas darbs, ko mēs darām, ir ar ļoti augstu atbildību, līdz ar to arī atalgojumam vajadzētu būt lielākam, lai noturētu šeit labākos cilvēkus, nevis ļaut viņiem pāriet uz sabiedriskajām attiecībām, kur vienkārši maksā konkurētspējīgāku atalgojumu.

19. *Kāds ir jūsu viedoklis par šobrīd Latvijas informācijas telpā aktuālo jautājumu par čekas maisu atvēršanu? Jūsuprāt, tas ir svarīgi vai nav?*

Jā, ir svarīgi. Tā ir tēma, kura nav atrisināta sākot no neatkarības atgūšanas, un tas nav noticis tāpēc, ka nav skaidrs, ko ar šiem maisiem iesākt. Sabiedrībā valda arī liela neskaidrība par to, cik būtiski tas ir,

vai valsts amatos ir bijušie *čekisti*, un tas ir svarīgi arī tādā ziņā, ka mēs neesam paši līdz galam izdomājuši, ko iesākt ar šo pagātni. Tas nav tikai jautājums uzzināt, kas ir tajos maisos, šis viss process mums palīdz izprast, kā tikt galā ar to pāridarījuma sajūtu, kas joprojām ir palikusi par okupāciju. Tajā laikā tas pāridarījums bija milzīgs un tāpēc cilvēkiem, manuprāt, ir kaut kāda vēlme pēc atreibības un sava veida izrēķināšanās, un daļa tajos maisos saskata šo, daļa vēlas, lai vienkārši tas pazūd. Katrā gadījumā tas ir temats, kas ir ļoti tuvs Latvijas cilvēkiem un sabiedrībai, par ko daudzi ir dzirdējuši, kur daudzas ģimenes ir ietekmētas. Lielai daļai Latvijas ģimeņu *čeka* mainīja viņu dzimtas vēsturi, un, manuprāt, cilvēki ir pelnījuši zināt atrisinājumu tiem dokumentiem, kuri Latvijā ir pieejami, cik nu tas publiskā līmenī ir iespējams. Es uzskatu, ka ir svarīgi atspoguļot šo procesu, kā nonāk līdz rezultātam, jo tas ir ļoti būtisks temats.

20. *Pagājušajā vasarā žurnāls "IR" publicēja KNAB noklausītās oligarhu sarunas viesnīcā "Rīdzene". Vai, jūsuprāt, tas bija pareizi un ko tas ir devis sabiedrībai?*

Jā, ir devis rezultātu, jo man nav pamata domāt, ka žurnāls "IR" šīs sarunas būtu safabricējis vai grozījis, lai gan ir daudz viedokļu, ka tas tā ir, tāpēc tas devums sabiedrībai varbūt nav tik liels. Manuprāt, šis process izgaismoja sabiedrībai, kā praktiski, gluži kā rūpnīcas fabrikā, oligarhu līmenī norit komunikācija par valsts pārdali. Cilvēkiem ir būtiski uzzināt, kā tas ir. Ir grūtāk spriest, vai tas ir devis kādu rezultātu, jo kriminālieta par šiem oligarhiem jau ir izbeigta vairākus gadus iepriekš, viņus tagad pēkšņi par to netiesās. Parlamentārās izmeklēšanas komisijas izveidošana bija tiešs rezultāts žurnāla "IR" publikācijām, taču tas bija farss un izgāšanās, un paņirgāšanās gan par žurnālu, gan par opozīciju. Emocionāli daudziem žurnālistiem gribētos teikt, ka ir rezultāts, bet tā faktiski es neredzu. Jā, sabiedrība ieguva labāku atspoguļojumu, bet vai kaut kas mainījās? Es nezinu. Man liekas, ka daudz būtiskāk žurnālistiem būtu strādāt tā, lai kaut kas nenotiktu, nevis tā, lai pēc tam pastāstītu, kāpēc tā notika. Mēs aizvien esam tajā fāzē, ka daudz vairāk stāstām par to, kā notika un cik slikti ir, bet mums būtu jāiemācās pārorientēties uz to, kā panākt, lai šādas oligarhu sarunas vairāk nenotiktu. Žurnāla "IR" gadījums bija tas pirmais un arī tas ir vajadzīgs, bet to tiešo rezultātu man ir grūti komentēt.

21. *Vai "Aizliegtā paņēmienā" atklātais par aplokšņu algām ir laba prakse, dod kādu rezultātu?*

Es domāju, ka jā, tur atmaksājās tādā ziņā, ka uzņēmums, veicot savu komercdarbību, nemaksāja pilnus nodokļus valstij. Tagad viņi ir mainījuši šo praksi un, aizejot uz to restorānu, viņi izdod čeku un var redzēt, ka arī cenas ir palikušas dārgākas. Tam bija tieša korelācija ar šiem sižetiem. Ņemot vērā to, ka runa bija par visu cilvēku kopīgiem līdzekļiem, kas gāja nodokļos, tad šis atmaksājās.

24. *Vai varat minēt kādu Jūsu vai citu žurnālistu īpaši neētisku, neprofesionālu rīcību žurnālistikas materiāla veidošanas vai publicēšanas ietvaros?*

Ir grūti tā saprast, jo vai "Neatkarīgajā Rīta Avīzē" strādājošu cilvēku tu vari nodēvēt par žurnālistu? Ja dēvē, tad katra otrā publikācija saskaras ar šāda veida pārkāpumiem. Piemēram, tur ir tāds žurnālists Imants Vīksne, kuram katrā otrajā viņa ziņā vai reportāžā, kam vajadzētu paust šo neitralitāti, iekļaujas personiskais viedoklis iekšā. Atceros, ka pirms kāda gada Engures apkārtnē vēlējās paplašināt kapsētu teritorijā, kas bija uz aizsargājamas zonas. Tur bija dabas draugi, kuri protestēja par to, ka to kapsētu varētu arī kādā citā novada vietā ielikt, neaizskarot šo aizsargājamo dabas zonu. Imanta Vīksnes publikācijā uzreiz sekoja, ka atkal jau šie dabas mīļi traucē pārējo iedzīvotāju labklājībai. Viņam ir kaut kāda sāpe pret dabas aizstāvjiem, tāpēc viņš vienmēr viņus kaut kā nievājoši nosauc. Tajā konkrētajā rakstā viņš izņirgājās par dabas draugiem kā par tādiem atpalikušiem dīkdieņiem, kuri tā īsti līdz galam neko nesaprot.

Intervija ar sabiedriskās televīzijas žurnālistu

1. *Sākumā varat īsumā pastāstīt par savu pieredzi žurnālistikā, konkrētajā medijā un specializāciju.*

Mana pieredze ir nu jau 15 gadi tikai vienā medijā. Tā ir televīzija un ar to specializāciju ir ļoti dažādi, jo es esmu darījis visu, ko vien var darīt žurnālistikā. Sākot no reportiera darba, tad pētnieciskā žurnālistika raidījumā "De Facto", kas bija kādi četri gadi, un šobrīd pamatā tā ir raidījumu vadīšana.

2. *Vai esat kādas žurnālistu organizācijas biedrs, kā arī vai jūsu medijā ir kāds ētikas kodekss?*

Esmu Latvijas Žurnālistu asociācijas (LŽA) biedrs. Mums ir gan tur ētikas kodekss, gan arī Latvijas Televīzijas (LTV) rīcības kodekss. Abi ir ļoti dažādi un man pašam šķiet, ka daudz veiksmīgāks ir LŽA ētikas kodekss, jo tas ir tāpat kā ar likumiem – pārāk detalizēts likums rada pārāk daudz barjeru un robežu, un tas ir attiecībā uz to, kas ir LTV rīcības kodeksā. LŽA ir nedaudz plašāks un arī nedaudz vairāk interpretējams, kas, manuprāt, raksturo žurnālistikas ētiku kā tādu. Robežas atšķiras no situācijas, nav viena lineāra taisne.

3. *Vai žurnālista loma, jūsuprāt, pēdējos gados ir mainījusies?*

Jā, līdz galam nevaru pateikt kā, bet tāda sajūta ir. Jautājums arī, kas ir pēdējie gadi?

4. *Jūsu 15 gadu pieredzē.*

Man liekas, ka ir mainījusies uztvere par to, kas ir žurnālistikas profesija un kas ir tā profesionalitātes latīņa, ko no žurnālista sagaida. Vēl ne tik sen žurnālists pats bija tāds ļoti apzināts dažādu procesu veidotājs, atbilstoši kaut kādai savai pārlicēbai. Līdz ar to kaut kādā mērā arī subjektīvāks. Šobrīd, man šķiet, ka tā izpratne ir pavirzījusies uz nedaudz citu pusi, bet ne visiem. Tur ir atkal jānodala ikdienas žurnālistika no pētnieciskās, kur funkcijas atšķiras, bet šobrīd lielā daļā žurnālistu vairāk ir pieaugusi doma, ka žurnālists ir ne tikai notikumu atspoguļotājs, bet arī kaut kādu viedokļu pārstāvis. Bet es varu runāt tikai par sabiedriskajiem medijiem, kur man šķiet, ka mēs aizvien vairāk domājam par to, lai tas mūsu saturs būtu proporcionāls sabiedrībai kā tādai. Nemēģinām ignorēt kaut kādu grupu viedokļus, bet mēģinām darīt līdzīgi kā BBC vai citos sabiedriskajos medijos pasaulē, kur viņi domā par proporcionalitāti un dažādu sabiedrības slāņu pārstāvēniecību. Bet tas ir tikai mans priekšstats. Ja skatāmies uz atmodas laiku, tad tur žurnālistam bija pavisam cita loma, kas bija ne tikai klasiskā žurnālistika, bet arī sabiedriskās domas veidošana, viedokļu paušana. Mēs šobrīd to arī kaut kādā mērā darām, veidojot dažādas rubrikas, stāstot par sistēmas bērniem, onkoloģijas pacientu medikamentu pieejamību, kur mērķis ir sakārtot lietas un mainīt procesus, bet man šķiet, ka tur apakšā nav vairs tādas ideoloģiskās līnijas, kas kaut kādu laiku atpakaļ bija izteiktākas.

5. *Tad to ir veicinājušas izmaiņas auditorijā vai tehnoloģijās?*

Viss kopā. Arī tas, kas notiek ar žurnālistiku kā tādu, ka tās lomas ir kaut kādā mērā izšķīdušas. Kas šobrīd vispār īsti ir žurnālists un kas ir tas, ko viņš dara? Es teiktu, ka auditorijas pieprasījums Latvijā vēl īsti neietekmē to, kā mediji strādā, interneta medijos noteikti tas ir daudz vairāk, jo tur notiek satura pielāgošana. Domāju, ka sabiedriskajos medijos agri vai vēlū tas arī notiks. Citās valstīs sabiedrisko mediju rutīnas jau ļoti tieši ietekmē auditorijas paradumu maiņa, bet ne tikai attiecībā uz to, kādus medijus patērē, bet arī kādu saturu. Mēs vēl ļoti daudz runājam par to, ka žurnālista loma ir izglītota, pie kā mēs šeit pieturamies diezgan bieži, stāstot par tematiem, kas nevienu it kā neinteresē, bet kas viņiem būtu jāzina. Daudz kur šo funkciju mediji maksimāli minimizē vai mēģina iekļaut cita veida satura formās. To maina gan auditorija, gan tehnoloģijas. Sava veida speciāla sertificēšana ir kaut kas, uz ko varbūt vajadzētu iet, lai varētu būt droši, ka tas gala produkts, ko kāds ir uzdevis par žurnālistiku, tiešām tāds arī ir.

6. *Vai darbs vienmēr sniedz gandarījumu? Kad jā un kad nē?*

Nē. Tur ir atkal dažādos līmeņos. Man ir ļoti viegli, jo es pildu dažāda veida darbus un arī tā nosacītā žurnālistika atšķiras. Dažreiz tā ir vienkārši atspoguļošana un sekošana līdz lietām, kas var būt ļoti iedvesmojošas, un tās ir tās reizes, kad gandarījums ir nedaudz lielāks. Ir arī reizes, kad kāds process tiek mainīts, kad mēs abos sabiedriskajos medijos jūtam gandarījumu. Katram ir savi veiksmes stāsti, kad ir izdevies atturēt kādu nelietību vai nelikumīgu procesu, kad tu redzi ļoti konkrētu rezultātu savam darbam. It īpaši pētnieciskajā žurnālistikā, kur bija piemērs žurnālistei Ingai Šnorei, kas viens no viņas sižetiem noslēdzās ar to, ka sižeta varoni saslēdza roku dzelžos un aizveda uz tiesu. Tās ir tādas mazās uzvaras, ja tas attīstās no tava darba. Ikdienā ļoti bieži ir tā, ka tas gandarījums pazūd dēļ tā, ka tu redzi, ka procesi nemainās. Tas varbūt ir nedaudz pretrunā ar to, ko es teicu pašā sākumā, bet tur tā atšķirība ir ideoloģiskajā pamatā un tavā mērķī. Tās reizes, kad kaut kas mainās, ir ļoti maz. Ikdienā tā rutīna ir ļoti cikliska, stāsti un stāsti varoņi, problēmas nemitīgi atkārtojas, turklāt gadu no gada. Domāju, ka jebkuram žurnālistam ir bijis periods, kad viņš vairs neredz jēgu tam darbam, ko dara.

7. *Vai varat minēt piemēru, kurā Jums/kolēģiem izdevies izveidot materiālu ar lielu rezonansi/praktisku rezultātu?*

Man pašam pēdējais bija pagājušā gada nogalē, kad veidoju stāstu "De Facto" par plūdu kompensācijām Latgalē, kur pastāvēja ļoti konkrētas aizdomas par to, pēc kādiem kritērijiem tās kompensāciju izmaksas tika veiktas. Pirms tam par šo tematu neviens nerunāja un es biju tas, kurš veidoja šo pirmo sižetu. Šis stāsts ļoti ātri aizgāja, ieguva plašu rezonansi, šobrīd arī valsts kontrole to pārbauda, kā arī kolēģi no citiem medijiem to ir pārņēmuši. Es gaidīju, ka rezonanse būs, bet nebija domājis, ka aizies tik tālu. Protams, reakcija no pašiem atbildīgajiem dienestiem bija smieklīga, jo viņi veica nosacīti dažas pārbaudes un dažām saimniecībām lika kaut ko atmaksāt, bet tās summas bija ļoti mazas. Līdz ar to kaut kas pamainījās, bet lielās līnijās viss tāpat turpinājās tā, kā tas ir.

8. *Vai ir kādas jaunas prasmes, ko esat apguvis pēdējo gadu laikā, strādājot žurnālistikā?*

Tad, kad es šeit sāku strādāt, nebija pieprasījuma pēc tā, ka tev pašam ir jābūt montēt sižetus. Tā ir tāda lielākā pārmaiņa, ko tu apgūsti. Man vēl tā arī bija mobilā telefona kā darba rīka lietošana. Filmēšana, arī dažkārt interviju ierakstīšana. Kaut kādā mērā arī sociālie mediji maina to, kā tu strādā. No pašas žurnālistikas kā tādas ļoti daudz kas nav mainījies. Informācijas vākšanas metodes lielā mērā ir tādas, kādas tās ir. Ir daudz vairāk dažādu publisku datu bāzu, kur tev ir jābūvējas, kā viņas izmantot un kā datus

nolasīt. Es reizēm domāju par to, cik daudz mums valstī šobrīd ir žurnālistu, kuri spētu kvalitatīvi nolasīt to pašu valsts budžetu, kur katra sadaļa ir publiska, tikai jautājums, vai tu to māki izlasīt. Visādi citādi es teiktu, ka tās standarta lietas nav mainījušās. Ir mainījušās tehnoloģijas un kaut kādā mērā arī tas, ko no tevis kā žurnālista gaida. Ja agrāk gaidīja to ziņu materiālu, sižetu vai rakstu noteiktā laikā, tad šobrīd tev ir jābūt gatavam nodrošināt interneta tiešraides, multimediju saturu, domāt par to, kā veidot saturu dažādām platformām. Mainījies ir arī tas, ka it kā formāli visa sabiedrība kļūst atvērtāka, caurspīdīgāka un informācija kļūst pieejamāka, bet vienlaikus ir tas absurds, ka daudz kas kļūst pārāk sargājams. Informācija ir pieejama, bet tajā pašā laikā būtiska informācija ne tik ļoti.

9. *Vai izjūtat kādu prasmju trūkumu?*

Ar tām pašām jaunajām lietotnēm ir daudz kas, ko es nemāku vēl perfekti darīt. Mani kolēģi veido interneta tiešraides, bet es to neesmu darījis un arī nezinu, kā tas jā dara. Varētu varbūt to arī saistīt ar to, ka vairāk laika vajadzētu atlicināt pilnveidei, apgūt jaunas datu apstrādes iespējas. Man gribētos "Excel" programmu apgūt daudz labāk. Ir viens temats, par ko es nākotnē gribu veidot sižetus, bet kurš prasa arī milzīgu skaitlisku informācijas apkopošanu, un es to visu laiku atlieku, jo nejutos tam gatavs. Domāju, ka es to īsti pašlaik nevarētu izdarīt. Šobrīd gan ir daudz iespēju, vienīgais trūkums ir laiks. Tev ir jābūt vēl vairāk spējīgam pielāgoties lietu mainībai.

10. *Kāda ir jūsu lielākā vilšanās, kas saistīta ar darbu žurnālistikā?*

Man pašam tas ir tajā spējā mainīt notikumus, lietu virzību tad, kad redzi, ka kaut kas notiek nepareizi. Bet tas ir jau sen pārdzīvots, izsāpēts un nav vairs aktuāli, bet es to ļoti ļoti atceros. Tā sajūta iestājās jau pēc pirmā pusgada, kad tu saproti, ka tu ļoti entuziastiski skaties uz to visu un kā tu tagad mainīsi pasauli, un tad tu saproti, ka tik strauji tas laikam nenotiks. Otrā lielākā vilšanās man bija nedaudz vēlāk, kad tu saproti, ka žurnālistika ne vienmēr ir tā, par ko uzdodas. Bet arī tas slēpjas tajā, ka man bija pārāk idealizēts skatījums uz to, kas ir žurnālists. Tad tu redzi, ka ir situācijas, kur žurnālisti mēdz būt instrumenti citu rokās, un tas īsti nav līdz galam mainījies. Ir daļa amata brāļu, kuri sevi sauc par žurnālistiem un viņus tā uztver, bet patiesībā tā nav. Žurnālistika var būt arī pārākama un joprojām ir gadījumi, kad viņa tāda ir.

11. *Kādas žurnālistikas profesionālās vērtības un normas Jums ir svarīgas ikdienas darbā?*

Agrāk es kā pirmo būtu teicis godīgums, tagad saku atbildība. Man liekas, ka tas žurnālistikā nereti pietrūkst, jo, darot šo darbu, ir ļoti viegli aiziet tajā virzienā – jo skaļāk, jo labāk. Vienīgais darba kritērijs ir rezonanse. Man liekas, ka tas nav atbildīgi, jo tev ir jāvērtē, kāds ir ieguvums katrā situācijā, kam tu nodari pāri un vai tas ir attaisnojami. Godīgums joprojām, jo žurnālistam ir jābūt taisnīgam, un arī neatkarība.

12. *Vai ikdienas steigā iespējams ievērot to, ko abstrakti sauc par objektivitāti, bet realitātē tā ietver sabalansētību, neizraut lietas no konteksta kaut ko īsinot, visu avotu pārbaudīšana utt.?*

Skaidrīte Lasmane bija tā, kurai bija publikācija par kastrēto žurnālistiku un tiekšanos pēc absolūtas objektivitātes un tās sajaukšanu ar neitralitāti, ar objektivitāti saprotot vairāku viedokļu ielikšanu, tādēļ žurnālistika sanāk tāda viedokļu apmaiņa, nevis secinājumu izdarīšana. Mans viedoklis arī ir tāds, ka absolūta objektivitāte žurnālistikā nevar būt. Ir jānodala objektivitāte kā tāda un nosacītais objektivitātes kritērijs, kas paredz dažādu viedokļu atspoguļošanu. Tur es objektivitāti kā tādu saprotu, bet jebkurš materiāls pēc manas izpratnes tāpat ir subjektīvs. Citātu izvēlas žurnālists, vizuālo noformējumu izvēlas žurnālists, faktus izvēlas žurnālists un tevī kā cilvēkā nav iekšā kaut kāds objektivitātes standarts, kas iekļauj visas situācijas, un ārā iznāk tāds perfekts un objektīvs materiāls. Loģiski, ka visiem gadās kļūdas, kas parasti saistīts ar to, ka ziņu materiāls sanāk lielā mērā vienpusējs. Ir labi, ja tu esi mēģinājis iegūt to citādo viedokli, bet vienmēr tas nav iespējams un tur ir tas absurds, jo katra situācija ir unikāla un prasa ētikas normas pielāgošanu. Ir daudz lietu, kas notiek neatkarīgi no žurnālistiem. Tu vari mēģināt noskaidrot visu pušu viedokļus, bet ir situācijas, kad kāda no pusēm vienkārši nerunā. Tad žurnālists ir tādā kā ķīlnieka lomā, jo redaktors gaida konkrētu materiālu, un tad ir svarīgi, vai viņš ir godīgs un pasaka, ko viņam ir izdevies jau noskaidrot, un ko nē. Man patīk piemērs no BBC vadlīnijām, kur viņi runā par maksimāli godīgu ziņu pasniegšanas veidu un ir reizes, kad tu zini kaut kādus faktus, bet nezini visu līdz galam. Viņu pieeja ir tāda, ka tieši tā arī ir auditorijai jāpasaka – mēs jau zinām to, bet nezinām to un to. Tā ir sava veida atklātība parādot, kā top desas. Vai mēs to visu laiku izmantojam? Tā nav. Kā jebkurā profesijā, ir situācijas, kad gadās kļūdīties, mūsu gadījumā vienkārši tās kļūdas ir ļoti skaļas.

12. *Vai un kāda jūsu ikdienas darbā ir žurnālistikas ētikas kodeksa nozīme?*

Nav tā, ka es katru dienu turētu to prātā.

13. *Bet to, kas tur rakstīts, jau pārzināt. Vai ir situācijas, kurās no tiem principiem ir iespējams atkāpties? Latvijā tas ir bieži novērojams sabiedriskajā televīzijā.*

It sevišķi, ja skatāmies uz “Aizliegto paņēmienu” vai “De Facto”, jā. Man pārlicība ir, ka jā, jo jautājums ir par to galveno ieguvumu un interesēm. Runājot par “Aizliegto paņēmienu” tas kļūst pamanāms, jo viņi parāda to spoguļi, kurā sabiedrība negrib skatīties. Tajā brīdī, kad tu parādi to nepatīkamo attēlu, tad sāk runāt par žurnālista ētikas standartiem. Var būt, ka tas attēls nav iegūts viskorektākajos veidos, bet ir situācijas, kad nav citu variantu. Nav jau tā, ka pie mums visi gribētu pretēji ētikas normām. Vairumā gadījumu izmēģina visus veidus, kas ir pieejami un atbalstāmi, bet, ja saproti, ka cita veida nav, tad izmanto to. Dažkārt ir vienkārši tā spēle jāspēlē netīri, lai iegūtu būtisko informāciju. Protams, tāpat ir jautājums par robežām. Es nebūtu gatavs melot vai inscenēt kādu situāciju, lai iegūtu kaut ko, ko es esmu iedomājies. Bet jā, tās robežas var būt ļoti mainīgas un atkarīgas no katra gadījuma. Žurnālistikā nav vienādas situācijas.

14. *Vai kādreiz esat izjutis redakcijas un/vai īpašnieku spiedienu saistībā ar kādu konkrētu tematu, avotu izmantojumu, satura akcentiem?*

Mums ir sarežģīti dēļ tā, ka esam nosacīti sabiedriskais medijs, kurš sevi par tādu arī uzskata un darbojas pēc tādiem principiem, bet mums budžetu apstiprina Ministru kabinets un pēc tam Saeima. Tas spiediens ir, bet viņš nav arī tāds, ka veido tieši tādu vai tādu materiālu. Tādi laiki šeit ir kādreiz bijuši, šobrīd viņi tādi nav. Es teiktu, ka pastāv tāds netiešais spiediens, kas ir ļoti dažāds. Tas ir gan uz finansējuma apjomu, ko piešķir medijam, un tu kā darbinieks seko līdzī un mēģini saprast, kas notiks ar tavu darba vietu nākotnē. Tas tevi ietekmē, jo visu laiku mēģini saprast, vai tev mēģina netieši apgriezt spārnus vai nē. Tas ir par to apkārtējo noskaņojumu. Otra lieta, kas pēdējā laikā ir daudz tiešāks, ir par mūsu nosacīto uzraugu Nacionālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomi (NEPLP), kas arī nav tieša iejaukšanās darbā, bet kas ir novērojams veidā, kā viņi publiski komunicē lietas. Tu nemitīgi saņem netiešus mājienus, kas it kā neliek pēkšņi mainīt darba prioritātes, bet tāds emocionālais fons tiek radīts ļoti nepatīkams. Pēdējais stāsts būtu par dienas ziņu un novadu ziņu kvalitātes pētījumu, ko veica NEPLP. Tas neprasa pat trīs klikšķus internetā, lai saprastu, kas ir materiāla autors un kāda ir viņa līdzšinējā pagātne vai politiskā piederība, lai saprastu, ka to par pētījumu īsti nevar saukt, bet publiski tas tā tiek pasniegts. Man šķiet, ka jebkuru tas skar ļoti tieši, un to dara institūcija, kurai būtu jā rūpējas, lai tu varētu strādāt maksimāli neatkarīgi.

15. *Kādas problēmas izjūtat Latvijas žurnālistikā kopumā?*

Viens ir nenoliedzami pērkamā žurnālistika. Ja kāds mēģinās teikt, ka tāda nepastāv, tad es gribētu redzētu ļoti konkrētus pierādījumus par dažiem gadījumiem. Tāpat ir ļoti aktuāls jautājums par to, kas īsti ir žurnālistika dažkārt. Es ļoti atbalstu to, ko dara LŽA kopā ar reģionālajiem medijiem saistībā ar pašvaldību izdotajiem laikrakstiem, kur arī īsti nav saprotams, kā to var uztvert par žurnālistiku. Ļoti liela problēma ir tā pati mediju atbildība – gan ziņu izvērē, gan pasniegšanā, saturā. Tāpat mediju īpašnieku jautājums, kad ir redzams, ka cilvēki strādā konkrētu cilvēku interesēs. Arī komerciālajās televīzijās šobrīd to pašu var novērot, kad robeža starp to, kas ir un nav pērkama žurnālistika, sāk saplūst. Visas vecās kaites joprojām mēs šeit slimojam, bet tajā pašā laikā ir arī ļoti daudz labu piemēru. Piemēram, portāls DELFI, kur var ieraudzīt saturu, kuram vajadzētu būt sabiedriskajos medijos, bet tajā pašā laikā ir arī saturs, kur nav saprotams, pēc kādiem žurnālistikas standartiem kaut kas tāds tur varētu nonākt. Viltus ziņas ir vispār cits stāsts un liela problēma, kas ļoti ietekmē žurnālistiku.

16. *Vai jūs labprātāk identificējat sevi ar žurnālistikas profesiju kopumā, vai ar savu pārstāvēto mediju?*

Tā kā es šeit strādāju tik ilgi, tad man ir ļoti grūti nodalīt vienu no otra. Bet tā, ka es, darot darbu, domātu par to, kā tas ietekmē manu darba devēju, tā gan tas nav. Es pie tā vairāk piedomāju tad, kad ir darba rezultāts, to es tad vairāk asociēju ar darba vietu, nevis sevi.

17. *Kāds ir jūsu viedoklis par šobrīd Latvijas informācijas telpā aktuālo jautājumu par čekas maisu atvēršanu? Jūsaprāt, tas ir svarīgi vai nav?*

Man ir ļoti alternatīvs viedoklis šajā jautājumā. Tas gan neietekmē to, ko es daru ikdienā un kādus sižetus es piesaku, bet es domāju, ka tas ir absolūti nebūtiski šobrīd. Mana pārlicība ir tāda, ka tam būtu bijusi vērtība un jēga pirms 20 gadiem. Es neticu, ka tur ir to cilvēku vārdi, kuri būtu kādam nodarījuši būtisku kaitējumu. Tāds ir mans pieņēmums. Domāju, ka to īsto kaitnieku vārdi tur nepalika. Un ir jau pagājuši tik daudz gadi kopš neatkarības atgūšanas un tas laiks, kad maisu publiskošana būtu devusi kādu jēgu, ir nokavēts. Es nesaprotu, kāds šobrīd ir tas mērķis. Varbūt tur ir iespēja runāt par to cilvēku sirdsapziņu un morāli, kuri vēl ir dzīvi un nav bijuši spējīgi to atklāt. Bet, ja tur ir cilvēki, kuri vairāk nav dzīvi, tad ko darīt, likt viņu pēcnācējiem justies vainīgiem? Es tur neredzu to jēgu, bet mans viedoklis nesakrīt ar daudziem citiem. No vienas puses tas būtu tāds ļoti ātrs risinājums, jo tad beigtos visas spekulācijas un baumas. Man vienkārši šķiet, ka mūsu sabiedrība šobrīd ļoti vienkāršoti visu nodala kā baltu vai melnu, nemēģinot iedziļināties procesos. Tādas lietas nedara paaudze, kura lasa tikai virsrakstus vai ierakstus “Facebook”. Šādā situācijā tur nav nekādu ieguvumu, nav iespējams runāt par izlīgumu sabiedrībā.

Vienīgais ieguvums būtu tāds, ka tas viss beigtos, bet man ir aizdomas, ka sāktos tieši vēl lielāks bardaks kā līdz šim.

18. *Pagājušajā vasarā žurnāls "IR" publicēja KNAB noklausītās oligarhu sarunas viesnīcā "Rīdzene". Vai, jūsuprāt, tas bija pareizi un ko tas ir devis sabiedrībai?*

Ir, jā. Man nav šaubu, ka ir svarīgi. Es kaut vai skatos uz to, ko es savulaik publicēju, žurnālam "IR" vienkārši bija pieejami plašāki materiāli. Ir, kas saka, ka tā ir vienkārši uzsildīta veca zupa un es saprotu, kāpēc tā domā. No otras puses raugoties, tas ir kārtējais veids vai mudinājums cilvēkiem paskatīties, kā mūsu valstī lietas tiek kārtotas. Diemžēl mūsu sabiedrībā attiecībā uz dažādiem skandāliem tā atmiņa ir ļoti īsa un tas jau ir ļoti daudz, līdz ar to no šādiem atgādinājumiem ir jēga. It kā varam runāt, ka tie laiki ir sen pagājuši un viss ir mainījies, bet man nav pašam nav pārlicības, ka viss ir mainījies, tāpēc nevaram runāt, ka lēmumus par lielām lietām nepieņem tieši tāpat arī šobrīd.

19. *Vai "Aizliegtā paņēmienā" atklātais par aplokšņu algām ir laba prakse, dod kādu rezultātu?*

Par to rezultātu ir ļoti sarežģīti spriest, lai gan man šķiet, ka jau tajā brīdī rezultāts bija, jo ieradās Valsts ieņēmumu dienests (VID). Tas jau man likās neliela uzvara, jo attiecībā pret sabiedrību tas ir netaisnīgi. Ir taču ļoti forši saņemt visus sociālos labumus tad, kad tev tie ir nepieciešami, bet tad, kad vajag maksāt nodokļus, tad tu saki nē. Bet ir ļoti grūti ar to situāciju, jo tā bija arī tāds labs sabiedrības spogulis. Viena puse teica, ka tas taču ir normāli un kāpēc tā nedarīt, jo ierēdņu armija apēd visu, kas paliek pāri, bet tas nav arguments. Otra puse vienkārši savām acīm beidzot ieraudzīja to, ka tas notiek. Man tiešām šķiet, ka nebija citu veidu, kā to parādīt, jo man šķita, ka šajā gadījumā ieguvums bija tas, ka bija iespējams fiziski parādīt, kā tas notiek, kādi argumenti tiek izmantoti, kad ierodas VID, kā tiek nodarbināti ārvalstu studenti, manipulēšana ar darba grafikiem. Dažkārt par procesiem stāstīt vai mēģināt viņus ietekmēt citādāk nevar, kā vienīgi iedodot pa pieri.

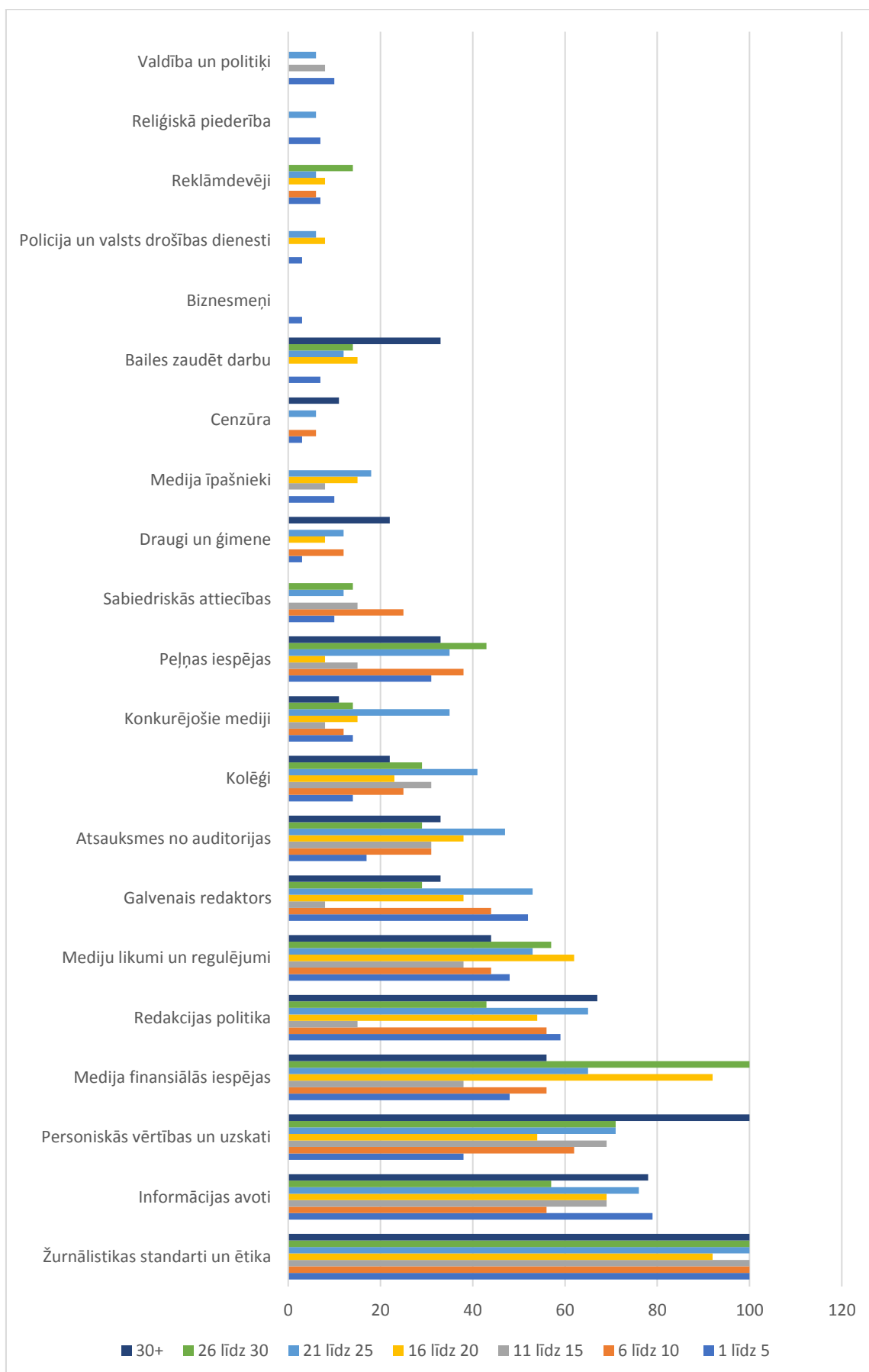
20. *Vai varat minēt kādu Jūsu vai citu žurnālistu īpaši neētisku, neprofesionālu rīcību žurnālistikas materiāla veidošanas vai publicēšanas ietvaros?*

Man pašam ir bijusi viena situācija, kurā tobrīd es atradu dažādus attaisnojumus, bet šobrīd man liekas citādāk. Tas bija ļoti sen, kad aktuāls bija jautājums par seksstūrismu Rīgā. Mēs ar slēpto kameru veicām dažādus eksperimentus un materiāla vizualizēšanai vienkārši veicām filmēšanu Vecrīgā. Es zinu, ka tur bija viena ļoti konkrēta mana kļūda, kad divas no dāmām, kuras es nofilmēju un pēc tam arī izmantoju materiālā, izrādījās vidusskolnieces, kuras atradās sabiedriskā vietā pamatīgā alkohola reibumā. Šobrīd es daudz nopietnāk padomātu, vai viņu sejas vajadzētu tur rādīt. Tas gan laikam kopumā ir tāds nosacīts sākums.

Bija viens cits gadījums, kad es zināju, ka es balansēju uz daudziem ētisku normu pārkāpumiem. Es veidoju stāstu par vienu tiesnesi un viņa privātajiem darījumiem, kas attiecās uz viņa ģimeni, tostarp bērniem, kuri kā konteksts bija ļoti svarīgi tam, lai vienkārši izstāstītu par paša tiesneša darbībām. Tur jau no paša sākuma es sapratu, ka ir daudz lietas, kur ir šausmīgi svarīgi ievērot noteiktas robežas, bet tad parādījās tas, kas pētnieciskajā žurnālistikā mūsdienās ir neatņemama sastāvdaļa, ka tu pirms materiāla laišanas ēterā jau konsultējies ar juristiem. Tā ir būtiska komponente pētnieciskajā žurnālistikā, ka tu lūdz speciālistu palīdzību par to, vai tas, ko tu gribi darīt, pasargā vai nepasargā tevi no potenciālajiem tiesu darbiem. No vienas puses tā ir sevis sargāšana, bet likumsakarīgi arī kaut kādu normu ievērošana.

Ir arī bijis stāsts par uzņēmēju, kurš, izmantojot darbinieku atkarību bija panācis, ka viena pie viņa strādājoša darbiniece viņa labā ņem kredītus. Tās kā parasti bija tādas darba devēja un ņēmēja attiecības, kad otram saka, lai neuztraucas, viss tiks atmaksāts, tikai ieķīlā man par labu savu māju. Viņa to arī izdarīja, līdz vienā brīdī atklājās, ka patiesībā viņš tās savas saistības nepilda. Viņš bija apsūdzēts arī bērnu slimnīcas kukuļošanas lietā, un es uzskatīju, ka tas ir pietiekami vērts stāsts, lai to izstāstītu. Procesa gaitā tas viss pilnībā mainījās, jo, tad kad mēs sākām veidot stāstu, viņš mums arī sāka draudēt, bet viņš to darīja ļoti gudri, pievienojot tekstu, ka, ja mēs parādīsim sižetu, mums nekas nebūs, bet viņš darīs visu, lai tā sieviete savā mājā nekad vairs neatgrieztos. Un tad arī tu sēdi un domā, ko darīt, vai tas stāsts ir tā vērts, lai kaitētu tai sievietei, jo nebija šaubu, ka viņš īstenos savus nodomus. Mēs nolēmām, ka, parādot publiski, tas ir labākais veids, kā viņas intereses aizstāvēt, nevis noklusēt to situāciju, jo tad mēs spēlētu pēc kāda cita noteikumiem, kurš nespēlē godīgi. Tas varbūt nav par neētisku rīcību, bet par to, ka reizēm nākas izšķirties.

5. pielikums
 Žurnālistus ietekmējošie faktori (pēc pieredzes profesijā)

Bakalaura darbs „Profesionālās identitātes, lomas un prakses žurnālistikā: dažādu pieredžu un mediju žurnālistu vērtējumu salīdzinājums” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (neskaitot titullapu, satura rādītāju, apzīmējumu sarakstu, izmantotās informācijas avotu sarakstu, pielikumus, dokumentāro lapu un zemspītras atsauces) ir 119 497 rakstuzīmes (ieskaitot intervālus).

Autors: _____

Personīgais paraksts

Sandra Grosberga

/Vārds Uzvārds/

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja/-s: pasniedzēja Mg. sc. soc. Ilze Šulmane

____.____.2018.

Akadēmiskais amats zinātniskais grāds Vārds Uzvārds, personiskais paraksts, dd.mm.gggg

Recenzents: lektore Mg. sc. soc. Vita Dreijere

Akadēmiskais amats zinātniskais grāds Vārds Uzvārds

Darbs iesniegts Komunikācijas zinātnes nodaļā _____

dd.mm.gggg.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe _____

Vārds Uzvārds (personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

12.06.2018. prot. Nr.

Komisijas sekretāre: _____

Akadēmiskais amats Vārds Uzvārds (personiskais paraksts)